

Jaarverslag 2012

Vogelbescherming Nederland

JAARVERSLAG 2012

Inhoud

1 Inleiding: Vogelbescherming in 2012.....	7
1.1 Boodschapper van slecht nieuws	7
1.2 De groene kant op	8
1.3 Het Ganzenakkoord	8
1.4 Vogels en mensen	8
1.5 Een helft is maar de helft	9
1.6 Top-5 successen 2012 Vogelbescherming	9
2 Vogelgebieden.....	10
2.1 Natura 2000	10
2.2 WetlandWachten	10
2.2.1 Wetlandrapport.....	10
2.3 Kust en zee.....	11
2.3.1 Naar een rijke Waddenzee.....	11
2.3.2 Rust voor wadvogels.....	12
2.3.3 Duurzame mosselvisserij	12
2.3.4 Bescherming scholekster	13
2.3.5 Duin- en kustvogels.....	13
2.3.6 Westerschelde	13
2.3.7 Delta.....	14
2.4 Vogels en de wet	15
2.4.1 Wetgeving	15
2.4.2 Juridische procedures	15
2.5 'Early warning system'	16
2.6 Natuurlijke klimaatbuffers.....	17
2.7 Highlights Vogelgebieden	17
3 Landelijk gebied.....	19
3.1 Beleid.....	19
3.2 Weidevogels	20
3.2.1 Internationale bescherming grutto.....	20
3.2.2 Weidevogelboerderijen	20
3.2.3 Kennisvergroting weidevogels	21
3.3 Akkervogels	21
3.3.1 Akkervogels in beeld	21
3.4 Erfvogels.....	22
3.4.1 Boerenwaluw.....	22
3.4.2 Verbetering leefgebied ooievaar	22
3.4.3 Uilen ambassadeurs voor bescherming	23
3.5 Ganzenakkoord	23
3.6 Highlights	24

4 Stad & dorp.....	26
4.1 Bewoners.....	26
4.1.1 Tuinvogelconsulenten	26
4.1.2 Nationale Tuinvogeltelling 2012	26
4.2 Bouw.....	27
4.2.1 Natuurvriendelijk bouwen loont	27
4.2.2 Building Holland, ook voor vogels	27
4.3 Bestuurders	27
4.3.1 Expertmeetings	27
4.3.2 Groene gevel voor Vogelbescherming	28
4.3.3 Stadsvogeladviseurs	28
4.4 Onderzoek	28
4.4.1 700e MUS teller	28
4.4.2 Ring-MUS	28
4.5 Highlights Stad & dorp	29
5 Internationaal.....	31
5.1 Versterking BirdLife Partners	31
5.1.1 Burkina Faso.....	31
5.1.2 Dutch Caribbean	32
5.1.3 Indonesië	32
5.1.4 Oekraïne	32
5.1.5 Marokko	32
5.2 Bescherming langs de trekweg	33
5.2.1 Living on the Edge (Sahel).....	33
5.2.2 Tunesië	33
5.2.3 Global Flyway Network	34
5.2.4 Conservation of Migratory Birds-project (Kustzone West-Afrika)	34
5.2.5 Malta: toenemende druk tegen jacht	34
5.3 Bescherming wereldwijd	34
5.3.1 Across the River Transboundary-project.....	34
5.3.2 Albatros-projecten	35
5.3.3 Internationale wet- en regelgeving.....	35
5.3.4 BirdLife's actie voor stadsvogels (BIG-UB)	35
5.4 Highlights Internationaal	36
6 Mensen en vogels	38
6.1 Leden.....	38
6.1.1 Betrokken leden	38
6.1.2 Ruimhartige steun.....	40
6.1.3 Bijzondere giften	42
6.1.4 Servicecentrum	43
6.2 Passie voor vogels.....	43
6.2.1 Website 2012	43

6.2.2 Beleef de Lente in 2012	44
6.2.3 Winkel voor vogels én mensen	45
6.2.4 VOGELS, Vogelnieuws en Vogels Digitaal	46
6.2.5 Sociale media	46
6.2.6 Project integratie communicatiemiddelen	47
6.2.7 Nationale Vogelweek	47
6.3 Partners en bedrijven	47
6.3.1 Samenwerking met Sovon	47
6.3.2 Nationale Postcode Loterij	47
6.3.3 Partners - bedrijven	48
6.3.4 Partners: stichtingen en andere partijen	49
6.4 Vrijwilligers & actieve achterban	50
6.4.1 Vrijwilligers zetten passie en enthousiasme in	50
6.4.2 Samenwerking vogelwerkgroepen	50
6.4.3 IJsvogelfonds	51
6.5 Vogelbescherming & jeugd	51
6.5.1 Beleef de Lente Junior	51
6.5.2 Educatief aanbod	51
6.5.4 Juniorleden en Vogels Junior	52
6.6 Highlights Mensen & vogels	52
7 Bestuur, ledenraad & bureau	54
7.1. Bestuur	54
7.1.1. Belangrijke onderwerpen	54
7.1.2 Functies en nevenfuncties	56
7.2. Ledenraad	59
7.2.1. Ledenraadsleden	59
7.2.2. Bijeenkomst met bestuur	60
7.2.3. Werkzaamheden	60
7.2.4. Ledenraadscommissies	61
7.3 Het bureau van Vogelbescherming	62
7.3.1 Directie	62
7.3.2 Medewerkers	63
7.3.3. Risicomanagement	63
7.3.4. Maatschappelijk verantwoord ondernemen	64
7.3.5 Ondernemingsraad	64
7.4 Wetenschappelijke begeleidingscommissie	64
7.5 Financieel Beleid	65
7.6 Jaarplan en begroting 2013	65
Bijlagen	66
Bijlage 1: Realisatie in 2012 van de belangrijkste doelstellingen uit het Strategisch Meerjarenplan	66
Bijlage 2: Verantwoordingsverklaring	67
Bijlage 3: Kerncijfers Medewerkers 2012	69

1 Inleiding: Vogelbescherming in 2012

Voor. En na. De val van het kabinet Rutte I in april 2012 had een duidelijke weerslag op de werkzaamheden van Vogelbescherming in 2012. Dit kabinet had de natuur weinig te bieden. Vurig en veelvuldig heeft Vogelbescherming daarom haar stem laten horen. Steeds was er een aanleiding: draconische bezuinigingen, een Natuurbeschermingswet die de natuur vooral op achterstand zou zetten en het stopzetten van de verdere aanleg van de Ecologische Hoofdstructuur.

Onze protesten uit 2011 ('Fluit het kabinet terug') kregen dus een vervolg. We lieten het niet bij publiekelijk protesteren. Achter de schermen probeerden lobbyisten zaken voor elkaar te krijgen en zochten we vaak de samenwerking met andere 'groene' organisaties om gezamenlijk te laten zien dat het anders zou kunnen. Dat laatste resulteerde halverwege 2012 onder meer in een tienpuntenplan dat de basis kan zijn voor toekomstig natuurbeleid. Politieke partijen profiteerden ervan bij het opstellen van hun verkiezingsprogramma's. Veertig natuurorganisaties sloten zich aan bij dit initiatief van Vogelbescherming en Natuurmonumenten, die hierin het voortouw hadden.

Het nieuwe regeerakkoord liet een trendbreuk zien na het zeer ongunstige natuurbeleid van Rutte I. Zo werd onder meer bekend dat de Ecologische Hoofdstructuur toch doorgezet wordt, zij het in waarschijnlijk afgeslankte vorm en met minder budget. Vogelbescherming blijft de ontwikkelingen uiteraard kritisch volgen en, waar mogelijk, voor vogels in positieve zin beïnvloeden.

1.1 Boodschapper van slecht nieuws

Tot op zekere hoogte is het 'geen nieuw nieuws', toch wist Vogelbescherming in 2012 vaak de media te interesseren voor de achteruitgang van hele categorieën vogelsoorten. 2012 was een jaar waarin we veelal de boodschapper van het slechte nieuws moesten zijn. Drie voorbeelden:

- 38 procent van de zeevogelsoorten is bedreigd. Van de 346 soorten worden er 97 met uitsterven bedreigd. Voornaamste oorzaak: overbevissing. (Bron: International Union for Conservation of Nature [IUCN])
- Voor veel vogels van het Europese platteland is in de laatste decennia de achteruitgang dramatisch. 80 tot ruim 90 procent is geen uitzondering (veldleeuwerik, patrijs). Oorzaak: intensieve landbouw. (Bron: BirdLife International/ European Bird Census Council)
- In Nederland gaat het gemiddelde aantal vogels van het landelijk gebied nog sneller achteruit dan de Europese cijfers al aangaven. Het Europees gemiddelde gaat uit van een neergang met 52 procent, in Nederland gaat het om meer dan 60 procent achteruitgang. In 1960 zaten er nog 1.000 vogels op een vierkante kilometer, nu zijn dat er 300. (Bron: Sovon Vogelonderzoek Nederland).

Deze en andere cijfers nodigen uit tot somberen. Te meer daar vogels een goede graadmeter zijn voor de kwaliteit van de natuur. Maar bij de pakken neer zitten wil Vogelbescherming Nederland niet. Vogels beschermen: het kan en het werkt. In Nederland bewijst het agrarisch natuurbeheer in Groningen dat bijvoorbeeld. Na jaren afwezigheid bijvoorbeeld broedt de grauwe gors er zelfs weer. Vogelbescherming co-financiert er een project om het landschap nog beter in te richten voor deze vogel. Werkelijk effectief agrarisch natuurbeheer vraagt minimaal om een enorme opschaling van zulke projecten, en er is ook zeker nog meer inzicht nodig in welke beschermingsmaatregelen werken en welke niet, maar zulke projecten geven wel een richting aan. Weidevogels hebben daarbij onze bijzondere belangstelling vanwege de speciale internationale verantwoordelijkheid die Nederland voor deze soorten heeft. Ons weidevogelboeren-netwerk, in 2012 gegroeid tot 100 deelnemers, laat duidelijk zien dat er een andere landbouw mogelijk is: een natuurlijker (en mooier) platteland, veel ruimte voor weidevogels én voldoende verdiensten voor de boer.

1.2 De groene kant op

Een van de meest effectieve manieren om de achteruitgang van de boerenlandvogels aan te pakken, zou een 'groen' Europees Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) moeten zijn.

Het jaar 2012 liet koortsachtig overleg zien in Brussel over de nieuwe periode van het GLB, met onder meer 7.000 amendementen op wetgevingsvoorstellen van de Europese Commissie. Het geheel betreft een complex steekspel met vele actoren, waaronder een machtige landbouwlobby en landen die een voor hen profijtelijke status quo willen handhaven. Vogelbescherming is zowel in Brussel met BirdLife International als in Den Haag zeer actief om het GLB een groene kant op te duwen. In 2012 leidde dat onder meer tot een brandbrief aan de Europese landbouwministers en premier Rutte. Een tomeloze inzet blijft nodig.

Eind maart 2013 bepaalden de Europese landbouwministers hun standpunt over het voorstel van de Europese Commissie. Duidelijk is inmiddels dat de eens zo ambitieus geformuleerde vergroening van het GLB flink is verwaterd. In juni 2013 wordt het finale akkoord verwacht.

1.3 Het Ganzenakkoord

De intensieve landbouw is slecht voor weide- en akkervogels. Ganzen profiteren daarentegen de laatste jaren optimaal van dit type landgebruik en landinrichting. Vogelbescherming was – net als in voorgaande jaren – in 2012 veelvuldig in touw voor de ganzen. Eind 2012 sloot een aantal maatschappelijke organisaties, de G-7, samen met de provincies het omstreden 'Ganzenakkoord'. Vogelbescherming wordt door bepaalde groepen hard afgerekend op de ondertekening van dit akkoord, dat pas in 2013 handen en voeten zal krijgen als er per provincie en regio concrete maatregelen zijn genomen met alle betrokken partijen. Vogelbescherming blijft van mening dat de ganzen uiteindelijk met een akkoord beter zijn gediend dan met het voortbestaan van de huidige situatie, waarin elke winter tussen de 100.000 en 200.000 ganzen worden gedood en elke zomer nog eens 150.000.

Het Ganzenakkoord moet rust garanderen voor overwinterende ganzen, een afspraak waar Vogelbescherming ontzettend hard voor geknokt heeft. De zomerpopulatie wordt gereduceerd tot het niveau van 2005. We beschouwen die afspraken als een pijnlijk compromis dat ons in het hart raakt, maar we denken dat er nu ook voor de zomerganzen een duurzame toekomst is in Nederland, waardoor de provinciale plannen – die bij elkaar opgeteld leken op uitroeiing – van tafel zijn. Veel critici weten niet dat Vogelbescherming in het recente verleden langs juridische weg het afschot van ganzen niet kon tegenhouden. Daarom koos Vogelbescherming in 2012 de weg van onderhandelen die leidde tot dit Ganzenakkoord.

1.4 Vogels en mensen

Eind 2012 had Vogelbescherming ongeveer hetzelfde aantal leden als het jaar ervoor [153.371 in 2012; 153.022 in 2011]. Het handhaven van ledenaantallen gaat bepaald niet vanzelf. De crisis zorgt er bij veel goede doelen voor dat ledenaantallen teruglopen. Los van het financiële gesternte laten mensen zich sowieso minder makkelijk verleiden tot een lidmaatschap. Organisaties zoals Vogelbescherming moeten dus veel energie en inventiviteit aan de dag leggen om leden te werven én te behouden. Naast het lidmaatschap wil Vogelbescherming een aansprekend aanbod hebben voor groepen in de samenleving die wel doelen van Vogelbescherming onderschrijven, maar niet per se lid willen worden.

Vanuit deze ontwikkelingen ontstond in 2012 onder meer een gepersonaliseerde welkomstbrochure die 'automatisch' wordt gegenereerd nadat nieuwe leden een plek krijgen in onze database. De uitgave biedt naast basisinformatie ook speciaal op de regio van de ontvanger toegespitste 'vogelinformatie'. Op basis van een eerder Motivaction-onderzoek weten we dat mensen 'bij-u-in-de-buurt'-informatie aantrekkelijk vinden. Dit type extra service – waarbij achter de schermen vele (ICT)-lijntjes bij elkaar moeten komen – ziet Vogelbescherming als haar voorland: steeds beter op de behoeftes van individuele leden inspeland, daarbij gebruik makend van de belangstelling van grote groepen voor bijvoorbeeld tuinieren en het beleven van natuur.

2012 liet ook de geboorte zien van een nieuw evenement voor mensen waarmee we een band willen opbouwen: de Nationale Vogelweek. In totaal zo'n 2.000 deelnemers trokken in kleine groepjes de natuur in en kregen op 120 plekken op persoonlijke wijze vogel- en natuurliefde overgedragen van vele vrijwillige gidsen (waaronder een grote groep Vogelbescherming-medewerkers). Vogelbescherming biedt met dit nieuwe evenement ook een gelegenheid aan bijvoorbeeld lokale vogelwerkgroepen om de aandacht te trekken. Gezien het succes van de eerste editie krijgt de Nationale Vogelweek een vervolg.

1.5 Een helft is maar de helft

Als er geen andere mogelijkheid meer rest om op te komen voor natuur en vogels, kiest Vogelbescherming voor een gang naar de rechter. Nadat de Nederlandse overheid zich gedurende een lange periode probeerde te onttrekken aan gemaakte afspraken over natuurherstel in de Westerschelde, koos Vogelbescherming voor een civiele procedure, met steun van de leden.

Die vasthoudendheid van Vogelbescherming liet in 2012 een belangrijk resultaat zien. De nieuwe regering gaat ten langen leste 300 hectare van de Hedwigepolder geschikt maken voor natuurherstel, als alles goed gaat in 2019. Het is hard nodig want de natuurwaarden van het Westerschelde-gebied degraderen in rap tempo. Ondanks deze wending ten goede ging Vogelbescherming eind 2012 in hoger beroep tegen een uitspraak van de rechtbank in Den Haag die onze vorderingen tegen de staat afwees, want we zijn er nog niet. Het beoogde natuurherstel betreft de helft van de in totaal toegezegde 600 hectare – wat voor natuurorganisaties al een compromis was. Doel van dit hoger beroep is om onze vorderingen alsnog toegewezen te krijgen en daarmee de 600 hectare nieuwe getijdenatuur te realiseren. In dit voor vogels zeer belangrijke gebied is natuurherstel essentieel.

1.6 Top-5 successen 2012 Vogelbescherming

1. Het nieuwe kabinet beslist na langdurige druk van Vogelbescherming getijdenatuur te maken van de Hedwigepolder bij de Westerschelde.
2. Honderdste weidevogelboer zet zich vanaf 2012 in voor weidevogels.
3. Spieringvisserij in het IJsselmeer is gestopt.
4. Natuurherstel door aanplant duizenden inheemse bomen in de Sahel.
5. Leefgebied verbeterd voor ooievaars langs de IJssel.

2 Vogelgebieden

Vogelbescherming Nederland zet zich op meerdere manieren in voor 'belangrijke vogelgebieden'. Zij volgt kritisch de natuurbeschermingswetgeving en heeft een actieve inbreng bij de aanwijzingsbesluiten van Natura 2000-gebieden. Vogelbescherming is voluit betrokken bij de bescherming en planvorming van internationaal 'belangrijke vogelgebieden' zoals bijvoorbeeld de Waddenzee, de Westerschelde, de Noordzee en het IJsselmeer. Met een netwerk van deskundige WetlandWachten zet de vereniging zich in voor behoud en waar nodig verbetering van de natuurlijke kwaliteiten van de diverse waterrijke natuurgebieden (wetlands) in ons land. Steeds wordt door Vogelbescherming ook de praktische verbetering (en liefst uitbreiding) van natuurgebieden nagestreefd, in samenspraak met terrein behorende organisaties als Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de De12Landschappen en andere terreineigenaren of -beheerders.

2.1 Natura 2000

Alle 79 'belangrijke vogelgebieden' van Nederland vallen onder de Europese Vogelrichtlijn. Deze beschermde Vogelrichtlijngebieden vormen samen met de beschermde Habitatrichtlijngebieden een samenhangend netwerk van natuurgebieden genaamd Natura 2000. De meeste Nederlandse Natura 2000-gebieden zijn waterrijk en herbergen in najaar, winter en voorjaar vaak vele tienduizenden tot honderdduizenden trekvogels. Daaronder bevinden zich soorten waarvoor Nederland internationaal belangrijke aantallen herbergt, bijvoorbeeld smient en bonte strandloper. Eind 2010, uiterlijk zes jaar na aanmelding bij Europa, hadden alle Natura 2000-gebieden definitief aangewezen en beschermd moeten zijn, zoals ook BirdLife International in 2012 constateerde. Nederland heeft daarin gefaald. Ook in 2012 zijn nog niet alle aanwijzingsbesluiten en beheerplannen vastgesteld. Gelukkig ziet het nieuwe kabinet in dat er snel aanwijzingsbesluiten moeten komen zodat ook de beheerplannen, waarvan het merendeel al bijna klaar is, definitief gemaakt kunnen worden.

2.2 WetlandWachten

De WetlandWachten zijn voor Vogelbescherming Nederland de ogen en oren in de 'natte' Natura 2000-gebieden die zijn aangewezen onder de Europese Vogelrichtlijn. In internationaal perspectief zijn de waterrijke natuurgebieden van Nederland, de 'wetlands', voor vogels van groot belang.

Vogelbescherming geeft daarom prioriteit aan bescherming en adequaat beheer van deze gebieden. Het netwerk van vrijwillige WetlandWachten speelt hierin een belangrijke rol. Dit netwerk van vrijwilligers heeft vanaf 1995 gestalte gekregen. WetlandWachten volgen de ontwikkelingen in en rond een wetland op de voet en rapporteren daarover jaarlijks aan Vogelbescherming. Zij hebben voorts een belangrijke signaalfunctie bij acute bedreigingen. Daarnaast spelen ze een rol bij het zoeken naar verbeteringen in beleid en beheer. Dat vereist, waar mogelijk en noodzakelijk, nauw overleg met onder meer terreinbeheerders, de lokale overheid, plaatselijke groeperingen en Vogelbescherming Nederland.

De WetlandWachten hebben zich ook in 2012 ingezet voor vogels en natuur in hun gebieden. Door de verbondenheid met hun gebied weten zij goed wat er speelt. De rol van de WetlandWacht als evenwichtige, deskundige voorvechter van de natuurbelangen is in veel beheerplannen niet meer weg te denken. In 2012 verklaarde de Raad van State een beroep van Vogelbescherming tegen een integraal plan voor de Veluwevandenmeren gegrond. Dat gebeurde onder meer op basis van het gedegen werk van de betrokken WetlandWacht.

In 2012 vond een interne evaluatie plaats met het oogmerk de ondersteuning van de WetlandWachten door Vogelbescherming verder te verbeteren.

2.2.1 Wetlandrapport

De WetlandWachten van Vogelbescherming rapporteren periodiek over hun gebied. In 2012 verscheen als resultante daarvan het rapport 'Nederlandse wetlands, Vogel- en natuurbescherming 2008-2011'. Het rapport beschrijft de ontwikkelingen van de laatste vier jaar in 71 wetlands op het gebied van vogels, natuurontwikkeling, beheer, water en recreatie. Dit is het negende rapport sinds 1995. Het rapport had in 2012 het thema 'water'. In de inleidende hoofdstukken wordt uitgebreid ingegaan op Europees en Nederlands beleid voor kwaliteit en kwantiteit van water. In Nederland zijn heel veel natuurgebieden verdroogd: in ongeveer de helft van de Natura 2000-gebieden vormt verdroging een probleem. De overheid komt gemaakte afspraken om de verdroging tegen te gaan niet na, met als gevolg dat planten- en vogelsoorten ernstig in de verdrukking komen.

2.3 Kust en zee

De Nederlandse kust is van groot belang voor vogels, zowel broed- als trekvogels. Dit geldt niet alleen voor de Waddenzee en de Delta, maar ook voor de duinen langs de Hollandse kust. Ook de Noordzee zelf is belangrijk voor vogels.

Vogelbescherming heeft zich in 2012 ingezet voor een goede bescherming van bestaande 'belangrijke vogelgebieden', vooral Waddenzee, IJsselmeer en Westerschelde. Maar ook buiten die gebieden werden kansen benut om de natuurwaarden van de kust te versterken of herstellen.

Op veel plaatsen wordt gewerkt aan een nieuwe inrichting van de Nederlandse kust. Dit biedt kansen voor kustvogels, denk aan de grotere speelruimte voor dynamische processen van wind en water. Hiervan profiteren vogels als dwergstern en bontbekplevier. Maar herinrichting kan ook schadelijk zijn, zoals het geval is bij natuurarme, technische oplossingen van kustbeheer. Kust en zee worden steeds intensiever gebruikt, onder meer door ontwikkeling van windparken, opkomst van nieuwe vormen van visserij en toenemende recreatiedruk.

2.3.1 Naar een rijke Waddenzee

De Waddenzee is onze enige echte wildernis en het belangrijkste vogelgebied van ons land. Niet gek dus dat de bescherming van dit unieke gebied ook in 2012 weer veel aandacht kreeg, onder meer door de uitvoering van het Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW).

Wadden Sea Flyway Initiative

In 2012 is het Wadden Sea Flyway Initiative (WSFI) opgericht. Dat is een samenwerking tussen de Nederlandse overheid (het ministerie van EL&I), het Programma Naar een Rijke Waddenzee, en de Duitse overheid (het Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit, BMU). Het initiatief komt voort uit het [streefbeeld van het PRW](#) en de opdracht die voortvloeit uit de UNESCO Werelderfgoedstatus van de Waddenzee.

Het Wadden Sea Flyway Initiative werkt aan een systeem voor flywaymonitoring en capaciteitsopbouw en bevordert samenwerking tussen landen langs de hele flyway. WSFI richt zich van 2012 tot 2014 vooral op de West-Afrikaanse overwintergebieden van Waddenzee-trekvogels. Binnen het WSFI werkt PRW aan een flywaymonitoringsproject, door Sovon uitgevoerd, en draagt het Duitse BMU bij aan de capaciteitsopbouw voor trekvoegelbescherming in West-Afrika. Beide projecten sluiten aan bij het Conservation of Migratory Birds project van BirdLife en Wetlands International. Door deze verbinding worden verschillende initiatieven en projecten versterkt. Vogelbescherming werkt vooral aan een goede uitvoering, communicatie en lobby rond flywaymonitoring van Wadvogelpopulaties.

Vogelbescherming speelde een belangrijke rol bij de totstandkoming van het Wadden Sea Flyway Initiative en de samenwerking tussen WSFI en het Conservation of Migratory Birds project van BirdLife en Wetlands International in West-Afrika.

Flywaymonitoring

In 2012 is door Sovon een raamwerk opgesteld voor monitoring langs de hele wadvogel-flyway. Zo'n systeem is erg belangrijk om vast te stellen hoe het gaat met de hele flywaypopulatie van onze wadvogelsoorten. Het raamwerk wordt internationaal door deskundigen bekeken en aangescherpt. Omdat we nog meer willen weten over de wadvogels tijdens hun wintertijd in West-Afrika heeft Sovon ook gewerkt aan een manier om gebieden daar te tellen. Dat is in nauwe samenwerking gebeurd met de BirdLife Partners in West-Afrika, Wetlands International en de overheden van de West-Afrikaanse landen. In december vond er een meerdaagse training plaats in Mauritanië van natuurbeschermers en beheerders uit zeven West-Afrikaanse landen.

Daarmee zijn in 2012 belangrijke voorbereidingen getroffen om in 2013 een eerste wintertelling te verrichten in een selectie van overwintergebieden. Het streven is om in januari 2014 een simultaantelling te doen van alle in West-Afrika overwinterende wadvogels. Daarmee verkrijgen we belangrijke informatie over de staat van de flyway, zowel op populatie- als op gebiedsniveau.

2.3.2 Rust voor wadvogels

Al in 2010 presenteerde Vogelbescherming samen met haar BirdLife Partners uit Duitsland (NABU) en Denemarken (DOF) een visie op bescherming en herstel van dit unieke getijdengebied: *The Wadden Sea. A vision for the conservation of a Natural Heritage*. Hierin roepen de BirdLife Partners op tot het nemen van zeven maatregelen voor bescherming en herstel van de hele Waddenzee, zoals herstel van ecosystemen, bescherming van de rijke biodiversiteit en creëren van ongestoorde broed- en hoogwatervluchtplaatsen. Maar ook maatregelen om de effecten van klimaatverandering tegen te gaan. De samenwerking met DOF en NABU kreeg in 2012 een vervolg.

In 2012 voerde Vogelbescherming een veldverkenning uit naar de impact van verstoring op broed- en hoogwatervluchtplaatsen in het hele Nederlandse Waddengebied. Door te spreken met beheerders en WetlandWachten van de vastelandskust en de eilanden is helder geworden welke menselijke verstoring lokaal een knelpunt is en wat mogelijke maatregelen zijn. Tegelijkertijd is in samenwerking met het Programma naar een Rijke Waddenzee een studie gemaakt naar de mogelijkheden tot verbetering van het aanbod en de kwaliteit van hoogwatervluchtplaatsen en broedplekken voor wadvogels. Studie en verkenning zullen in 2013 worden afgerond. Beide vormen een belangrijke onderbouwing voor concrete beschermingsactiviteiten om rust voor wadvogels te bevorderen.

Met het oog op rust voor broedvogels van de Waddenzee ontwikkelde Vogelbescherming, in samenwerking met Rijkswaterstaat, een set aantrekkelijke en eigentijdse voorlichtingsmiddelen. Doel hiervan is om de gebruikers van het Waddengebied te informeren over de effecten van recreatie op broedvogels. Zo is er een animatiefilmpje gemaakt dat 'vanuit de ogen' van een broedende bontbekplevier laat zien wat er gebeurt als deze vogel tijdens het broeden teveel wordt verstoord. De animatiefilm werd vanaf 2012 ingezet, en was onder meer te zien via QR-codes op strandpalen en op schermen van de veerboten naar Waddeneilanden. Verder werkte Vogelbescherming aan een innovatieve vogelherkenings-app voor de Wadden die in 2013 het licht zal zien.

Voor Vogelbescherming stond 2012 niet in de laatste plaats in het teken van planvorming rondom het thema 'Rust op de Wadden'. 2013 staat in het teken van de uitvoering daarvan.

2.3.3 Duurzame mosselvisserij

Mosselbanken zijn belangrijke biostructuren, eigenlijk de 'koraalriffen' van de Waddenzee. Ze zijn nodig om het ecosysteem van de Waddenzee dynamisch en vitaal te houden. Sinds de verdwijning uit de Waddenzee van vrijwel alle mosselbanken, belangrijke voedselbron van vele wadvogels, zoals de eider, heeft Vogelbescherming zich ingezet voor herstel ervan.

Bij de implementatie van het convenant dat de transitie naar duurzame mosselvisserij moet borgen, was Vogelbescherming ook in 2012 nauw betrokken. Het traject loopt intussen ruim drie jaar. Tijdens de transitie zal de sector steeds minder wilde mosselbanken bevissen en steeds meer overgaan op een duurzamer methode om mosselzaad te verkrijgen, namelijk met mosselzaadinvanginstallaties (MZI). Deze methode is innovatief en dient gedurende de transitie een flinke verbetering te maken. In 2012 zijn de MZI-oogsten toegenomen ten opzichte van 2011. Niettemin blijven in 2012, zowel de stapsgewijze sluiting van de zaadvisserij, als de MZI-oogsten (en daarmee de transitie) enigszins achter bij het geplande traject. Dit wordt mede veroorzaakt doordat er in 2012 nog geen regeling was voor transporten van MZI-zaad uit de Deltawateren naar de Waddenzee. Er hebben in 2012 transporten plaatsgevonden, maar dat gebeurde op basis van eenmalige afspraken. Dit zaad telt daarom niet mee in de transitie. De reden dat deze transporten nog niet structureel mogelijk gemaakt konden worden, heeft te maken met de noodzaak zeer zorgvuldig te werken om zo de introductie van exoten in de Waddenzee te voorkomen. Daarvoor is onderzoek en overleg tussen overheid, mosselsector en natuurorganisaties nodig. Dit heeft het grootste deel van 2012 in beslag genomen.

Vogelbescherming Nederland heeft eind 2012 zienswijzen ingediend tegen het uitzaaien van buitenlandse mosselen in de Oosterschelde. Vogelbescherming is hier tegen, omdat deze uitgezaaide mosselen het voedsel wegnemen van de wilde mosselen en kokkels. Vogels als de scholekster eten alleen de wilde schelpdieren en komen hierdoor in de problemen.

2.3.4 Bescherming scholekster

Als er niet snel iets gebeurt dan dreigt de scholekster binnen afzienbare tijd in Nederland praktisch uit te sterven, zo blijkt uit onderzoek van Sovon Vogelonderzoek in opdracht van Vogelbescherming. Nederland is het belangrijkste land voor de scholekster in Europa. Vanaf 2008 is dit onderzoek naar de scholekster uitgevoerd, waarbij voor het eerst alle leefgebieden van de soort zijn onderzocht: kust, boerenland en stad, in zowel de broedtijd als in de winter, als de scholeksters naar de Wadden of de Zeeuwse Delta trekken. Uit het onderzoek blijkt dat er veel te weinig jongen groot worden en dat in de winter veel sterfte is door voedselgebrek. Er zijn nog veel scholeksters in ons land, maar de populatie is behoorlijk vergrijsd. Scholeksters kunnen wel 40 jaar oud worden, waardoor de dreiging van uitsterven niet opvalt.

In 2012 heeft Vogelbescherming Nederland geld geworven voor de scholekster, onder meer door een publicatie in het ledenmagazine Vogels. Dat leverde een bedrag op van 113.500 euro. Dat geld zal in 2013 en 2014 een bestemming krijgen en dan vindt ook de terugkoppeling aan de gevers plaats. In het afgelopen jaar werden de plannen daarvoor gesmeed en werd er ook een onderzoek gefinancierd naar beheersmaatregelen voor scholeksters in het landelijk gebied.

2.3.5 Duin- en kustvogels

Een onlosmakelijk en karakteristiek deel van de natuur van de Nederlandse kust zijn duinen en kwelders. Dit zijn zonder uitzondering hoogwaardige natuurgebieden, waarvan een groot deel onder Natura 2000 valt. Ze zijn van groot belang voor diverse karakteristieke broedvogels, zoals tapuit en velduil, beide op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. Maar ook voor vogels die hier broeden en in de kustzone of het agrarisch achterland voedsel zoeken. Studie naar de oorzaken van achteruitgang is hard nodig, want sommige van de zeldzaamste broedvogels van Nederland, zoals velduil, blauwe kiekendief en tapuit, komen vrijwel alleen hier nog voor. De aantallen van deze en andere duinvogels nemen sterk af, ondanks dat vrijwel alle duinen en kwelders reserwaat zijn.

Voor blauwe kiekendief en tapuit zijn er in 2012 in opdracht van Vogelbescherming populatiemodellen gemaakt en aanbevelingen voor beschermingsmaatregelen opgesteld. Een belangrijke aanbeveling uit het onderzoek naar de blauwe kiekendief is om een deel van de duinen veel minder te laten begrazen. Uit het onderzoek bleek dat deze vogels niet op begraasde plekken foerageren, wat leidt tot voedseltekort en sterfte.

Voor de tapuit zijn tussen 2007-2011 veldgegevens verzameld uit Den Helder, Castricum en het Aekingerzand bij Appelscha (Fr.). Daaruit bleek dat gebieden niet alleen zo moeten worden gericht dat de kans op broedsucces verbetert, maar dat er ook hele specifieke maatregelen nodig zijn. Zo speelt in Aekingerzand vossenpredatie een grote rol. Met de resultaten van deze en andere onderzoeken ging Vogelbescherming ook in 2012 'de boer op'. Met diverse terreinbeheerders werd gewerkt aan verdere verbeteringen van het duin- en kustgebied.

Het eiland De Hoge Platen in de Westerschelde en de Verdrongen Zwarte Polder aan de Noordzeekust van Zeeuws-Vlaanderen hebben altijd populaties dwergstern, strandplevier en bontbekplevier gehuisvest; vaak ook van grote stern en visdief. Het broedstrand van de Hoge Platen is echter aanzienlijk gekrompen door afslag van de oever. Het broedvogelstrand van de Verdrongen Zwarte Polder werd door een dichtgeslibde strandgeul toegankelijk voor recreanten, waardoor vogels er sindsdien niet meer tot broeden kwamen. De toekomst zag er somber uit. Maar nu niet meer! Dankzij een donatie van de Stern Groep BV zijn in 2012, samen met het Zeeuwse Landschap, werken uitgevoerd om deze fraaie vogelplekken te herstellen.

2.3.6 Westerschelde

De Westerschelde is, naast de Eems-Dollard, het laatste gebied van Nederland waar sprake is van een open en natuurlijke overgang van rivier naar zee. Nergens in Noordwest-Europa is er nog een estuarium van deze omvang. Het gebied vormt een onmisbare schakel in de trekweg van honderdduizenden vogels.

In de loop van de jaren heeft de Westerschelde door inpoldering, verdieping van de vaargeul en andere maatregelen veel van haar glans verloren. Vogelbescherming zet zich daarom al vele jaren in voor herstel van de natuurwaarden in de Westerschelde.

Ook in 2012 probeerde de Nederlandse overheid onder eerdere (internationale) afspraken over natuurherstel uit te komen. De Hedwigepolder stond meermalen in het centrum van de belangstelling. Vogelbescherming heeft in 2012 vurig en veelvuldig haar stem laten horen in het heftige debat over de vraag of er tot ontpoldering zou moeten worden overgegaan, over het trainen van de noodzakelijke maatregelen en over naar onze overtuiging slechte alternatieven die staatssecretaris Bleker presenteerde.

Met de val van het eerste kabinet Rutte leek er het afgelopen jaar een einde te komen aan de soap rondom dit zo belangrijke onderwerp. Het nieuwe regeerakkoord liet een ommekeer zien: het afgesproken natuurherstel wordt ten langen leste gehonoreerd. Concreter werd het later nog gemaakt door staatssecretaris Dijkema: in 2019 gaat de 300 hectare natuurherstel in de Hedwigepolder plaatsvinden. Vogelbescherming ziet dit als een resultaat van haar jarenlang ijveren en haar lange adem. Het spreekt voor zich dat we de ontwikkelingen kritisch blijven volgen.

Maar deze ontpoldering is de helft van het verhaal. Nederland heeft zich internationaal verplicht om 600 hectare nieuwe getijdenatuur in de Westerschelde te realiseren. Dat was tenslotte in 2005 al een compromis. Om die reden gaat Vogelbescherming ook in hoger beroep tegen een uitspraak van de Haagse rechtbank van oktober 2012 waarin de vorderingen van Vogelbescherming werden afgewezen. Doel van het hoger beroep is om onze vorderingen alsnog toegewezen te krijgen en daarmee de realisatie van de volledige 600 hectare nieuwe getijdenatuur in de Westerschelde dichterbij te brengen.

2.3.7 Delta

De Delta bestaat uit negen wateren, die allemaal Natura 2000-gebied zijn. Voor die gebieden moet een overkoepelend beheerplan worden gemaakt, met uitwerkingen per gebied. Vogelbescherming heeft hiervoor zitting in de BAND (Bestuurlijke Adviesgroep Natura 2000 Deltawateren), waaraan de WetlandWachten kennis leveren. De insteek van Vogelbescherming is dat hoogwaardige natuur goed is voor de economie van de Delta. Natuurlijk in de eerste plaats voor de recreatiesector, maar ook voor andere bedrijven. Tot onze vreugde hebben de gedeputeerden van de drie betrokken provincies, maar ook de Kamer van Koophandel onze argumentatie onderschreven.

Veel dijken langs de Ooster- en Westerschelde moeten worden versterkt. Bij die versterkingen worden aan de buitenkant onderhoudswegen aangelegd. Die grenzen soms aan belangrijke foerageergebieden en/of hoogwatervluchtplaatsen voor steltlopers; soms is de dijk zelf broedplaats voor kwetsbare soorten zoals bontbekplevier en strandplevier. Het waterschap en ook de provincie willen graag de onderhoudswegen open stellen voor fietsers en wandelaars. Zo komt er alleen al langs de Oosterschelde 90 km fietspad bij. Vaak is dat geen probleem, maar er zijn ook delen van de dijk afgesloten ten behoeve van de rust voor vogels. Dat is terecht, zo blijkt uit een onderzoek dat Vogelbescherming heeft laten uitvoeren naar de schadelijke gevolgen van een totale openstelling.

In 2012 ontstond opnieuw rumoer rondom het 'dossier Ossensisse'. Gezien het grote belang voor steltlopers pleit Vogelbescherming voor het afsluiten van stukken dijkvakken bij Ossensisse. De eindstand in 2012 is nog niet voordelig voor de vogels en de natuur in het gebied. Vogelbescherming streeft naar een duurzaam compromis dat recht doet aan alle partijen.

2.4 Vogels en de wet

Vogelbescherming draagt via verschillende juridische wegen bij aan de bescherming van vogels en hun leefgebieden. Een effectieve manier om vogels te beschermen is door middel van goede wetgeving. Dat zagen de oprichters van Vogelbescherming in 1899 al in. Zij stonden aan de wieg van de eerste Vogelwet, die destijds uniek bleek voor Europa. In één klap werden bijna alle inheemse vogelsoorten wettelijk beschermd.

Nog steeds is nationale en internationale wetgeving een leidraad voor het werk van Vogelbescherming. De uitvoering van bestaande wetgeving en de ontwikkeling van nieuwe wetgeving wordt nauwgezet en actief gevolgd. Via de website www.vogelsendewet.nl wordt informatie over wet- en regelgeving toegankelijk gemaakt voor een breed publiek. Met een landelijk netwerk van vrijwillige WetlandWachten weet Vogelbescherming zich verzekerd van vele paren ogen en oren op lokaal niveau. Om voor vogels ongunstige ontwikkelingen te voorkomen, dienen zij vaak een zienswijze in. Waar nodig stapt Vogelbescherming naar de rechter. In het verleden zijn daarmee goede resultaten behaald.

2.4.1 Wetgeving

Wetsvoorstel natuurbescherming

De protesten tegen de nieuwe natuurwet kregen in 2012 een vervolg. Achter de schermen heeft Vogelbescherming hard gewerkt aan alternatieve voorstellen, het over het voetlicht krijgen van onze standpunten bij de betrokken partijen; vaak gezamenlijk met vele andere Nederlandse natuur-, landschaps- en dierenwelzijnsorganisaties. Vogelbescherming was het fundamenteel oneens met het wetsvoorstel van voormalig staatssecretaris Bleker: economische principes kregen voorrang boven het beschermen van natuur. In het overbevolkte Nederland moet de natuur juist ruimhartig en robuust worden beschermd. Tegelijk voldeed het wetsvoorstel niet aan de internationale afspraak dat de achteruitgang van biodiversiteit tot staan moet worden gebracht. Na het kritische advies van de Raad van State in 2012, dat grotendeels de lijn volgde van de natuurorganisaties, werd het wetsvoorstel op een aantal punten verbeterd. Eind augustus 2012 is het gewijzigde wetsvoorstel onder de nieuwe naam Wet natuurbescherming ingediend bij de Tweede Kamer. Het regeerakkoord van Rutte II vermeldt dat het wetsvoorstel op een aantal punten zal worden aangepast. Voor de zomer van 2013 verwacht de nieuwe staatssecretaris een nota van wijziging naar de Tweede Kamer te sturen.

Als onderdeel van het offensief tegen de conceptwet van staatssecretaris Bleker werd in mei 2012 een tienpuntenplan gelanceerd door Vogelbescherming en Natuurmonumenten namens een grotere groep natuur-, landschap- en dierenorganisaties. De aanleg van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) was een van de punten. Gelukkig kiest het nieuwe kabinet voor een continuering van de aanleg van de EHS, zij het waarschijnlijk in afgeslankte vorm en met minder budget.

Omgevingswet

Vogelbescherming volgt actief het ontwikkelingstraject voor een nieuwe Omgevingswet, waarin een veelheid aan wetten op het gebied van het omgevingsrecht geheel of gedeeltelijk zou moeten worden geïntegreerd. De natuurwetgeving komt daarvoor ook in aanmerking. Integratie van de natuurwetgeving in de Omgevingswet biedt zowel kansen als risico's voor natuur in Nederland. Als de Omgevingswet voorziet in volwaardige natuurbescherming, dan is er best wat te zeggen voor integratie. Als dat niet het geval of als de natuurwetgeving slechts gedeeltelijk wordt opgenomen in de Omgevingswet, dan is integratie onwenselijk. Er is volgens Vogelbescherming hoe dan ook een zorgvuldig onderzoek nodig van de voor- en nadelen van integratie van de natuurwetgeving in de Omgevingswet om vast te stellen of dit daadwerkelijk wenselijk en zinvol is.

2.4.2 Juridische procedures

Vogelbescherming heeft in 2012 een aantal juridische procedures gevoerd. Daarbij ging het onder meer over:

IJsselmeer: De Raad van State heeft in een spoedzitting de vergunning van de provincie Friesland voor spieringvisserij op het IJsselmeer geschorst. Een succes voor Vogelbescherming. De handhaving daarvan verliep vervolgens onder de maat, want de vissersschepen trokken er illegaal op uit om de netten te zetten. De betrokken provincies (Friesland, Flevoland en Noord-Holland) hebben daar op dat moment onvoldoende tegen gedaan, waardoor er, ondanks de schorsing, gevisd is. Door een snel handhavingsverzoek van Vogelbescherming bleef dat beperkt tot minder dan een week. De vissers hebben in de week zo'n 25 procent van de aangevraagde spieringhoeveelheid illegaal kunnen opvissen. Een belangrijk deel van het spieringbestand in het IJsselmeer is gespaard gebleven, wat gunstig kan zijn voor visetende watervogels als visdief en zwarte stern. Vogelbescherming blijft streven naar een duurzame spieringvisserij en is daarover in gesprek met de betrokken partijen.

Markermeer: Na een bezwaarschrift van Vogelbescherming Nederland verbood de provincie Flevoland in 2012 het vissen met staande netten bij de Houtribdijk in het Markermeer. Tussen 1 november en 1 maart mag er niet met staande netten gevisst worden. Veel vogels die naar vissen duiken, raken namelijk verstrikt in dit soort netten en verdrinken. Dat is normaal gesproken al niet wenselijk, maar al helemaal niet in de zone langs de Houtribdijk. Dit is namelijk een zeer belangrijk overwinteringsgebied voor onder meer fuut, grote zaagbek, nonnetje, tafeleend, kuifeend en topper. Vogels waarmee het in dit Natura 2000-gebied niet goed gaat. De beroepsvissers stapten naar de rechter met het verzoek om het visverbod op te heffen. Op 31 oktober 2012 heeft de voorzitter van de Raad van State dat verzoek afgewezen. Er is door de vissers geen onderzoek gedaan naar de gevolgen van deze visserij bij de Houtribdijk en de rechter oordeelt dat daarom significante schade voor vogels niet kan worden uitgesloten. De Natuurbeschermingswet staat deze visserij dan niet toe en de rechter vindt het verbod van de provincie Flevoland daarom terecht.

Westerschelde & Saeftinghe: De Raad van State was in deze procedure van oordeel dat het instandhoudingsdoel voor grote stern, zowel op landelijk niveau als voor dit gebied, erg laag is zonder dat voormalig staatssecretaris Bleker daar een goede reden voor had gegeven. Ook oordeelde de rechter dat het ecologisch waardevolle Rammekensschor zonder goede reden buiten de begrenzing van het gebied is gehouden. De Raad van State heeft de staatssecretaris opgedragen een nieuw besluit te nemen voor dit Natura 2000-gebied. In 2012 kreeg deze procedure een vervolg, omdat de staatssecretaris niet op tijd een nieuw besluit had genomen. De Raad van State oordeelde in een door Vogelbescherming gestarte procedure dat de staatssecretaris binnen twee weken een nieuw besluit moest nemen, anders zou een dwangsom van 100 euro per dag volgen. Dat heeft ertoe geleid dat het wijzigingsbesluit alsnog is vastgesteld, waarbij het instandhoudingsdoel voor de grote stern is verhoogd en een deel van het Rammekensschor binnen de begrenzing is gebracht. Daarmee werd voldaan aan een belangrijk deel van de bezwaren van Vogelbescherming. Het besluit voldeed echter nog steeds niet helemaal, omdat een deel van het Rammekensschor wederom buiten de begrenzing is gelaten. Vogelbescherming heeft daarom opnieuw beroep ingesteld tegen het besluit.

Westerschelde & Saeftinghe: Een procedure bij de civiele rechter waarmee Vogelbescherming probeerde het natuurherstel in de Westerschelde af te dwingen, was niet succesvol. De vordering werd afgewezen. Vogelbescherming is in hoger beroep gegaan. Zie paragraaf 2.3.6.

Veluwerandmeren: Dit betreft een procedure bij de Raad van State tegen de natuurbeschermingswetvergunning voor de integrale inrichting van de Veluwerandmeren (IIVR). Deze vergunning verleent toestemming voor een aantal maatregelen met een negatief effect op de natuur, zoals het verleggen van een vaargeul en voor maatregelen waarvan de initiatiefnemer positieve effecten op de natuur verwacht, zoals de aanleg van rietland. De positieve effecten zouden de negatieve effecten moeten opheffen. Vogelbescherming heeft hier echter grote twijfels over, omdat zwanen en duikende eenden toch fors nadeel kunnen ondervinden. Zij werkte in deze procedure nauw samen met haar plaatselijke WetlandWacht en twee lokale natuurbeschermingsorganisaties. Het beroep van Vogelbescherming Nederland tegen dit integrale plan voor de inrichting van Natura 2000-gebied Veluwerandmeren is door de Raad van State in 2012 gegrond verklaard. Mogelijk dat er voor deelprojecten nieuwe vergunningen worden aangevraagd.

2.5 'Early warning system'

Meten is weten en beschermen begint bij begrijpen. Vanuit deze notie startte Vogelbescherming twee jaar geleden met een programma dat ernaar streeft om zo veel mogelijk gegevens over het wel en wee van onze vogelpopulaties te verzamelen en analyseren. In Nederland worden tal van gegevens over vogels verzameld, maar nog lang niet alle gegevens zijn beschikbaar voor beschermingswerk. Bovendien worden ze vaak niet in samenhang tot elkaar bekeken. Allerlei belangwekkende inzichten lopen we daardoor mogelijk mis. Dat moet veranderen. Bedenk daarbij ook dat de gegevens vaak door vele vrijwilligers zijn verzameld en zij het verdienen dat Vogelbescherming wat doet met de in hun vrije tijd verzamelde kennis. Naast aantallen en verspreiding (en de veranderingen daarin) gaat het ook om informatie over jaarlijkse overleving en het broedsucces van de populaties.

De bedoeling van dit alles is te komen tot een 'Early warning system'. Tegen de tijd dat vogels op de Rode Lijst komen, is het natuurlijk eigenlijk te laat. In 2012 is hard doorgewerkt om deze 'cockpit met metertjes' mogelijk te maken. Dat vraagt om het vroegtijdig in beeld hebben van problemen, de oorzaken van die problemen én welke maatregelen bewezen effectief zijn om daar iets aan te doen. Gelukkig beschikken we in Nederland over heel veel kennis. Onze partners uit de onderzoekswereld (o.a. Sovon, Vogeltrekstation en de Radboud Universiteit) ontwikkelen hiermee populatiemodellen. Zo'n model brengt de knelpunten in de populatiegroei in kaart en geeft inzicht in mogelijke oorzaken voor een achteruitgang. Ook kunnen we daarmee risicosoorten herkennen. Dat -

samen met een grondige monitoring van vogelsoorten en de juiste duiding van aantalsontwikkelingen - is de basis voor het 'Early warning system'. Daarmee hebben we een vinger aan de pols en kunnen we bij toekomstige ontwikkelingen snel en accuraat handelen als beschermingsorganisatie. Vogelbescherming Nederland verwacht eind 2013 op zo'n manier te kunnen werken.

2.6 Natuurlijke klimaatbuffers

Vogelbescherming Nederland participeert in de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers. Deze coalitie laat twintig veldprojecten en een aantal strategische projecten uitvoeren. Vogelbescherming is de trekker van het strategische project 'Waddendijk Texel', waarover nog nadere besluitvorming moet plaatsvinden. Verder speelt Vogelbescherming een belangrijke rol als het gaat om kennis vergaren en kennis verspreiden. Dat leidde onder meer tot een fors aandeel in de Tussenrapportage 'Kennissen en kansen' die in 2012 over de 'natuurlijke klimaatbuffers' verscheen. Op donderdag 1 november werd de tussenrapportage van de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers tijdens het [Deltacongres](#) aan deltacommissaris Wim Kuijken aangeboden.

Het is nog te vroeg voor een eindconclusie over het 'vogelrendement' van deze projecten. Er zijn al wel bemoedigende resultaten te melden. Zoals in klimaatbuffer De Onlanden in Groningen. Hier is 1.700 hectare landbouwgrond ingezet voor waterberging, gecombineerd met natuurontwikkeling. Het gebied speelt nu een belangrijke rol in de strijd tegen de wateroverlast in Groningen. Tegelijk is er zeer waardevolle grootschalige moerasnatuur ontstaan wat aantrekkelijk is voor veel vogelsoorten.

2.7 Highlights Vogelgebieden

2012: 'Jaar van de klauwieren'

Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland riepen 2012 uit tot het 'Jaar van de Klauwieren'. De aanleiding is nu eens géén treurig verhaal, want de intrigerende grauwe klauwier, een van de soorten waar het om ging, is bezig met de herovering van Nederland. Het Prins Bernhard Cultuur Fonds ondersteunde 'Het jaar van...' met 40.000 euro. Dit bedrag wordt besteed aan beheer- en inrichtingsmaatregelen in een drietal voorbeeldgebieden. Het project zal in 2013 worden afgesloten. Eind 2012 is al duidelijk dat er veel publiciteit mee is gehaald, o.m. met de gratis wandelapp die is gemaakt ('Op zoek naar Zorro'). Ook kwamen er interessante onderzoeks- en inventarisatiegegevens naar voren, die zullen leiden tot aanbevelingen voor terreinbeheerders over hoe zij het de 'klauwieren' naar de zin kunnen maken.

Gedragscode

Voormalig staatsecretaris Bleker heeft in 2012 de [Gedragscode Waterrecreatie IJsselmeergebied](#), die hem werd aangeboden door recreatie- en natuurorganisaties, in ontvangst genomen. De gedragscode is opgesteld voor het IJssel- en Markermeer. Daarin staan regels hoe recreanten zich op het water behoren te gedragen. De regels zijn opgesteld om te voorkomen dat vogels op en rond de meren verstoord worden. De gedragscode is een van de vruchten van een jarenlange samenwerking tussen de waterrecreatiesector (landelijk verenigd in de Regiegroep Recreatie & Natuur), Vogelbescherming Nederland en de Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer (VBIJ). De code is opgesteld ten behoeve van het Beheerplan Natura 2000 voor het IJsselmeergebied en stimuleert waterrecreanten hoe ze op een verantwoorde wijze met dit natuurgebied moeten omgaan.

Verontrustend onderzoek

In 2012 verscheen een verontrustend rapport van de Stichting Bargerveen, mede gefinancierd door Vogelbescherming. De uitkomst van het onderzoek was dat eieren van [graspiepers](#) en [tapuiten](#) hoge dioxinewaarden bevatten. Mogelijk veroorzaken deze gifstoffen vastgestelde embryonale afwijkingen. Het onderzoek heeft zich toegespitst op twee Nederlandse natuurgebieden: het Noord-Hollands Duinreservaat en het Aekingerzand bij Appelscha. De dioxines in de eieren zijn vermoedelijk afkomstig van insecten die deze gifstoffen opnemen uit de bodem. Dioxine komt daar terecht door verbrandingsprocessen van industrie en verkeer. Een vervolgonderzoek moet in 2013 meer duidelijkheid verschaffen.

'Groene Masterclass'

Sinds 2010 organiseert Vogelbescherming samen met een aantal andere natuurorganisaties zogeheten 'groene masterclasses' voor Kamerleden en fractiemedewerkers. In 2012 ging die over de nieuwe Natuurwet en de Omgevingswet. De opkomst was groot en divers; bijna alle fracties waren er en we hadden de gelegenheid om kennis te maken met een aantal nieuwe natuurwoordvoerders vanuit de Kamer. Doel van de bijeenkomst was vooral vragen te beantwoorden over specifieke dossiers die op de Kameragenda staan. Daarnaast zijn deze bijeenkomsten handig voor versterking van het politieke netwerk van Vogelbescherming. Het zijn nadrukkelijk geen lobbybijeenkomsten. De sprekers komen uit de wetenschap of hebben bijv. zitting in adviesraden voor de overheid.

Laatste strohalm voor korhoenders in Nederland

In 2012 ondernam Vogelbescherming, ondersteund door sponsor Famous Grouse, actie om te voorkomen dat de korhoenders van de Sallandse Heuvelrug uitsterven, in nauwe samenwerking met de provincie Overijssel, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Dat deed Vogelbescherming door mee te werken aan het bijplaatsen van een aantal korhoenders uit Zweden. Dit project neemt twee jaar in beslag, ook in 2013 volgt nog bijplaatsing. Gelijktijdig vindt verder onderzoek plaats naar de leefomgeving en de oorzaak naar de hoge sterfte onder korhoenders. Mogelijk uitsterven is immers een signaal dat er iets mis is met de leefomgeving, heide- en boslandschap in dit geval. Tegen het einde van het traject wordt de balans opgemaakt. Mocht na deze proefperiode blijken dat de populatie ook door bijplaatsen en herstelmaatregelen niet te redden valt, dan stopt het project. Bij een vergelijkbaar project in de Rhön in Duitsland waren de voorlopige resultaten hoopgevend. Als het op deze manier lukt het korhoen te redden, is dat overigens ook goed nieuws voor vele andere dier- en plantensoorten op de Sallandse Heuvelrug. Het korhoen is te zien als een ambassadeur van een gezond ecosysteem.

3 Landelijk gebied

Ruim de helft van Nederland is agrarisch gebied. Voor de vogelstand in Nederland is de leefgebiedkwaliteit daarvan dus van groot belang. Het agrarisch gebied is al decennialang niet meer zo vogelrijk als zou moeten en zou kunnen. Van de 78 Rode Lijstsoorten, waaronder grutto, tureluur, veldleeuwerik en boerenwaluw, is meer dan de helft geheel of gedeeltelijk afhankelijk van boerenland. Door beleidsbeïnvloeding en samenwerking met diverse partijen en ondersteund door onderzoek en goede voorbeeldprojecten werkt Vogelbescherming Nederland aan een landelijk gebied dat aantrekkelijk is voor vogels en mensen. Daarvoor is het nodig dat het agrarisch natuurbeheer verbetert en dat de landbouw natuurvriendelijker wordt. Het werk van Vogelbescherming is in het landelijk gebied opgesplitst over de volgende vier groepen vogels: weidevogels, akkervogels, vogels van kleinschalige cultuurlandschappen (waaronder ervvogels) en ganzen.

Boeren, agrarische natuurverenigingen maar ook vogelwerkgroepen geven concreet vorm aan maatregelen om vogels en natuur op het platteland te beschermen. Daarom heeft Vogelbescherming in 2012 extra geïnvesteerd in de samenwerking met deze partijen. Dat kreeg vorm in onder meer vervolgprojecten op het jaar van de boerenwaluw, in het project 'weidevogelboerderijen' en op het gebied van ervvogels. Daarnaast organiseerde Vogelbescherming in 2012 de tweede landelijke dag voor agrarische natuurverenigingen en werd voor deze verenigingen een prijsvraag uitgeschreven.

3.1 Beleid

Beïnvloeding van het beleid op provinciaal, nationaal en Europees niveau is essentieel voor het beschermen van natuurwaarden in het landelijk gebied. Doel daarbij is om de landbouw zó te organiseren, dat natuur- en milieukwaliteit van het platteland verbetert. Dit draagt er ook toe bij dat het landelijk gebied aantrekkelijker wordt voor mensen om te recreëren. Om dit te bereiken zet Vogelbescherming zich op Europees en nationaal niveau in voor een groenere invulling van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Op provinciaal niveau werkt Vogelbescherming aan een effectieve invulling van het agrarisch natuurbeheer.

Het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) bepaalt in grote mate de manier van landbouw in Europa. Het regelt niet alleen een belangrijk deel van de inkomens van boeren maar financiert ook belangrijke zaken als het agrarisch natuurbeheer. Indirect beïnvloedt dit beleid dus ook de toestand van onze boerenlandvogels, zoals grutto, patrijs en veldleeuwerik. Waarschijnlijk treedt er vanaf 2015 een nieuw GLB in werking. Het is dus van groot belang om zoveel mogelijk invloed op dit beleid uit te oefenen om te waarborgen dat het gunstig uitpakt voor vogels en de natuurwaarden van het platteland. De vooruitzichten zijn niet gunstig.

Vogelbescherming is bij deze beleidsbeïnvloeding op twee niveaus actief: Europees en nationaal. Op Europees niveau neemt Vogelbescherming deel aan de *Agriculture Taskforce* (ATF) van BirdLife Europe. In deze taskforce werken verschillende Europese BirdLife Partners samen aan de lobby voor een groener Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. In 2012 heeft de taskforce zich vooral druk gemaakt over de verdeling van het geld in het GLB: welk deel van de Europese begroting gaat naar de landbouwsector, welk deel daarvan kan ingezet worden voor plattelandontwikkeling en agrarisch natuurbeheer, en is dat voldoende om de achteruitgang van de boerenlandvogels tot stoppen te brengen. De setting van onze acties is helaas erg moeilijk, met grotendeels conservatieve regeringen, een economische crisis, een toenemende en om meer voedsel vragende wereldbevolking en een sterke landbouwlobby.

Op nationaal niveau trekt Vogelbescherming de GLB-lobby vanuit de groene maatschappelijke organisaties. Hierin wordt nauw samengewerkt met collega-organisaties zoals Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, De12Landschappen, Landschapsbeheer Nederland, Milieudefensie en Natuur & Milieu. Er is een gezamenlijke visie op het toekomstig landbouwbeleid ontwikkeld. Kern van de visie is dat het GLB meer moet inzetten op maatschappelijke diensten, zoals bescherming van vogels, natuur, landschap, milieu en klimaat. De visie is breed verspreid onder Kamerleden, ambtenaren en andere actoren in het landelijk gebied. Verder is er vanuit de visie een brief gestuurd naar premier Rutte om te bepleiten dat er een goede afweging van het landbouwgeld zou komen, in plaats van een blanco cheque om meer te intensiveren. Vogelbescherming heeft tijdens een aantal bijeenkomsten met de betrokken staatssecretarissen de visie op het GLB vanuit de groene coalities kunnen uitleggen.

Vogelbescherming leverde voorts actieve bijdragen op internetforums waar het GLB onderwerp van discussie is en aan symposia over het GLB. Daarnaast deelt Vogelbescherming inzichten met de rijksoverheid over concrete invullingen van het nieuwe beleid in Nederland.

3.2 Weidevogels

Weidevogels als grutto, kievit, scholekster en tureluur, maar ook zomertaling, slobbeend en veldleeuwerik zijn karakteristiek voor Nederland. Voor grutto en scholekster vervult ons land een sleutelrol in Europa. Bijna alle weidevogels gaan in aantal achteruit, omdat ze onvoldoende jongen kunnen grootbrengen. De oorzaken liggen vooral in de intensieve landbouw, maar ook in landschapsveranderingen, waarvan verstedelijking een van de belangrijkste is. Weidevogelreservaten zijn erg belangrijk bij het behoud van weidevogels; het relatieve belang ervan neemt toe, omdat de aantallen er niet of minder snel achteruitgaan dan op het boerenland. Toch broedt en foerageert het merendeel van de weidevogels nog op het boerenland, vooral graslanden. Natuurvriendelijke landbouw en vooral melkveehouderij, vormt daarom de sleutel voor het stoppen van de achteruitgang. Dit kan door agrarisch natuurbeheer en door natuurvriendelijke bedrijfsvoering, waarbij ook de markt een rol speelt. Vogelbescherming werkt daarom over meerdere sporen aan bescherming van weidevogels.

3.2.1 Internationale bescherming grutto

Omdat de grutto met ongeveer 6 procent per jaar blijft afnemen is in 2008 een internationaal beschermingsplan voor de grutto opgesteld met financiële steun van Vogelbescherming: het *International Single Species Action Plan for the Conservation of the Black-tailed Godwit*. Het plan verscheen onder de vleugels van de *African-Eurasian Waterbird Agreement* (AEWA). Het AEWA voorziet in gedragen en gecoördineerde maatregelen voor de bescherming van watervogels over de trekroutes, van Noord-Canada en Siberië tot Zuid-Afrika. Het beschermingsplan is een opschaling van een actieplan van de Europese Unie voor de grutto; dit laatste plan heeft onder andere geleid tot de sluiting van de jacht op grutto's in de Europese Unie tot 2013.

De uitvoering van het AEWA-plan is in handen van een werkgroep, die bestaat uit afgevaardigden van 63 landen. Vogelbescherming vertegenwoordigt Nederland op het gebied van kennis. Twee jaar geleden is een coördinator voor het plan aangesteld, gefinancierd door het ministerie van EZ en Vogelbescherming. Het AEWA-plan beschrijft beschermingsmaatregelen in de broed-, doortrek- en overwinteringsgebieden. De doelstelling van het plan is de achteruitgang van de grutto een halt toe te roepen, door:

- habitatverlies tegen te gaan;
- de overleving van gruttokuikens te verbeteren;
- belangrijke pleister- en overwinteringsgebieden te beschermen;
- onderzoek om kennishiaten te vullen.

3.2.2 Weidevogelboerderijen

In 2012 heeft Vogelbescherming een zwaar accent gelegd op de communicatie rond weidevogels en op het eigen Netwerk Weidevogelboerderijen. Dit netwerk beschikt over een goed bezochte website www.weidevogelboerderijen.nl. Er verschenen nieuwsbrieven en bij enkele boerderijen zijn informatiepanelen geplaatst. Alle deelnemende boerderijen kregen een herkenningspaneel. De Weidevogelkijkweek voor het grote publiek trok veel belangstellenden.

De boerderij van een van onze topweidevogelboeren Murk Nijdam in Wommels (100 paar grutto's op 40 ha) lag in juni aan de route van de befaamde Slachtemarathon. Via een spandoek met de titel 'Ziet u het verschil?' vestigden we de aandacht op de kleur- en vogelrijke graslanden van Murk. Begin 2012 ging onze film over weidevogelboer Hessel Agema uit Kollumerpomp in première. Deze film – die aantoont dat een goed bedrijfsresultaat, een hoge weidevogelstand en gezonde koeien goed te combineren zijn – werd in het voorjaar van 2012 op tientallen plaatsen in het land getoond en door enkele duizenden mensen bekeken en hoog gewaardeerd.

Het Netwerk Weidevogelboerderijen wil dat boeren hun bedrijfsvoering optimaal afstemmen op weidevogels. Het netwerk is in 2012 verder gegroeid en telt nu 100 boeren. Er waren drie goed bezochte bijeenkomsten waar kennis werd uitgewisseld. Ook was er een excursie naar de Bovenkerkerpolder en polder De Ronde Hoep bij Uithoorn. In beide polders worden zeer goede weidevogelresultaten geboekt door vernattingsmaatregelen en een prima samenwerking tussen ANV Amstelland en het Landschap Noord-Holland.

Vogelbescherming verkent hoe 'weidevogelvriendelijke' landbouw financieel rendabel kan worden. Een optie is dat weidevogelvriendelijke boeren een hogere prijs krijgen voor hun melk, of voor speciale producten zoals 'weidevogelkaas'. Vogelbescherming is van mening dat de verantwoordelijkheid hiervoor zowel bij producenten als consumenten ligt. Een andere optie is het kopen van gronden die vervolgens onder weidevogelvriendelijke voorwaarden verpacht gaan worden. Na intensief voorbereidend werk in 2012 starten we in 2013 een

weidevogelcampagne om beide mogelijkheden – meer marge op zuivelproducten en de aankoop van grond – verder te verkennen.

Verder is Vogelbescherming partner in een initiatief voor de ontwikkeling van een keurmerk voor boeren die produceren met extra aandacht voor biodiversiteit. Dat keurmerk wordt in 2013 via pilots getest.

3.2.3 Kennisvergroting weidevogels

Vogelbescherming vindt kennisontwikkeling, evenals het gebruik en de overdracht ervan, belangrijk voor goed weidevogelbeleid en -beheer. Daarom initieert zij onderzoek, draagt zij bij aan lopend of nieuw onderzoek en werkt zij actief aan het bundelen en verspreiden van kennis. In 2012 werd het onderzoek naar de ecologie van de zomertaling en de slobbeend opgeleverd. Deze studie leverde een prachtig inzicht op in de leefwijzen- en behoeften van deze soorten, met daarnaast veel aandacht voor herstel- en beschermingsmaatregelen. Het rapport werd breed verspreid onder beleidsmakers, (agrarische) natuurbeheerders, waterschappen en andere belangrijke beschermers.

Ook werd in 2012 onderzoek geïnitieerd naar de scholekster in het landelijk gebied. Dit onderzoek richt zich op het blootleggen van de belangrijkste verklarende factoren voor de af- c.q. toename van deze soort. Zicht op deze factoren geeft de beste richting voor herstel- en beschermingsmaatregelen. Het onderzoek loopt in 2013 door en wordt gecombineerd met concrete praktijkprojecten bij diverse weidevogelboeren.

Naast bovengenoemd onderzoek heeft Vogelbescherming in 2012 een opdracht verstrekt om de belangrijkste weidevogelkennis te bundelen. Focus ligt hierbij op de broed- en reproductiefase, aangezien hier de grootste knelpunten liggen voor de meeste in Nederland voorkomende weidevogelsoorten. De gebundelde kennis wordt in voorjaar 2013 opgeleverd en zal breed worden verspreid.

3.3 Akkervogels

De moderne akkerbouw is schraal aan biodiversiteit. Veel soorten vogels van akkers nemen zeer sterk in aantal af en staan op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. De oorzaken zijn divers maar liggen vooral in de intensivering van de landbouw. De diversiteit aan gewassen neemt bijvoorbeeld af en er worden veel bestrijdingsmiddelen gebruikt, waardoor onkruiden en insecten in aantal afnemen. Ook 's winters is er bijna geen voedsel te vinden op akkers. Vogelbescherming heeft daarom de laatste jaren bescherming van akkervogels meer aandacht gegeven. In 2012 trok Vogelbescherming deze lijn door met het uitvoeren van verschillende initiatieven gericht op verdere draagvlakvergroting, kennisoverdracht, onderzoek en beschermingsprojecten.

Het toekomstige gemeenschappelijke landbouwbeleid van Europa biedt mogelijkheden om akkervogels en andere boerenlandvogels beter te beschermen. Voor Vogelbescherming zal dit in de komende jaren een belangrijk aandachtspunt blijven. Daarnaast blijven we inzetten op het vergroten van kennis over en draagvlak voor akkervogelbescherming.

3.3.1 Akkervogels in beeld

Eén van de belangrijkste knelpunten voor akkervogels is de winteroverleving. Door efficiënte oogstmethoden is er in de winter nog maar weinig voedsel voor vogels beschikbaar. Op verschillende plaatsen in Nederland is Vogelbescherming betrokken bij projecten, gericht op het verbeteren van de wintersituatie voor akkervogels. De afgelopen jaren is hiervoor onderzoek gedaan in o.a. Groningen, Limburg en Zeeland. De resultaten hiervan zijn wisselend, grotendeels omdat zowel de gebieden en de vogelbevolking als ook de beheersmaatregelen sterk verschillen.

Behalve voor de winterperiode is er ook aandacht voor de akkervogels in de broedtijd. Dit gebeurt o.a. in het Ruiten Aa-gebied in ZO-Groningen, waar men werkt aan de terugkeer van de grauwe klauwier als broedvogel in het gebied, o.a. door de aanplant van struweel. In 2012 had Vogelbescherming meermaals contact met terreinbeheerders over dit soort projecten, wat in 2013 een vervolg gaat krijgen. Inmiddels is er – nationaal en internationaal – zo veel kennis van akkervogels vergaard, dat het op termijn goed zou zijn om deze kennis te bundelen en breder beschikbaar te stellen.

3.4 Erfvogels

In het beschermingswerk voor de vogels van kleinschalig cultuurlandschap legt Vogelbescherming de prioriteit bij 'erfvogels'. Dit zijn vogels die vaak rondom boerderijen en huizen in het landelijk gebied voorkomen. Typische vertegenwoordigers hiervan zijn soorten als ooievaar, boerenzwaluw, steenuil en ringmus. Met de teloorgang van het platteland als leefgebied voor vogels nemen helaas ook de meeste ervvogels in aantal af. Veel ervan staan daarom op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. Om deze soorten effectief te beschermen is draagvlak het sleutelwoord. Vogelbescherming zoekt daarom contact met plattelandbewoners, in samenwerking met lokaal actieve groepen of gerenommeerde soortbeschermingswerkgroepen als STONE (Steenuiloverleg Nederland), de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland en STORK (Stichting Ooievaars Research & Knowhow). In 2012 heeft het werk van deze organisaties, mede dankzij ondersteuning van Vogelbescherming, weer een flinke impuls gekregen. Daarbij flink ondersteund door de vierde editie van het gezamenlijk geproduceerde magazine 'Erfvogels in beeld' (zie highlight).

3.4.1 Boerenzwaluw

De boerenzwaluw is een algemeen voorkomende, zeer geliefde broedvogel van het landelijk gebied. Toch staat de soort op de Rode Lijst, vanwege een afname met 50 tot 75 procent in de afgelopen 40 jaar. Sovon en Vogelbescherming wilden daarom met gericht onderzoek meer te weten komen over de achterliggende oorzaken.

Het Vogeltrekstation heeft in 2012 de overleving van jonge en adulte boerenzwaluwen berekend. Daarmee kan het door Sovon ontwikkelde populatiemodel worden gevuld. Ook kon de minimale ringinspanning, die nodig is om de komende jaren de vinger aan de pols te kunnen houden, wetenschappelijk worden onderbouwd.

Om de kennis over de boerenzwaluwtrek te vergroten wordt van 2011 tot en met 2013 een onderzoek uitgevoerd met 'geolocators', mede als uitvloeisel van het Jaar van de Boerenzwaluw in 2011 en met geld van Beleef de Lente in 2012. Met geolocators – lichtgevoelige chips – van 0,7 gram kan dagelijks een ruwe plaatsbepaling worden berekend. In 2012 zijn 8 zwaluwen teruggevangen, die in 2011 van een geolocator waren voorzien. Uit hun trekgedrag kon de zeer gespreide aankomst in 2012 en de lage gemiddelde bezetting van de broedstallen worden verklaard (gemiddeld 10 à 15 procent). Een wetenschappelijke publicatie over deze studie is in voorbereiding. De kennis zal worden gedeeld met de Afrikaanse BirdLife Partners.

Ook in 2013 hopen de onderzoekers weer zwaluwen met geolocators terug te vangen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door ervaren vrijwillige boerenzwaluwringers, onder leiding van Raymond Klaassen, Henk van der Jeugd (Vogeltrekstation) en Bennie van den Brink (Stichting Hirundo).

3.4.2 Verbetering leefgebied ooievaar

Al in 1969 startte Vogelbescherming, naar Zwitsers voorbeeld, het project 'Herintroductie van de ooievaar in Nederland'. Ooievaars werden gefokt in 't Liesveld bij Groot-Ammers; op verschillende buitenstations brachten hun nakomelingen zelf jongen groot, die mochten gaan, staan en vooral vliegen waar ze wilden. Door de grote inzet van veel vrijwilligers is het herintroductieproject succesvol verlopen. Eind twintigste eeuw ontstond het inzicht dat de bescherming zich niet op het individu, maar op de populatie moest gaan richten. Er zijn momenteel circa 750 ooievaarparen, waarvan een deel afhankelijk is van bijvoeren. Het doel van Vogelbescherming is een ooievaarpopulatie van tenminste 300 zelfstandige en vrij levende broedparen.

Ten eerste is daarvoor leefgebiedherstel nodig. Oudervogels moeten voor zichzelf en hun jongen voldoende voedsel kunnen vinden, ook tijdens perioden met slecht weer. Een goed voorbeeld van zo'n leefgebiedherstelproject is dat van Vogelwerkgroep De IJsselstreek. Dit meerjarige project, dat ondersteund wordt door Vogelbescherming, zette in 2012 een flinke stap met de realisatie van een 1 ha groot plas-drasgebied in de uiterwaarden van de IJssel.

Ten tweede is meer inzicht nodig in oorzaken van de huidige reproductie- en sterftcijfers in de vorm van een populatiemodel. Daarmee wordt ook duidelijk wat de meest kansrijke aanpak is. Op initiatief van Vogelbescherming zijn eind 2012 twee stageplaatsen gecreëerd voor masterstudenten bij respectievelijk de Radboud Universiteit en het Vogeltrekstation.

Ten derde is het belangrijk om het publiek voor te lichten over de blijvende noodzaak voor ooievaarbescherming, een taak van de (voormalige) buitenstations en van STORK (Stichting Ooievaars Research & Knowhow). Deze vrijwilligersorganisatie maakt zich sinds 2009 sterk voor ooievaaronderzoek en is hét kennis- en aanspreekpunt van de Nederlandse ooievaarbescherming. STORK realiseert jaarlijks o.a. 'de wintertelling' naar het aantal overwinterende ooievaars, die in 2012 veel aandacht kreeg in de media.

3.4.3 Uilen ambassadeurs voor bescherming

Uilen zijn populair. Bij onderzoekers, plattelandsbewoners én het grote publiek. De vogels zijn vaak onderwerp van werkstukken en het best bekeken bij 'Beleef de Lente'. Uilen zijn dan ook aansprekende ambassadeurs voor het beschermingswerk. En waar uilen floreren, daar zit het met een gezonde leefomgeving wel goed.

Vogelbescherming werkte ook in 2012 intensief samen met STONE Steenuilenoverleg Nederland, de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland en met de Stichting Oehoewerkgroep Nederland.

In een goed samenspel kregen vrijwilligers op de druk bezochte landelijke Steenuilendag gerichte informatie. Centraal stond de steenuilvriendelijke drinkbak. Vogelbescherming steunt STONE bij het vinden van financiers voor het grootschalig produceren en distribueren van dit effectieve beschermingsmiddel.

De Kerkuilenwerkgroep ontwikkelde een handleiding Bescherming (en onderzoek) voor vrijwilligers.

De Oehoewerkgroep volgt aan de hand van verenkleed (foto's) en rui-veren de turnover van de oehoeterritoria in Nederland en de grensstreek.

De gezamenlijke uilenwerkgroepen brachten in 2012 de derde editie van 'Uilen' uit. Dit prachtige magazine, mede gefinancierd door Vogelbescherming, informeert vrijwilligers over de geboekte resultaten en over de kennis die is verzameld op basis van hun werk. Het blad is laagdrempelig geschreven en interessant voor elke vogelliefhebber en -beschermers.

3.5 Ganzenakkoord

In 2012 heeft Vogelbescherming opnieuw veel tijd besteed aan ganzen. De ganzen doen het goed in Nederland, niet in de laatste plaats als gevolg van hoe ons land is ingericht en hoe het wordt gebruikt door de intensieve landbouw. Enerzijds leidt dat tot een scherpe afname van weide- en akkervogels die een andere habitat nodig hebben, anderzijds tot een forse toename van de ganzen, met alle gevolgen van dien.

Circa vijf jaar geleden constateerde Vogelbescherming dat bij de overheid geen bereidheid meer bestond om in lengte van dagen de steeds toenemende schade te betalen die wordt veroorzaakt door de ganzen. Daarnaast neemt het draagvlak voor vooral exoten en overzomerende ganzen sterk af. Verder stelde Vogelbescherming vast dat de afschotplannen bij de provincies bij elkaar opgeteld eerder op uitroeiing gingen lijken dan op de instandhouding van een duurzame ganzenpopulatie. Vogelbescherming heeft toen met behulp van zowel nationale als internationale wetgeving geprobeerd grootschalig afschot bij schadebestrijding te voorkomen, maar dat is helaas niet gelukt. Daarom heeft Vogelbescherming besloten om via onderhandelingen met de betrokken partijen te voorkomen dat de ganzen vogelvrij verklaard werden. Het bleek een traject dat moeizaam was en waarin de tegenstellingen groot waren.

December 2012 sloot Vogelbescherming het zogeheten G7-akkoord met De12Landschappen, de Federatie Particulier Grondbezit (FPG), de Landbouw- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO), Natuurmonumenten, Stichting Agrarisch en Particulier Natuur- en Landschapsbeheer Nederland en Staatsbosbeheer. Eind 2012 resulteerde die overeenkomst na veel overleg in een 'Ganzenakkoord' van G7 met de provincies. Uitgangspunt van het akkoord is dat Nederland een land is waar ganzen thuishoren en welkom zijn. Het akkoord garandeert rust voor overwinterende ganzen, een afspraak waar Vogelbescherming ontzettend hard voor geknokt heeft. Daar staat tegenover dat de zomerpopulatie gereduceerd wordt tot het niveau van respectievelijk 2005 voor de grauwe gans en 2011 voor de brandgans. De komende vijf jaar wordt er van maart tot en met oktober werk gemaakt van het verkleinen van het aantal zomerganzen.

Vogelbescherming is en blijft tegen het doden van vogels, maar heeft besloten dit akkoord in 2012 toch te tekenen, omdat het een flinke verbetering is ten opzichte van de huidige situatie. Nu worden er jaarlijks 100.000-250.000 van de overwinteraars gedood. Zonder het akkoord zou de huidige situatie blijven bestaan en het aantal gedode ganzen uiteindelijk hoger zijn en blijven toenemen.

In 2013 wordt het akkoord vertaald naar precieze maatregelen die regionaal worden vastgesteld in onderling overleg tussen de betrokken organisaties. Vogelbescherming zet zich in voor zo min mogelijk afschot. Daarbij is in het akkoord in de ontwikkeling en uitwerking van dodingsvrije alternatieven voorzien. Alternatieve methoden als het ongeschikt maken van broedgebieden van ganzen, het creëren van een scheiding tussen broedhabitat en foerageergebied en actief weren en verjagen zonder afschot zullen in de 'gereedschapskist' worden opgenomen en toegepast waar mogelijk.

Ook de komende jaren is de inzet van Vogelbescherming hard nodig om ganzen beschermd te krijgen en daarna te houden. We zullen te allen tijde de uitvoering van het akkoord nauwgezet en kritisch volgen en de partijen houden aan de gemaakte afspraken.

3.6 Highlights

Akkervogelbeheer Reijerskamp

Op de Reijerscamp bij Wolfheze voeren Natuurmonumenten en Vogelbescherming speciaal akkervogelbeheer uit, zowel in de broedtijd als daarbuiten. In de herfst van 2012 waren er honderden kneuen te vinden, begin 2013 hebben grote groepen geelgorzen de rijke voorraad aan wintervoedsel ontdekt. De Reijerscamp is 180 hectare groot en in bezit van Natuurmonumenten. Het gebied bestond voor een deel uit akkers en die worden nu omgevormd tot natuurgebied. Voor enkele resterende akkers is een vogelvriendelijk teeltplan opgesteld. Dat moet vooral voorzien in voedsel voor vogels tijdens de winterperiode. De akkers vormen een ware trekpleister voor zaadende vogelsoorten, waaronder soorten van de Rode Lijst.

Weidevogelkijkweek

De landelijke Weidevogelkijkweek vond plaats van 21 april tot en met 29 april, de beste tijd om van weidevogels te genieten. In het hele land werden activiteiten georganiseerd, variërend van fiets-, vaar- en wandeltochten tot open dagen op weidevogelboerderijen. Op de website www.weidevogelskijken.nl stonden de locaties aangegeven waar zonder het verstoren van weidevogels genoten kon worden. Ook werd een gratis weidevogelzoekkaart ontwikkeld. De Weidevogelkijkweek werd georganiseerd door Landschapsbeheer Nederland en Vogelbescherming Nederland in samenwerking met Veelzijdig Boerenland, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en De12Landschappen en met de onmisbare hulp van vele lokale vrijwilligersgroepen, weidevogelboeren en agrarische natuurverenigingen. In 2013 zal Vogelbescherming niet meer actief participeren in de Weidevogelkijkweek: een aantal activiteiten zal in overleg met de stakeholders worden verplaatst naar de Nationale Vogelweek.

Landelijke dag Agrarische Natuurverenigingen (ANV's)

De landelijke ANV-dag trok ruim tweehonderd deelnemers afkomstig van 46 ANV's en werd goed gewaardeerd. Vogelbescherming reikte er een prijs voor agrarisch natuurbeheer uit, de Bronzen Grutto, gekoppeld aan een geldbedrag van 15.000 euro. Winnaar: *Agrarische Natuurvereniging Oost-Groningen* voor een project ten behoeve van de grauwe gors. Toen de Agrarische Natuurvereniging Oost-Groningen voor de Agrarisch Natuurbeheerprijsvraag van Vogelbescherming het grauwe gorzen-project indiende om een broedbiotoop te verbeteren, was de jury snel overtuigd. Het gaat slecht met de grauwe gorzen in Nederland en dit project kan waardevolle informatie opleveren om deze vogel te redden. Bij het dorp Meeden zijn hagen en akkerranden aangelegd om het gebied nóg aantrekkelijker te maken voor de aldaar broedende grauwe gorzen. De ANOG werkt in dit project samen met de [Stichting Werkgroep Grauwe Kiekendief](#). Verder ondersteunen de [gemeente Menterwolde](#) en [het Waterschap Hunze en Aa's](#) dit project.

Steenuilveilige veedrinkbak

Op zaterdag 25 augustus is, tijdens de [Dutch Bird Fair](#) in de Oostvaardersplassen de steenuilveilige veedrinkbak, door [STONE](#) gepresenteerd. Zo'n 10 procent van de jaarlijks dood gevonden steenuilen is verdronken, vaak in een veedrinkbak. Het betreft meestal jonge dieren. Vergroten van de overlevingskansen van jonge steenuilen is belangrijk. Het percentage uilskuikens dat het eerstvolgende broedseizoen haalt is in de afgelopen decennia gedaald van ruim 30 naar minder dan 20 procent. STONE-vrijwilliger Bert Kwakkel heeft een steenuilveilige veedrinkbak ontwikkeld. In een bestaande drinkbak (vaak een speciekuip) wordt een binnenbak geplaatst, die voorzien is van sleuven. Net een wasmand. Door de sleuven kan een te water geraakte steenuil met klauwen en snavel in een flits op het droge klauteren. Vogelbescherming heeft STONE ondersteund bij het vinden van een fabrikant en het financieren van een stans voor serieproductie. STONE organiseerde in 2012 een praktijkproef op zestig erven, waar verschillende veesoorten rondliepen. Zo is getest of de bak nog verder aangepast moet worden. STONE en Vogelbescherming maken samen een plan om de steenuilveilige veedrinkbak grootschalig te laten produceren. Een deel van de opbrengst van de Dutch Bird Fair gaat naar dit project, dat ten dele ook is gefinancierd met donaties van Beleef de Lente-kijkers.

[Bekijk een video over de drinkbak](#)

Vierde editie 'Erfvogels in beeld'

'Erfvogels in beeld' is een blad voor bewoners van het landelijk gebied. Het is gevuld met veel mooie foto's en inspirerende verhalen van mensen over vogels. Uiteraard ontbreken ook de praktische tips niet. Vogelbescherming maakt 'Erfvogels in beeld' in samenwerking met de landelijke soortbeschermingsorganisaties voor kerkuil, steenuil, torenvalk en boerenwaluw en Landschapsbeheer. Hun medewerkers en vrijwilligers kunnen met 'Erfvogels in beeld' een gevarieerd magazine overhandigen aan erfbewoners als informatieve blijk van waardering voor de gastvrijheid. De editie 2012 verscheen in een oplage van 60.000 stuks. Een eerder lezersonderzoek liet zien dat de ontvangers het magazine bovengemiddeld waarderen met een acht.

4 Stad & dorp

De verstedelijking in Nederland neemt sterk toe. De omvang van 'bebouwd terrein' groeide in de periode 1976 - 2008 van 7,5 naar 10,2 procent van het landoppervlak. Dat is ruim 900 km² extra bebouwd gebied. Als we ook wegen en semi-bebouwde terreinen meerekenen, is er een toename van 9,7 naar 15,2 procent. In dit tempo is Nederland over 50 jaar voor driekwart volgebouwd. Het is vanuit beschermingsbelang dan ook logisch de kwaliteit van het stedelijk gebied als leefgebied voor vogels én mensen kritisch te volgen en waar mogelijk te verbeteren. Voor sommige vogels is de stad het belangrijkste leefgebied. Bekende voorbeelden zijn de gierzwaluw en de huismus. Verder gaan veel algemene vogelsoorten die zowel in de stad als in natuurgebieden leven in de stad sneller in aantal achteruit dan in het buitengebied. Vogelbescherming wil daarom de bebouwde kom als 'vogelbiotoop' verbeteren. Bewoners, bestuurders en de bouwwereld kunnen allemaal hun bijdrage leveren. Voorlichting, goede voorbeelden en onderzoek dragen daaraan bij.

4.1 Bewoners

Sinds het begin van deze eeuw woont meer dan de helft van de wereldbevolking in een stad. Nederland kent al een veel langere stedelijke traditie. Slechts 5 procent van de Nederlanders woont in dorpen of helemaal vrij in het buitengebied. De stad is dus bij uitstek een plek waar mensen en vogels elkaar ontmoeten.

Met een breed scala aan maatregelen kan de stad als leefgebied voor vogels en mensen aanzienlijk worden verbeterd. En wat is er logischer dan de bewoners daar bij te betrekken? Vogelbescherming stelt daarom veel in het werk om mensen te enthousiasmeren voor de vogels in hun woon- en werkomgeving en te stimuleren daar iets voor te doen.

4.1.1 Tuinvogelconsulenten

De directe woonomgeving is en blijft een prima vertrekpunt voor het beleven en beschermen van vogels. Reden te meer om mensen te blijven enthousiasmeren en te betrekken bij de vogels in de tuin. Vogelbescherming faciliteert dit op tal van manieren. Met een uitnodigende winkel vol artikelen voor een echte vogeltuin bijvoorbeeld en met allerlei voorlichtingsmateriaal en -middelen. Zo verscheen eind 2012 een nieuwe brochure 'Genieten van vogels in uw tuin', gericht op een 'beginnende' doelgroep.

Sinds vier jaar heeft Vogelbescherming tuinvogelconsulenten. Deze vrijwilligers geven lezingen, zijn aanwezig op tuinevenementen en kunnen met veel kennis van zaken een persoonlijk advies aan huis opstellen. Zij maken daarbij in overleg met de bewoner(s) een duidelijk plan om de tuin om te toveren tot een vogelparadijs. Steeds meer mensen weten de weg naar de tuinvogelconsulenten te vinden. In 2012 werden zij extra geholpen door overzichtelijke informatie op de speciale 'Vogels in de tuin'-website van Vogelbescherming. Het aantal tuinvogelconsulenten nam in 2012 met 25 vrijwilligers toe tot 83. Voor 156 tuinen gaven zij het afgelopen jaar een advies op maat en schetsten een ideale vogeltuin.

Tuinvogelconsulenten gaven in 2012 ook meermaals advies over het vogelvriendelijke inrichten van bedrijventerreinen. Een mooi voorbeeld is het industrieterrein in Delft waar het bedrijf Lijm&Cultuur is gevestigd. De betrokken tuinvogelconsulenten en stadsvogeladviseurs hebben gezamenlijk een advies uitgebracht. Verder werd in 2012 gestart met het geven van adviezen voor vogelvriendelijke schoolpleinen.

4.1.2 Nationale Tuinvogeltelling 2012

Vogelbescherming Nederland organiseerde, in samenwerking met Sovon Vogelonderzoek Nederland, in het weekend van 21 en 22 januari 2012 voor de negende keer de Nationale Tuinvogeltelling.

Iedereen kan meedoen aan dit jaarlijkse laagdrempelige evenement door een half uur lang de vogels in de tuin te tellen en de resultaten door te geven op de speciale website. Van enkele duizenden tellers bij de start zijn dat er intussen tienduizenden en krijgt deze telling steeds meer het karakter van een nationaal evenement. Via de grootschalige media-aandacht bereikt Vogelbescherming nog eens een veelvoud van de mensen die deelnemen, denk alleen al aan de bijna 400.000 luisteraars van Vara's Vroege Vogels.

Vogelbescherming wil met de Nationale Tuinvogeltelling mensen kennis laten maken en laten genieten van de vogels in hun achtertuin. Bovendien helpt de telling om een beeld te vormen van de tuinvogelstand in Nederland. Belangrijk omdat de aanwezigheid van vogels in onze tuin veel zegt over de kwaliteit van de directe leefomgeving.

Ondanks het regenachtige weer was 2012 een goede telling. 40.500 deelnemers gaven in totaal ruim 700.000 vogels door. Gemiddeld werden er 25,3 vogel in 28.231 tuinen geteld. Ook in 2012 eindigde de mus op de eerste plek.

Eind 2012 werden de gegevens van alle tuinvogeltellingen geanalyseerd. Tijdens de lustrumeditie van 2013 zijn die gepubliceerd.

4.2 Bouw

De wijze waarop mensen het landschap vormgeven, heeft direct effect op het voorkomen van planten en dieren. Dit geldt ook voor het stedelijk gebied. Door renovatie, sloop, nieuwbouw en stadsuitbreiding verandert het leefgebied van veel dieren. Vogelbescherming biedt de bouw concrete middelen om daarbij meer voor vogels te doen.

4.2.1 Natuurvriendelijk bouwen loont

Eerder al, op 1 januari 2011, trad een vogelvriendelijke bouwregeling in werking, geïnitieerd door Vogelbescherming en BAM. Het gaat om de in 2009 gezamenlijk ontwikkelde 'Checklist natuurvriendelijke maatregelen aan gebouwen'. Deze viel vanaf 1 januari onder de zogenoemde MIA/vamil-regeling van de rijksoverheid. Dat is een aftrekregeling voor milieu-investeringen die het bouwers aantrekkelijk maakt om met meer oog voor vogels te gaan bouwen. De regeling geldt voor grootschalige toepassing. Bijvoorbeeld de aanleg van groene daken bij woningrenovatie of het toepassen van vele meters 'vogelvrije' voor de huismus. Vogelbescherming heeft het de bouwwereld gemakkelijk gemaakt omdat de checklist eenvoudig is te downloaden.

4.2.2 Building Holland, ook voor vogels

De BouwRAI – anno 2012 Building Holland geheten – is de grootste bouwbeurs van ons land. In deze roerige economische tijden vormt deze beurs hét kennisplatform waar architecten, bouwkundige ingenieurs en andere professionals inzicht krijgen in oplossingen en ontwikkelingen binnen ontwerp- en bouwtechniek. Vogelbescherming Nederland was een van de circa 175 exposanten. Het lijkt een onlogische keuze voor een natuurbeschermingsorganisatie om een stand in te richten op een evenement voor de bouwwereld. Maar bescherming is het meest effectief in het belangrijkste leefgebied van een vogelsoort en voor sommige vogels, zoals de huismus en de gierzwaluw, is de bebouwde kom het belangrijkste leefgebied.

4.3 Bestuurders

Vogelbescherming zet verschillende middelen in om gemeenten, maar ook wooncorporaties, wijkraden en andere lokale partijen te enthousiasmeren voor vogels in de stad. Zij stimuleert het ontwikkelen of aanscherpen van vogelvriendelijk beleid en beheer van het openbaar en particulier groen.

Gemeenten spelen op allerlei manieren een belangrijke rol bij de inrichting van de stad. Denk aan bestemmingsplannen, gemeentelijk groen, maar ook aan subsidieverlening voor vogelvriendelijke maatregelen, onderwijs en publieksactiviteiten. Vogelbescherming zet verschillende middelen in om gemeenten, maar ook wooncorporaties, wijkraden en andere lokale partijen te enthousiasmeren voor vogels in de stad en hen te stimuleren bij het ontwikkelen of aanscherpen van vogelvriendelijk beleid en beheer van het openbaar en particulier groen.

4.3.1 Expertmeetings

Vogelbescherming organiseert sinds 2010 'expertmeetings' voor bouwers en bestuurders. Deze bijeenkomsten zijn bedoeld om kennis over stadsvogels uit te wisselen en om tot concrete plannen te komen voor vogelvriendelijke projecten. Dit project is mogelijk gemaakt dankzij een SMOM-subsidie van het ministerie van I&M. (SMOM = Subsidieregeling Maatschappelijke Organisaties en Milieu.) In 2012 is, na een looptijd van 3 jaar, het project 'Gezond milieu voor vogels en mensen' afgerond. Alle projectdoelen werden gehaald. In termen van bereik betekent dat in deze periode in 27 verschillende Nederlandse gemeenten 36 expertmeetings werden georganiseerd over vogelvriendelijke projecten voor stadsvogels. De expertmeetings werden uitgevoerd door Vogelbescherming Nederland in samenwerking met verschillende partners. Van de 27 steden horen 11 bij de zogeheten G30. Deze bijeenkomsten werden bezocht door meer dan 700 personen uit uiteenlopende werkvelden. De hoofdmoot bestond uit deelnemers afkomstig van gemeenten (16 procent); de bouw (22 procent); lokale groepen (10 procent) en de wereld van de architecten (8 procent).

4.3.2 Groene gevel voor Vogelbescherming

De rijksoverheid stelt subsidies beschikbaar voor het realiseren van concrete klimaatprojecten in het stedelijk gebied. Het pand van Vogelbescherming kwam in 2012 in aanmerking voor zo'n subsidie. In december was de groene gevelbeplanting – inclusief een aantal nestkasten – op het gebouw van Vogelbescherming Nederland een feit. Vogelbescherming wil hiermee een goed voorbeeld geven voor huis- en gebouweigenaren in een sterk verstedelijkte stadsomgeving. Ook als er geen tuin is, kunnen zij een groene omgeving creëren en biodiversiteit stimuleren. Dat is niet alleen goed voor de vogels, maar ook voor de mens. Alleen al omdat een groene gevel ook temperatuur- en geluidsisolatie biedt en bovendien fijnstof afvangt. De wand, een zogenoemde LivePanel, is ontwikkeld door groenspecialist Mobilane en opgebouwd uit voorbeplante modules, die voorzien zijn van een speciaal substraat dat geschikt is voor duurzame plantengroei. De plantenwand is bevestigd aan de bestaande gevel met een lichte aluminiumconstructie. Een volledig geautomatiseerd irrigatiesysteem zorgt voor water en plantenvoeding. De verticale wand tovert zo de grijze kantoorwand om tot een groene, vogelvriendelijke stadsbiotoop; een mogelijkheid die nog veel te weinig wordt benut.

4.3.3 Stadsvogeladviseurs

Verspreid over heel Nederland waren eind 2012 38 stadsvogeladviseurs actief, ongeveer gelijk met de vorige twee jaren. Deze vrijwilligers van Vogelbescherming enthousiasmeren, informeren en adviseren de verschillende partijen in het stedelijk gebied. Dat leidt tot constructieve samenwerkingsverbanden en voor vogels en mensen zinvolle projecten, klein en groot. In 2012 kwam er een mooi succes uit Amsterdam. Na jarenlang touwtrekken en dode vogels tellen heeft de hoofdstedelijke stadsvogeladviseur succes geboekt. De zogenoemde *killing walls* in het Science Park in Amsterdam-Oost werden aangepast om het aantal vogelslachtoffers terug te dringen. Een artikel in het magazine Vogelnieuws van Vogelbescherming over dit onderwerp zorgde voor een doorbraak. De eigenaar van het gebouw zette de stappen die hij eerst niet wilde nemen.

4.4 Onderzoek

Hoewel Nederland een van de meest dichtbevolkte landen ter wereld is, blijft stadsecologie als wetenschap achter bij landen als Duitsland, de Verenigde Staten, Australië en Nieuw-Zeeland. Voor de Nederlandse situatie zijn er dan ook veel onbeantwoorde vragen die gericht beschermingswerk bemoeilijken. Vogelbescherming initieert divers onderzoek rond stadsvogels en is soms medefinancier. Allereerst gericht op het eigen programma voor de vogels van stad en dorp. Daarnaast ook om aan de stadsecologie een impuls te geven.

4.4.1 700e MUS teller

Het Meetnet Urbane Soorten (MUS) is gestart in 2007 om beter zicht te krijgen op de ontwikkeling van broedvogelpopulaties binnen de bebouwde kom. Vogelbescherming en Sovon dragen de kosten op fiftyfifty-basis. Het meetnet is gebaseerd op het Nederlandse postcodesysteem en iedereen kan zich aanmelden door de vogels in het eigen postcodegebied te tellen. In april meldde de 700e teller zich aan. Op dit moment is bijna 22 procent van de postcodegebieden geclaimd met Utrecht, Zuid-Holland en Gelderland als koplopers. Overal zijn nieuwe MUS-tellers welkom, vooral in Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel, Limburg en Zeeland. MUS is een relatief eenvoudig telproject voor stadsvogels dat ook geschikt is voor de minder ervaren vogelaar. Per postcodegebied worden op twaalf punten drie keer alle vogels met terreinbinding geteld in het voorjaar. Aanmelden kan via de website van Sovon.

4.4.2 Ring-MUS

Vogels van het stedelijk gebied vallen bij gangbaar onderzoek buiten de boot. Het Meetnet Urbane Soorten (MUS) voorziet inmiddels in het in kaart brengen van trends in aantallen vogels en soorten. Bovendien geeft MUS inzicht in de relatie tussen het voorkomen van vogelsoorten en specifieke omgevingsfactoren. Demografische gegevens ontbreken echter nog. Bijvoorbeeld over reproductie, overleving en conditie van vogels. En juist deze gegevens zijn nodig voor het verklaren van trends en kunnen bijdragen aan het formuleren van adequate beschermingsdoelstellingen.

Dit soort demografische vogelgegevens worden in Nederland verzameld door het Vogeltrekstation. Met het project Ring-MUS besteedt dit instituut sinds twee jaar ook specifiek aandacht aan stadsvogels. Vogelbescherming financiert dit telproject voor 50 procent. Ruim vijftig ringers doen er intussen aan mee.

4.5 Highlights Stad & dorp

Gevelbeurs

De gevelbeurs is een vakbeurs voor de gevelbouwer die dit jaar werd gehouden van 25 tot en met 27 januari 2012 in AHOY in Rotterdam. Vogelbescherming Nederland verzorgde er een presentatie en een workshop over vogelvriendelijk bouwen. Dit jaar bezetten 140 bedrijven 5.000 vierkante meter beursvloer. Uit het buitenland kwamen twaalf Belgische bedrijven, vijf Duitse en een Sloveens bedrijf. Als uitvloeisel van deze vakbeurs nam stadsvogeldeskundige Jip Louwe Kooijmans van Vogelbescherming zitting in een denktank over maatschappelijk verantwoord ondernemen van een van de exposanten.

3^e prijs op de Floriade

Van 5 april tot en met 7 oktober 2012 was Vogelbescherming op de Floriade bij Venlo samen met partners aanwezig met de natuurbelevingstuin 'Through Animal Eyes'. Kinderen en volwassenen konden zich hier door de ogen van een dier verwonderen over de natuur in hun nabije omgeving; voelen, ruiken, proeven en horen zoals een dier dat doet. Ook kon er worden deelgenomen aan workshops en rondleidingen, zoals door het aangrenzende St. Jansbos. Vogelbescherming is dit project aangegaan met Vivara, IVN, de Vlinderstichting, RAVON, de Egelbescherming en de Eekhoornopvang. Meer dan 750.000 bezoekers hebben de tuin door dierenogen kunnen beleven. Met ons paviljoen wonnen we de 3^e prijs in de categorie Organization Presentation.

Vogelvriendelijk schoolplein

Basisschool Het Kristal in Dordrecht startte in 2012 met het vogelvriendelijk inrichten van het schoolplein. Onder impulsen van leerkracht Marco Moonen kregen de leerlingen dadelijk een vogelparadijs voor de deur. Twee tuinvogelconsulenten van Vogelbescherming adviseerden bij de inrichting van het plein, om dat aantrekkelijker te maken voor vogels en voor de leerlingen met bijvoorbeeld een moestuin, een wilgentenen ontdekkingstunnel, een vogelkijkscherm, wilde bloemen-pluktuin en een smulhaag voor de vogels. Ook omwonenden en ouders kregen een rol bij dit project, zodat de hele wijk kon meedoen.

De eerste gierzwaluwtil in Nederland

Op 3 juli werd de eerste Nederlandse gierzwaluwtil officieel onthuld, een project van een van de stadsvogeladviseurs van Vogelbescherming, Fred van Vliet. Een gierzwaluwtil is een serie nestkasten voor de gierzwaluw op een hoge paal. In ons land is de gierzwaluw voor nestplaatsen afhankelijk van gebouwen. De hedendaagse bouwmethodes, waarbij alle openingen worden afgesloten, maken dat de gierzwaluw steeds meer in de verdrukking komt. Deze methode kan mogelijk het verlies aan nestplaatsen compenseren. De gierzwaluwtil is gebouwd door Vogelwerkgroep Den Helder e.o. en de werkgroep Stadsvogels. Zij kreeg hierbij de medewerking van 'Zeestad' en de Gemeente Den Helder. Het project werd mogelijk gemaakt door de Helderse Coöperatieve Windmolen Vereniging 'De Eendragt u.a.'

100^e huiszwaluwtil

Na de eerste huiszwaluwtil, die in 2008 werd geplaatst in Biddinghuizen, is de populariteit van deze beschermingsmaatregel snel gestegen. In 2012 werd de bouwvergunning afgegeven voor de 100^e huiszwaluwtil in ons land, waarvan er een aantal zijn betaald door het IJsvogelfonds van Vogelbescherming. Begin 2013 zal deze worden geplaatst. Deze tillen zijn een groot succes op het gebied van publiciteit en educatie. Het gebruik van de huiszwaluwtillen wordt gemonitord door een groep enthousiaste vrijwilligers. Tot nu toe is slechts 7,5 procent van de tillen bezet, het is afwachten hoe het gebruik de komende jaren zal groeien. Het gebruik van kunstnesten door huiszwaluwen is ook nader bekeken. In de onderzochte gebieden werd 54 procent van de kunstnesten gebruikt door huiszwaluwen.

Superproject

In de Eindhovense wijk Meerhoven zijn de leerlingen van basisschool De Startbaan ware vogelkenners. Dat danken ze aan de inzet van Anita Liebrechts (Natuurrijk Eindhoven) en de stadsvogeladviseur van Vogelbescherming Nederland Fred Blom. Zij begeleiden sinds enkele jaren een succesvol educatief project rond een stadspark met een oeverwaluwwand. Leerlingen van de groepen 5, 6 en 7 krijgen gedurende drie achtereenvolgende schooljaren een paar keer per jaar theorie- en praktijkles van Anita en Fred over het stadspark. Vooral de buitenwerkdagen zijn voor veel kinderen het hoogtepunt van hun schooljaar. De impact van dit project is groot: de kinderen leren alle vogels in hun eigen buurt kennen, plus de daarbij behorende vogelgeluiden. Ze fotograferen vogels, helpen ze met nestgelegenheid (oeverwaluwen en nestkastjes) en intussen worden ze zich bewust van het zwervafvalprobleem in het park. Ze zijn zó enthousiast dat ze ook hun families vertellen over de natuur en de vogels. Zo krijgen de kinderen spelenderwijs respect voor hun omgeving en worden ze een soort ambassadeurs van 'hun' park en 'hun' vogels. Het project brengt kinderen en natuur dicht bij elkaar.

Wijziging Bouwbesluit gunstig voor vogels

Vanaf 1 april 2012 is het nieuwe Bouwbesluit van kracht geworden, met daarin een belangrijke wijziging die letterlijk en figuurlijk meer ruimte biedt voor vogels in en om onze huizen. Het Bouwbesluit van de rijksoverheid is een verzameling bouwtechnische voorschriften waaraan alle bouwwerken in ons land minimaal moeten voldoen. Ze moeten er voor zorgen dat gebouwen veilig, energiezuiniger en gezonder zijn voor gebruikers en omgeving. Eén van de eisen verplichtte eerder tot het dicht maken van openingen in gebouwen groter dan een centimeter. Dat kan nadelig zijn voor sommige huizenbroeders, die het vaak juist moeten hebben van die kleine holtes om in weg te kruipen. Maar nu is een grotere opening toegestaan voor een nest of een vaste rust- of verblijfplaats voor beschermde diersoorten. Voorzieningen zoals de Vogelvide voor huismussen en neststenen voor gierwaluwen kunnen daardoor zonder extra moeite worden toegepast.

5 Internationaal

Het internationale werk van Vogelbescherming speelt zich af in en dankzij het wereldwijde netwerk van BirdLife International. Deze koepel verbindt meer dan 116 nationale vogelbeschermingsorganisaties. Vogelbescherming is de Nederlandse Partner van BirdLife. Met alle nationale Partners en met 7 ondersteunende kantoren is BirdLife International de grootste natuurbeschermingsorganisatie ter wereld met 2,7 miljoen leden en meer dan 10 miljoen supporters. Vogel- en natuurbescherming kan niet om een mondiale dimensie heen. Veel vogelsoorten zijn trekvogel en bewonen meerdere continenten; de klimaatproblematiek vereist een mondiale aanpak; en het menselijk handelen in een land of regio kan verstrekende gevolgen hebben voor geheel andere plaatsen op de wereld. Die grensoverschrijdende verwevenheid schept een internationale verantwoordelijkheid. Vogelbescherming vindt het van belang dat mensen zich daarvan bewust zijn en samen vorm geven aan die internationale bescherming en daarmee ook aan een leefbare wereld.

5.1 Versterking BirdLife Partners

Het internationale programma van Vogelbescherming richt zich in eerst instantie op versterking van BirdLife Partners in landen waar natuurbescherming nog in de kinderschoenen staat (of in landen waar vogels en natuur onder grote druk staan). We doen dat vanuit de overtuiging dat deze nationale organisaties het beste weten hoe ze vogels en natuur moeten beschermen in hun eigen land. Vogelbescherming ondersteunt ze daarbij door met inhoudelijk advies en financiële middelen de organisaties sterker en duurzamer te maken.

Zo helpen wij andere BirdLife Partners, bijvoorbeeld in landen waar Nederland een historische band mee heeft zoals in Indonesië en de Caribische eilanden, of landen die belangrijk zijn voor 'onze' trekvogels, zoals Burkina Faso en Marokko.

5.1.1 Burkina Faso

Vogelbescherming heeft met BirdLife Partner Naturama in Burkina Faso een jarenlange verbintenis. Het gezamenlijke doel daarvan is om deze jonge organisatie, opgericht in 1990, nog sterker te maken.

In 2012 moesten we tot onze droefenis afscheid nemen van Georges Oueda (48), hoofd afdeling Bescherming van Naturama. Hij heeft enorm veel betekend voor de bescherming van vogels en natuur in Burkina Faso. Het is een gevoelig verlies voor de organisatie. Naturama is inmiddels een veelbelovend junior aan het opleiden.

Twee jaar geleden is met steun van Vogelbescherming een strategie gemaakt voor ledenbinding en marketing, een voor Naturama relatief nieuw terrein. Er kon een nieuwe medewerker worden aangetrokken om deze strategie in de praktijk te brengen. Dit zal de organisatie helpen om de achterban te vergroten en meer zichtbaarheid en maatschappelijk draagvlak te krijgen. In 2012 droeg Vogelbescherming Nederland bij aan het opstellen van een strategische planning voor Naturama.

Verder liep de financiële steun aan Naturama voor concreet beschermingswerk in 2012 door dankzij het project *Living on the Edge*. Al met al laat de samenwerking met Naturama gedurende de afgelopen zeven jaar een enorme opschaling zien.

Ooit begonnen in 2005 met een bijdrage van 15.000 euro om de lokale vogelwerkgroep van Oursi te ondersteunen bij herstelmaatregelen voor het voor trekvogels belangrijke wetland en het opstellen van een beheerplan. De werkgroep kreeg vervolgens meer leden en meer slagkracht, waardoor er ook meer donoren kwamen. Dat bleek een aanpak die naar meer smaakte. Uiteindelijk resulteerde dat in het project 'Living on the Edge' waarin 12 gebieden in 4 landen aan bod komen door steun van de Nationale Postcode Loterij met 2,9 miljoen euro.

In 2012 konden Vogelbescherming en BirdLife Partners uit de Sahel vervolgens op basis van kennis en ervaring uit het gebied actief bijdragen aan een Action Plan for Migratory Landbirds onder het raamwerk van de Convention on Migratory Species (CMS). Het plan moet handvatten bieden aan donoren en overheden voor duurzaam landgebruik in de Sahel en zo overwinterende vogels beschermen.

5.1.2 Dutch Caribbean

Sinds 2010 weet Nederland zich verrijkt met tropische natuur op zo'n 7.000 km afstand. Dat jaar werden Bonaire, Sint Eustatius en Saba als bijzondere gemeenten aan Nederland toegevoegd. Deze 'BES-eilanden' herbergen maar liefst 300 vogelsoorten en 10 internationaal belangrijke vogelgebieden (IBA's).

Vogelbescherming werkte ook in 2012 intensief samen met de koepel van lokale natuurbeschermingsorganisaties aldaar, de DCNA (*Dutch Caribbean Nature Alliance*). Om zo vogels en natuur van de BES-eilanden beter te beschermen. Zo leidde een effectieve lobby ertoe dat er een flink bedrag werd opgenomen op de begroting van de Nederlandse regering voor tropische natuurbescherming. Helaas werd dat tijdens de 'tussenformatie' in 2012 weer net zo hard geschrapt. De nieuwe regering heeft hiervoor gelukkig weer een bedrag van 7,5 miljoen euro gereserveerd.

In 2012 verlengde de Nationale Postcode Loterij de vier jaar oude samenwerking met de DCNA voor vijf jaar, waarbij DCNA 500.000 euro per jaar krijgt om parken en natuur beter te beschermen.

5.1.3 Indonesië

Indonesië herbergt ruim 1.600 soorten vogels, een zesde van alle vogels op aarde. Helaas behoort Indonesië ook tot de 'top' voor wat betreft het aantal bedreigde soorten. Een belangrijk deel van de soorten in de wereld is volledig afhankelijk van de regenbossen van Indonesië. Daarom is goede bosbescherming aldaar van het allergegrootste belang voor het beschermen van de wereldwijde biodiversiteit. Burung Indonesia, de BirdLife Partner in Indonesië, zet zich daarvoor in, met de steun van Vogelbescherming. In 2012 werd opnieuw een stap gezet om een bosgebied van 85.000 hectare in Noord Sulawesi te reserveren voor de bescherming van vogels en natuur. Het bosgebied stond op de nominatie om gekapt te worden. Dankzij het werk van Burung Indonesia wordt nu alles voorbereid om de houtkapconcessie om te vormen tot een beschermingsconcessie. Burung krijgt dan het recht en de plicht het bos de komende 100 jaar te beschermen. Naar verwachting zal Burung in 2013 het bosgebied in beheer nemen. Verder droeg Vogelbescherming ook in 2012 bij aan 'partnerontwikkeling'. Daarbij was er vooral aandacht voor het versterken van de communicatie en het krijgen van steun vanuit de maatschappij.

5.1.4 Oekraïne

Vogelbescherming was nauw betrokken bij de oprichting van de Oekraïense BirdLife Partner Ukraïniën Society for the Protection of Birds (USPB) in 1994. Als Supporting Partner heeft Vogelbescherming sindsdien de USPB helpen ontwikkelen tot een organisatie die inmiddels niet meer weg te denken is in de Oekraïense natuurbescherming. Zo is USPB volop betrokken bij grootschalige projecten gericht op habitattherstel van veengebieden en steppen. De projecten dragen bij aan het vastleggen van broeikasgassen en verbeteren het leefgebied van bedreigde soorten als waterrietzanger en grote trap. Bij de rivier de Prypiat in het noordwesten wordt 20.000 hectare veengebied opnieuw vernat. Vogelbescherming beperkt haar steun steeds meer tot adviezen en training gericht op de interne organisatie, de meerjarenstrategie voor bescherming en bijvoorbeeld een betere inbedding van de organisatie in de Oekraïense samenleving. In 2012 werd een contract gesloten met de USPB voor twee jaar ondersteuning door Vogelbescherming, vooral op het punt van public support.

5.1.5 Marokko

BirdLife is al jaren actief in Marokko. Bescherming van de kaalkopibis en voor trekvogels belangrijke wetlands staan daarbij centraal. Deze activiteiten werden eerder aangestuurd door buitenlandse (niet-Marokkaanse) organisaties. Nu wordt dat overgedragen aan het Marokkaanse GREPOM. GREPOM bestaat al bijna twintig jaar en heeft grote expertise op het gebied van vogelonderzoek in Marokko. Door samen te werken met BirdLife wil GREPOM haar slagkracht voor natuurbescherming vergroten. In 2012 ging BirdLife verder met het overdragen van de projecten aan GREPOM en werd achter de schermen hard gewerkt om de transitie in juni 2013 af te ronden met een toetreding van GREPOM tot BirdLife International, als Affiliate Partner. Dankzij de steun van Vogelbescherming en de Spaanse BirdLife Partner SEO is het gelukt een van de prioritaire landen voor wereldwijde natuurbescherming toe te voegen aan het netwerk van BirdLife.

5.2 Bescherming langs de trekweg

Trekvogels vragen een bijzondere vorm van bescherming. Het vereist allereerst een ruime blik, tot over grenzen van landen en continenten. Een gedegen kennis ook van trekroutes, pleisterplaatsen en wintergebieden, maar ook van sociaaleconomische omstandigheden en veranderingen in landgebruik en beleid. En niet in de laatste plaats vereist het internationale samenwerking. Het netwerk van BirdLife Partners leent zich daarvoor bij uitstek, bijvoorbeeld door het samen opzetten van programma's voor bescherming en beleidsbeïnvloeding. Belangrijk zijn bijvoorbeeld ook onderzoekers, die helpen kennishiaten op te vullen. En donateurs en financiers, groot en klein, die de programma's mogelijk maken.

5.2.1 Living on the Edge (Sahel)

In 2012 ging het vierjarige project Living on the Edge z'n tweede jaar in. Dit grote project voor de Sahel-zone in West-Afrika heeft tot doel om leefgebied van trekvogels te beschermen en tegelijkertijd het leven van de plattelandsbevolking te verbeteren. Living on the Edge wordt door de Nationale Postcode Loterij gesteund met 2,9 miljoen euro.

BirdLife-partnerorganisaties in Afrika hebben veel ervaring met deze hand-in-hand benadering van natuurbescherming en ontwikkeling. Living on the Edge beproeft deze aanpak in 12 gebieden verdeeld over 4 landen: Senegal, Mauritanië, Burkina Faso en Nigeria. Volgens de aanpak van NATURAMA uit Burkina Faso wordt in deze gebieden samen met de bevolking gewerkt aan duurzamer gebruik van land, bomen en water en het voorkómen van overmatige houtkap en overbegrazing. Daar profiteren trekvogels én mensen direct van.

Meer concreet betekent dat dat op verschillende projectlocaties intussen duizenden inheemse bomen en struiken zijn aangeplant, en bestaande vegetatie beter wordt beschermd. Daarnaast werden in Nigeria er ook zo'n 1.000 fruitbomen geplant in gemeenschappelijke boomgaarden, werden in Burkina Faso efficiëntere houtovens geïntroduceerd en werd in Mauritanië training gegeven in bijenhouderij voor honing.

Andere concrete voorbeelden van projecten die goed zijn voor vogels en mensen: in Nigeria en Mauritanië vormden trainingen en basismateriaal voor kleinschalige kippen- en eendenhouderij een alternatief voor de jacht op wilde vogels; de jachtassociaties zijn hier zelf actief bij betrokken en roepen hun leden op zich aan de wet te houden. Ook zijn er in zes gemeenschappen bijenhouderijen opgericht. De inkomsten die hiermee gegenereerd worden, zorgen ervoor dat de armoede onder de lokale bevolking vermindert en er minder bomen hoeven te worden gekapt.

Een belangrijke pijler binnen Living on the Edge is ook het uitwisselen van kennis en ervaringen tussen de landen in de regio. Zo organiseerde de Engelse BirdLife Partner RSPB begin 2012 een ecologische monitoringworkshop voor NCF, de BirdLife Partner uit Nigeria, en voor Naturama, de BirdLife Partner uit Burkina Faso. Hieruit voortvloeiend, ontwikkelden beide Partners ecologische monitoringsplannen voor hun eigen projecten.

Om betere bescherming te kunnen bieden is ook onderzoek nodig. In 2012 leverde Onderzoeksbureau [Altenburg & Wymenga](#) een onderzoeksrapport op naar de winterhabitats van 'onze' zangvogels in de Sahellanden. Ze liepen honderden zogeheten transecten in deze landen en onderzochten 170.000 bomen op zangvogels. De resultaten geven een ongekend gedetailleerd inzicht in de winterbehoeftes van trekvogels. Dit onderzoek levert een uitstekende ecologische leidraad voor herplant van bomen in de Sahel, een zeer actueel onderwerp in de ontwikkelingssamenwerking.

Kennis uit onderzoek en voorbeeldprojecten van Living on the Edge wordt gebruikt voor het internationale actieplan voor trekkende zangvogels onder de [Bonn Conventie](#). Een eerste versie van dit [actieplan](#) kwam in 2012 gereed en werd opgesteld door een werkgroep van overheden en natuurorganisaties uit landen van de hele trekroute, waaronder Vogelbescherming Nederland.

5.2.2 Tunesië

BirdLife Partner Fondation Les Amis des Oiseaux (AAO) voert met steun van Vogelbescherming een driejarig project uit voor bescherming van trekvogels. Dit bestaat uit voorlichting van overheid, lokale bevolking en jagers en herstel van traditionele landbouw in het zuiden van Tunesië, wat leidt tot herstel van goed leefgebied voor trekvogels op de rand van de Sahara. De revolutie in Tunesië ging natuurlijk niet ongemerkt aan AAO voorbij. Het driejarig project is daardoor nog niet afgerond. In 2012 ging de voorbereiding voor de publicatie van een nationale vogelgids van start.

5.2.3 Global Flyway Network

Trekvogels zijn afhankelijk van verschillende gebieden om te broeden en om te overwinteren. Voor de bescherming van deze trekvogels is een blik op de hele trekroute noodzakelijk. Om bescherming te ondersteunen doet het *Global Flyway Network* onderzoek naar steltlopers, zoals kanoet, rosse grutto en kempshaan. Met financiële steun van Vogelbescherming en onder aanvoering van prof. dr. Theunis Piersma wordt het werk van onderzoekers langs de trekroute van vogels met elkaar verbonden.

In 2012 tekenden het Wereld Natuur Fonds en Vogelbescherming een convenant waardoor Theunis Piersma een nieuwe leerstoel trekvoegecologie krijgt aan de Rijksuniversiteit Groningen. De ondersteuning door Vogelbescherming en Wereld Natuur Fonds is gekoppeld aan een tienjarig onderzoeksprogramma. De leerstoel Global Flyway Ecology is een grote impuls voor wetenschappelijke kennis die bijdraagt aan de bescherming van steltlopers. Een flinke uitbreiding van de onderzoeksmogelijkheden. Goed onderzoek leidt tot betere bescherming, zoals Vogelbescherming op veel plekken aantoon, niet in de laatste plaats in de Waddenzee, verblijfplaats van veel steltlopers.

5.2.4 Conservation of Migratory Birds-project (Kustzone West-Afrika)

Trekvogels zitten er volop, maar natuurbeschermers heb je er nauwelijks. Grote delen van de Afrikaanse westkust moeten het stellen zonder goede natuurbescherming. Dat willen BirdLife en Wetlands International veranderen. Met steun van de MAVA Foundation en Vogelbescherming Nederland ging twee jaar geleden een project van start dat tot doel heeft de capaciteit van vogelbeschermingsorganisaties in de regio te versterken. Het project richt zich op de kustzone van Mauritanië tot en met Sierra Leone. Het project ondersteunt in elk van deze landen natuurbeschermingsorganisaties bij het uitvoeren van concrete beschermingsmaatregelen in voor trekvogels belangrijke kustgebieden. De organisaties krijgen daarnaast steun op het gebied van lobby, communicatie en organisatieontwikkeling. Omdat basale kennis over vogelpopulaties en bescherming in veel gebieden nog ontbreekt, is ook onderzoek een belangrijk onderdeel van het project. In 2012 vond er in samenhang met activiteiten van Vogelbescherming in de Waddenzee en samen met Sovon een driedaagse training plaats van dertig natuurbeschermers uit zeven West-Afrikaanse landen, zie paragraaf 5.4.

5.2.5 Malta: toenemende druk tegen jacht

Vogelbescherming Nederland steunt de Mediterrane zusterorganisatie BirdLife Malta in haar strijd tegen grootschalige en illegale jacht op trekvogels. Een project op Malta, waar leden van Vogelbescherming gul aan hebben bijgedragen, kreeg in 2012 z'n formele afronding. Er is veel bereikt: de aantallen illegaal geschoten vogels zijn gedaald. De druk op de Maltese regering om de jacht tijdens de voorjaarsstrek niet toe te staan is flink toegenomen. De handhaving en regulering zijn verbeterd. Daar komt bij dat het beheer van de natuurgebieden sterk is verbeterd. Er zijn reservaten ingericht waar vogels en andere diersoorten werkelijk iets aan hebben. Ondanks de verbeteringen zijn de aantallen geschoten vogels overigens nog steeds heel groot. De strijd is nog niet gestreden. Opvallend was ook dat eind 2012 een jager die een boerenwaluw had neergeschoten werd vrijgesproken door een Maltezer rechter ondanks overweldigend bewijs.

5.3 Bescherming wereldwijd

Via de Partners van het BirdLife netwerk draagt Vogelbescherming graag haar steentje bij aan betere bescherming van gebieden met een hoge biodiversiteit. Vooral waar we door onze positie een meerwaarde hebben voor bijvoorbeeld toegang tot financiering, of waar we specifieke kennis en ervaring kunnen inzetten.

5.3.1 Across the River Transboundary-project

Grensoverschrijdende bescherming van één van de laatste grote regenwouden in West-Afrika (200.000 hectare in twee landen die begin deze eeuw nog burgeroorlogen kenden). Een flinke uitdaging, die BirdLife International in 2009 is gestart en die 2012 weer een flinke stap dichterbij kwam. In dit project, gefinancierd door de Europese Unie, werken de BirdLife Partners in Sierra Leone en Liberia nauw samen met de bosdepartementen van beide overheden.

Twee jaar geleden tekenden de verantwoordelijke ministers van beide landen een overeenkomst, die grensoverschrijdende bosbescherming en handhaving mogelijk maakt. De in het project getrainde *forest guards* kunnen nu effectief stroperij, kap en kleinschalige mijnbouw tegengaan. Dat gebeurt in beide landen.

In Sierra Leone kreeg Gola Forest al de hoogste beschermingsstatus van nationaal park, in 2013 moet die afkomen voor Liberia. Dat is niet zo maar een naamsverandering, maar een maatschappelijke omwenteling. Dankzij het project worden er naast het opleiden van de forest guards, ook afspraken gemaakt met omliggende dorpsgemeenschappen, landbouwmethoden verbeterd en duurzaam gebruik van dorpsbossen gestimuleerd. Die bossen dienen als ecologische verbindingzones tussen beschermde gebieden.

5.3.2 Albatros-projecten

In de visrijke wateren in de Atlantische Oceaan bij Namibië verongelukken albatrossen en stormvogels op grote schaal door visserij. De vogels raken verstrikt in het vistuig en verdrinken. De *Albatross Task Force* van BirdLife International en Nature Foundation Namibia hebben, met steun van de Adessium Foundation en Vogelbescherming, uitgezocht met welke maatregelen de zeevogelsterfte gereduceerd kunnen worden. Met relatief eenvoudige middelen, zoals afschrikkende linten en gewichten, konden de vogels niet meer bij het verleidelijke visaas en de levensbedreigende vishaken. Met als gevolg een spectaculaire afname van de sterfte. Tot zo'n 98 procent bij bepaalde maatregelen. Medewerkers van BirdLife en *Nature Foundation Namibia* geven nu voorlichting op schepen en aan schippers. Het nationaal beschermingsplan voor zeevogels zal in 2013 worden ondertekend door de minister. Zodra het beschermingsplan in werking treedt, worden op grote schaal bijvangst beperkende maatregelen toegepast. Dat betekent grote winst voor zeevogels. In 2012 werd het project met succes afgerond.

5.3.3 Internationale wet- en regelgeving

Veel wetten en regels worden in internationaal verband bepaald. Dit zijn bijvoorbeeld wettelijke richtlijnen op EU-niveau. Die kunnen direct invloed hebben op nationale biodiversiteit en natuurbeschermingsbeleid. Vogelbescherming heeft daarom zitting in twee Taskforces van BirdLife die van groot belang zijn voor de vogels van het platteland en vogels in natuurgebieden.

Birds and Habitats Directive Task Force

De succesvolle Vogel- en Habitatrichtlijnen staan voortdurend onder druk. Diverse lobbyorganisaties, maar soms ook lidstaten zoals Nederland, doen verwoede pogingen de richtlijnen aan te passen en minder natuurwaarden te beschermen. Veel van die gewenste veranderingen doen afbreuk aan wat de richtlijnen beogen, namelijk een goede bescherming van natuurgebieden en vogelsoorten. Via de Birds and Habitats Directive Task Force van BirdLife, waarin Vogelbescherming actief participeert, is in 2012 onder meer gewerkt aan:

- Een kritische voortgangsrapportage over de uitvoering van de Europese Biodiversiteitsstrategie 2020;
- De ontwikkeling van een strategie voor eventuele herziening van de Vogel- en Habitatrichtlijnen;
- De ontwikkeling van beschermingsdoelen voor vogels op landschapsecologische schaal;
- Het verzekeren van voldoende financiering voor natuurbescherming in LIFE en alle andere relevante EU-fondsen.

Agricultural Taskforce

In de Agricultural Taskforce werken verschillende Europese BirdLife Partners samen aan de lobby voor een groener Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Vogelbescherming was in 2012 zeer druk achter de schermen voor een groener GLB. Op nationaal niveau waren er gesprekken met de nieuwe betrokken staatssecretarissen en schreef Vogelbescherming onder meer een brandbrief aan premier Rutte, net zoals de andere partners uit de taskforce hun regering de urgentie van groen GLB overbrachten. Of de 'vergroening' van het GLB doorzet is nog ongewis.

5.3.4 BirdLife's actie voor stadsvogels (BIG-UB)

De bescherming van vogels die in stedelijke gebieden voorkomen, zoals de gierzwaluw en de huismus, is een belangrijk speerpunt voor Vogelbescherming. In Nederland, maar ook in veel andere landen, groeit het stedelijke gebied nog altijd sterk. Naast het feit dat 'stadsvogels' het in veel landen helemaal niet goed doen, is een focus op dergelijke gebieden ook anderszins van belang. Het biedt de mogelijkheid mensen meer bij vogels te betrekken en het draagvlak voor hun bescherming te vergroten. Vogelbescherming heeft daarom de internationale werkgroep BirdLife International Group on Urban Birds opgericht (BIG UB). Deze werkgroep houdt zich wereldwijd bezig met een betere bescherming van stadsvogels. Zij wisselen belangrijke kennis en ideeën uit hoe in eigen land activiteiten voor stadsvogels en publiek te organiseren. In 2012 is verder gewerkt aan de wereldwijde enquête onder alle BirdLife Partners om een aantal zaken te inventariseren. Zoals: wat gebeurt er in de diverse landen op het terrein van stadsvogels? Welke kennis is er? Welke kennis/ervaring ontbreekt en welke hulpvragen zijn er? In 2013 wordt het complete rapport gepresenteerd.

In Letland verscheen een vertaling en bewerking van Jip Louwe Kooijmans' boek *Stadsvogels* gericht op de Baltische staten.

5.4 Highlights Internationaal

'Onze' vogels tellen in West-Afrika

Eind vorig jaar kregen natuurbeschermers uit West-Afrika een training in het monitoren van watervogels uit de Waddenzee. Dat leidt uiteindelijk tot meer kennis van de gezondheid van trekvogelpopulaties. Eind 2012 was nationaal park Diawling in Mauritanië het toneel van een meerdaagse training over de monitoring van watervogels. De cursus ging over het herkennen en tellen van watervogels, het beschrijven van wetlands en de bedreigingen waaraan deze gebieden bloot staan. Dertig vertegenwoordigers uit zeven West-Afrikaanse landen deden mee (Mauritanië, Senegal, Gambia, Guinee-Bissau, Guinee, Sierra Leone en Cape Verde). De cursisten werken bij overheden en ngo's, waaronder BirdLife Partners, en zijn bezig met onderzoek, beheer en bescherming van wetlands en biodiversiteit. In hun landen verblijven in de winter veel vogelsoorten die tijdens trek of broedtijd van de Waddenzee gebruik maken.

Na de training zijn de deelnemers in januari 2013 gaan tellen in een selectie van wetlands. Daarvoor kregen zij kleine subsidies. Een en ander is te zien als opmaat voor een veel grotere telling in januari 2014. Dan vervullen zij een belangrijke rol in het tellen van alle kerngebieden voor kustvogels in West-Afrika, waar ook de overwinterende Waddenzee-vogels verblijven. In het komende jaar krijgen zij ook workshops die gericht zijn op de verbetering van gebiedsbeheer. De training en de fondsen voor monitoring maken onderdeel uit van een internationale samenwerking tussen BirdLife International, Wetlands International en het Wadden Sea Flyway Initiative. Vogelbescherming participeert in het Wadden Sea Flyway Initiative via het 'Programma naar een Rijke Waddenzee' en werkt op deze manier mee aan het ontwikkelen van het systeem voor flyway-monitoring en capaciteitsopbouw en bevordert zo samenwerking tussen landen langs de hele flyway.

Verwilderde katten bedreigen roodsnavelkeerringvogels op Saba

Nieuw onderzoek – dat Vogelbescherming co-financierde – op Saba toont aan dat verwilderde katten systematisch nesten leegroven van roodsnavelkeerringvogels. Saba is een van de belangrijkste broedgebieden voor deze soort. In 2012 werden de eerdere vermoedens bewaarheid: het zijn de katten. Tijdens het broedseizoen werd dat onomstotelijk bewezen met infraroodcamera's. Parallel aan dit onderzoek schreef DCNA (Dutch Caribbean Nature Alliance) een soortbeschermingsplan voor de roodsnavelkeerringvogels. Een belangrijke plaats is daarin ingeruimd voor 'predator-beheersing'. Op verzoek van de lokale natuurorganisaties en de inmiddels betrokken overheid ontwikkelt onderzoeksinstituut IMARES een plan om te komen tot vermindering van de predatie. Dan gaat het zowel om de verwilderde katten, als om ratten en muizen. Aanvullend maagonderzoek moet een beeld geven van het kattendieet. Gevreesd wordt dat ook grote aantallen kwetsbare andere soorten (broedvogels, endemische reptielen e.d.) op het menu staan van de vermoedelijk honderden verwilderde katten op Saba.

Met de Sabaanse overheid wordt overlegd over het instellen van een verbod op het invoeren en het houden van ongesteerdiseerde of ongecastreerde katten als huisdier. Dat voorkomt dat verwilderde katten op termijn opnieuw uitgroeien tot een acute bedreiging voor de inheemse soorten.

Topprestaties uit een eierdop

De lepelbekstrandloper is zo zwaar bedreigd dat uitsterven dreigt. Vanwege de moeilijk bereikbare broedgebieden in het uiterste oosten van Siberië is het totale aantal vogels moeilijk vast te stellen. Schattingen lopen uiteen van 250 tot slechts 100 broedparen. Langs de trekroute van deze vogel worden belangrijke gebieden ingepolderd. Ook sterven veel lepelbekstrandlopers als gevolg van de jacht in landen als Myanmar. Deze problemen moeten worden aangepakt om de soort te laten overleven. Maar dat kost tijd en die tijd heeft de snel krimpende populatie niet. Daarom is BirdLife in 2011 ook gestart met een kweekprogramma. Met deze drastische maatregel wordt alles op alles gezet om de soort te laten overleven. Vogelbescherming en de Dutch Birding Association dragen financieel bij aan onderzoek en bescherming van de soort. Daartoe zijn beide organisaties 'Species Champions' voor de soort. Species Champions is de benaming van BirdLife International voor bedrijven, organisaties en individuen, die zich het lot van met uitsterven bedreigde vogelsoorten aantrekken. Zij dragen zowel via fondswerving als met voorlichting/publiciteit bij aan beschermingsprogramma's. In 2012 slaagden voor het eerst Engelse natuurbeschermers erin om 14 eieren uit te broeden van de lepelbekstrandloper, een topprestatie. De jonge vogels gaan naar hun natuurlijke habitat zodra de leefomstandigheden daar zijn verbeterd.

Into the great wide open

Na een succesvol eerste jaar in 2011 was Vogelbescherming ook in 2012 aanwezig op het muziekfestival Into the Great Wide Open op Vlieland. De vogelgidsen van Vogelbescherming Nederland namen het publiek mee op de fiets om het heroïsche verhaal van de trekvogels te vertellen. Er was ook een speciale tocht voor kinderen. Te gast was Geoffroy Citegetse, de projectleider van het Conservation of Migratory Birds-project. Veel vogels die tijdens de excursie in de Waddenzee werden gezien maakten zich op voor de reis die hen uiteindelijk in de kustzone van West-Afrika, het werkgebied van Geoffroy, zou brengen. Aansprekend voorbeeld daarvan was de gekleurde jonge lepelaar die twee weken later in Spanje werd gezien op weg naar Mauritanië.

Illegale goudzoekers gearresteerd in Sierra Leone

Eén van de activiteiten van het Across the River Transboundary Peace Park project in Sierra Leone en Liberia is het opleiden van forest guards. Deze 'boswachters' worden gerekruteerd uit dorpen in de directe omgeving van het bos en krijgen een intensieve training. Op 21 februari stuitte een patrouille kersverse forest guards in het Gola Rainforest National Park in Sierra Leone op een groep illegale goudzoekers, bezig met kleinschalige mijnbouw in dit beschermd gebied. De goudzoekers werden bijgestaan door een gewapende militair en er volgde een schotenwisseling waarbij gelukkig niemand gewond raakte. De forest guards wisten een deel van de groep, inclusief de militair te arresteren en deze zijn inmiddels veroordeeld tot gevangenisstraf; de militair is per direct ontslagen uit het leger en moet nog terechtstaan. Het incident is door projectpersoneel aangekaart bij de verantwoordelijke ministeries en de lokale overheid. Het leidde tot nationale pers aandacht.

6 Mensen en vogels

Wie middenin de samenleving staat, stelt hoge eisen aan de verbinding met de omgeving. Luisteren en gehoord worden, daar komt het in essentie op neer. En het kiezen van de juiste middelen. Er zijn steeds meer dragers van boodschappen. Vogelbescherming speelt in op nieuwe mogelijkheden naast de meer traditionele vormen van communicatie. Met een breed palet aan middelen draagt Vogelbescherming haar visie en missie uit en verbindt mensen rond de gedeelde passie voor vogels en natuur.

Globaal communiceert Vogelbescherming langs twee hoofdlijnen. De eerste verbindt de vereniging met haar leden, donateurs, sponsors en – wat breder – de samenleving. De beleving van vogels en natuur gaat hier hand in hand met de notie van de beschermingsnoodzaak en een verantwoording van ons werk. Het onderhouden en verstevigen van draagvlak en het vergroten van de betrokkenheid van mensen zijn hier belangrijke uitgangspunten. De tweede ‘communicatielijn’ is expliciet verbonden met concrete beschermingsdoelen. Deze communicatie richt zich zowel op een breed publiek als op specifieke doelgroepen. In de praktijk zijn die twee hoofdlijnen vaak sterk met elkaar verweven.

6.1 Leden

Vogelbescherming is een vereniging. Dat strekt verder dan de puur formele betekenis ervan. Leden maken het beschermingswerk mogelijk door contributies en donaties. Zij delen bovendien een gezamenlijke passie voor vogels en natuur. Die verbintenis maakt Vogelbescherming tot een heuse vereniging van mensen. De nu ruim 153.000 leden geven de vereniging ook een belangrijke stem in het beschermen van vogels.

6.1.1 Betrokken leden

Leden zijn voor Vogelbescherming van groot belang. Zij maken niet alleen het beschermingswerk financieel mogelijk. Ook voor Den Haag en de politiek-maatschappelijke discussies rond natuur is het uitermate belangrijk dat ‘wij’ er als vereniging toe doen. De 153.371 leden van Vogelbescherming zorgen ervoor dat onze stem gehoord wordt.

In 2012 heeft Vogelbescherming 13.576 nieuwe leden geworven. Ook zegden in dat jaar 13.176 leden om diverse redenen hun lidmaatschap van Vogelbescherming op. Voor ons een duidelijk signaal dat we ons voor de relatie met onze leden extra moeten inspannen. Vogelbescherming kijkt daarbij kritisch hoe zij de bestaande activiteiten en middelen beter kan afstemmen op de wensen en behoeften van leden. Zo is in 2012 een speciale dankbetuiging gestuurd naar leden die ons al vele jaren steunen. Voor deze trouw boden we hen een mooie speld aan met de ster uit ons logo. 8.200 leden vroegen de speld aan en de reacties waren zeer positief. In de komende jaren blijven we groepen trouwe leden deze speld aanbieden.

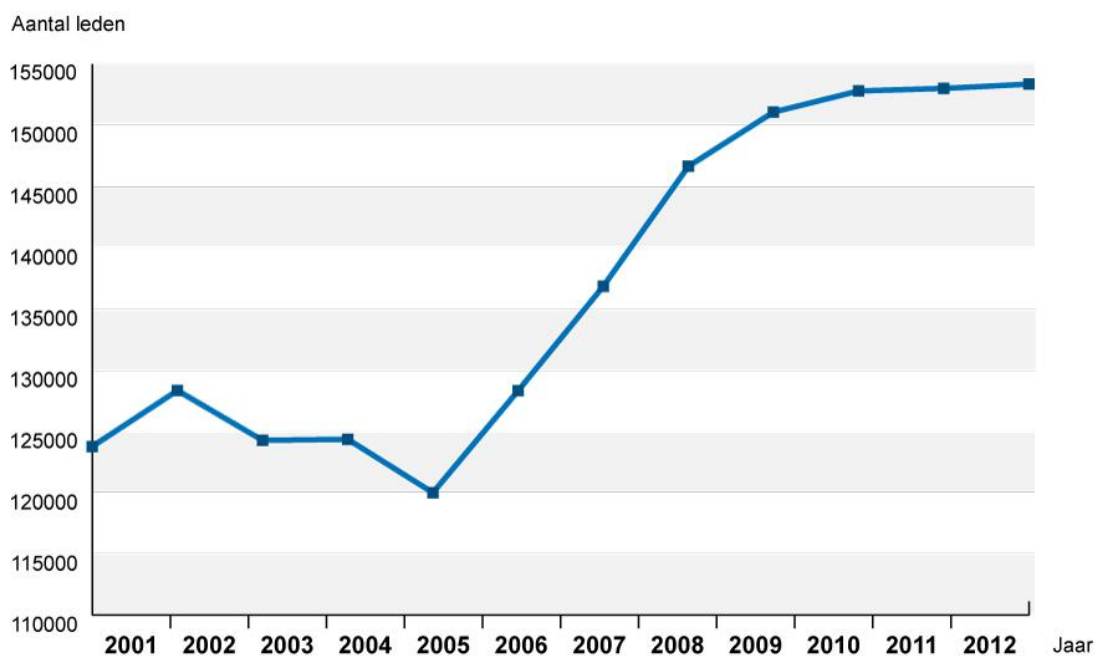
Type lid		Nieuw in 2012	Stand per 01-01-2012	Stand per 31-12-2012
Jeugdleden		451	2.654	2.944
Vaste donateurs		4	3.448	3.306
Volwassenen	65+	81	29.469	26.128
	Lid voor het leven	9	1.214	1.190
	Gewoon lid	8.546	115.765	115.074
	Actieleden*	4.479	67	4.439
	Notariële Akte	6	402	290
Totaal volwassenen		13.121	146.920	147.121
Eindtotaal		13.576	153.022	153.371

**Actieleden zijn gratis lid. Na een jaar maken zij de keus voor een ‘echt’ lidmaatschap.*

Verdeling lidmaatschappen in 2012

Aantal leden Vogelbescherming Nederland, 2001-2012

6.1.2 Ruimhartige steun

Vogelbescherming deed in 2012 niet vergeefs een beroep op haar leden voor extra steun aan diverse projecten. De leden droegen ruimhartig bij. De totale opbrengst van de fondswervende acties, inclusief contributies, bedroeg vorig jaar 6.718.724 euro. Vogelbescherming is zeer verheugd over de trouwe steun van onze leden en donateurs die ons werk mogelijk maken.

Bestemmingsfondsen ledenacties

Vogelbescherming werft elk jaar onder leden en soms onder niet-leden geld voor specifieke projecten, vogelsoorten of gebieden. De geworven gelden worden toegevoegd aan zogeheten bestemmingsfondsen. Het beleid is er op gericht de geworven gelden binnen drie jaar na het jaar van werving aan het doel te besteden. Veelal gebeurt dit in delen over de jaren. Naast fondsen uit deze wervingsacties zijn er bestemmingsfondsen met geld van bedrijven, vermogensfondsen of individuen gericht op speciale projecten.

In 2012 werd er 644.843 euro toegevoegd aan onze bestemmingsfondsen en 761.326 euro onttrokken.

Belangrijkste toevoegingen uit wervingen onder leden waren:

- Coastal wetlands, gericht op bescherming wetlands langs de West-Afrikaanse kust.
- Scholeksters, bestemd voor projecten voor de scholekster die de afgelopen decennia ernstig in aantal achteruit gaat.
- Zwaluwen, een werving die speciaal was bedoeld om regionale projecten voor zwaluwen mogelijk te maken.
- Naast deze grote fondswervingen onder leden kwamen er ook nog aanzienlijke bedragen binnen van leden voor wervingen uit 2011. Met name voor het Transboundary Peace Park waarvoor in december 2011 was geworven.
- Een opmerkelijke toevoeging was een bedrag van 135.000 euro uit een nalatenschap specifiek bestemd voor vogelprojecten op Schouwen-Duiveland.

Activiteiten die onder andere uit de fondsen werden gefinancierd:

- Voor weidevogels en weidevogelboeren. Samen bijna 205.000 euro. Bestedingen uit fondswervingen in 2010 en 2011 en een speciale bijdrage in 2012.
- Voor regionale zwaluwprojecten werd uit de fondswerving in 2012 reeds 28.615 euro aan lokale projecten besteed.
- Voor de Westerschelde werd in 2009 geworven. Daarvan is afgelopen jaar ruim 46.000 euro besteed.
- Het gehele (in 2011 en in 2012) geworven bedrag voor het Transboundary Peace Park in Sierra Leone en Liberia werd in 2012 uitgegeven.
- Twee bestemmingsfondsen waar al te lang geld in stond, zeevogels en uilen, respectievelijk uit 2005 en 2007, zijn beide dit jaar aan het doel besteed, onder meer aan het project Amsterdam albatros en de Landelijke uilendag.

Bestemmingsfondsen (bedragen in euro's)

	Jaar	Stand	Dotaties	Stand	Besteed per	Saldo op
	Fonds-werving	01-01-2012	+/+	31-12-2012	01-01-2012	31-12-2012
Boerenzwaluw	2011	-	1.017	1.017	1.017	-
Coastal Wetlands	2012	-	129.542	129.542	-	129.542
Dutch Caribbean	2010	-	61	61	61	-
Fonds Sch. Duiveland	2012	-	135.000	135.000	-	135.000
Flyway en Beleef de Lente	2009/2010	-	8.566	8.566	8.566	-
Gierzwaluw	2012	-	9.000	9.000	-	9.000
Gift voor een gids	2007	30.621	1.763	32.384	-	32.384
Living on the Edge	2011	422.311	36.991	459.302	188.454	270.848
Ooievaar IJsselstreek	2009	1.438	680	2.118	2.118	-
Sahara	2008	625	-	625	625	-
Scholekster	2012	-	113.642	113.642	48.872	64.770
Stern Groep 2012	2012	-	40.000	40.000	2.625	37.375
Stichting Vakantie Verblijven Friesland:						
- weidevogelboerderijen		30.000		30.000	30.000	-
Transboundary Peace	2011	109.306	38.457	147.763	147.763	-
Uilen	2007	24.721	-	24.721	24.721	-
Vogels op school en jeugdeducatie	2010	36.540	42	36.582	24.520	12.062
Weidevogels	2010	89.348	729	90.077	90.077	-
Weidevogels	2011	116.334	1.827	118.161	84.388	33.773
Westerschelde	2009	148.219	814	149.033	46.587	102.446
Zeevogels	2005	32.316	-	32.316	32.316	-
Zwaluwen	2012	-	126.451	126.451	28.615	97.836
FW oude mailingacties		-	261	261	-	261
Totaal		1.041.779	644.843	1.686.622	761.326	925.296

6.1.3 Bijzondere giften

Contributies vormen de belangrijkste bron van inkomsten voor Vogelbescherming. Daarnaast zijn giften van leden en donateurs onmisbaar om het beschermingswerk te financieren. Gelukkig kan Vogelbescherming rekenen op zeer betrokken leden en soms zeer verrassende donaties.

Zo vierde de heer Renes in 2012 zijn huwelijkslustrum met een groot feest. Daarbij vroeg hij een bijdrage voor Vogelbescherming, te besteden aan een internationaal project. Omdat hij zelf vier jaar in Burkina Faso gewoond heeft, is op zijn verzoek de ingezamelde 1200 euro bestemd voor het Oursi- project van Vogelbescherming in het noorden van Burkina Faso.

Ook ontvangt Vogelbescherming jaarlijks bijzondere giften in de vorm van bijvoorbeeld de afdracht van royalty's of bijdragen naar aanleiding van begrafenissen of huwelijken. Deze bijdragen geven aan dat veel mensen een speciale binding hebben met vogels en vogelbescherming.

Notariële schenkingen

Leden die naast contributie ook extra geven, kunnen tot wel 52 procent besparen via een schenking per notariële acte. Door extra werving zijn we het jaar geëindigd met 429 aktes met een gemiddelde verplichting van 238 euro per jaar. De jaarlijkse toezegging van de aktehouders was eind 2012 110.458 euro.

Doordat vijf jaar geleden een grote groep aktehouders geworven is, verliepen er 158 aktes per 31 december 2012. Door een verlengingsactie en een extra wervingsspanning aan het einde van het jaar is de te verwachten terugloop beperkt gebleven.

Nalatenschappen

In 2012 deelde Vogelbescherming mee in 49 erfenissen, een bijdrage van 1.920.717 euro. Deze belangrijke inkomsten maken extra inspanningen voor vogels en natuur mogelijk. Vogelbescherming is dankbaar dat zoveel leden de vereniging opnemen in hun testament. Maar vooral ook dat ze zoveel vertrouwen hebben in Vogelbescherming.

Sinds 2012 bestaat ook de mogelijkheid dat Vogelbescherming als executeur in een testament wordt opgenomen. In 2012 schonken al vier mensen in hun testament Vogelbescherming dit vertrouwen.

Begin maart overleed Frans Freijee. Door zijn zeer eigen stijl waren zijn vogelfoto's van het alledaagse leven in de stad Amsterdam zeer herkenbaar. Ter gelegenheid van zijn begrafenis ontving Vogelbescherming een aantal giften voor totaal 260,23 euro. Deze bijzondere bijdrage geeft uiting aan zijn betrokkenheid bij vogels en de natuur. Ook de prachtige vogelfoto's die hij nalaat aan de wereld geven hier blijk van.

Om in de praktijk te laten zien wat Vogelbescherming doet, organiseerden wij twee speciale excursies voor leden die notarieel schenken of ons in hun testament (willen) benoemen. Eind april leidde de projectleider weidevogels Gerrit Gerritsen de gasten rond in de Mastenbroekerpolder.

In juni was er een tuinvogelexcursie naar Sinderen (Gld.), waar onder begeleiding van Anna Kemp een waar tuinvogelparadijs werd bezocht. Zowel Vogelbescherming als de deelnemers vinden dit soort excursies heel waardevol, reden om ze te continueren.

Adoptie

Tijdens Beleef de Lente kon men een 'vogel' adopteren. Doel was hiermee de soortwerkgroepen te ondersteunen bij hun werk, bijvoorbeeld bescherming van de steenuil. Er werden maar liefst 1.435 adopties aangevraagd met een opbrengst van 25.084 euro. Geld dat werd besteed aan: een steenuilveilige drinkbak; magazine Uilen-3; een handleiding 'Bescherming kerkuil'; onderzoek vestigingsgedrag jonge oehoes; medische verzorging slechtvalk S2; extra oplage handleiding IJsvogelbroedwanden; boerenzwaluwansichtkaarten; een prentenboek over de ooievaar en een gierzwaluwsymposium.

6.1.4 Servicecentrum

In het Servicecentrum van Vogelbescherming komen ledenservice en informatiecentrum samen. Jaarlijks hebben we zo'n 36.000 contacten, telefonisch, per mail of incidenteel nog per brief. Het Servicecentrum waakt continu over het niveau van dienstverlening en stelt alles in het werk die, waar mogelijk, te optimaliseren. Daarbij is het van belang dat het centrum steeds goed op de hoogte is van (actuele) ontwikkelingen om vragen of klachten goed te kunnen behandelen. De inzet van het Servicecentrum op Twitter en Facebook is in 2012 flink vergoot. Het resultaat is een grotere zichtbaarheid voor de organisatie en een groei van het aantal volgers.

Klachten worden allemaal geregistreerd en zorgvuldig behandeld. Veel problemen kunnen soepel en direct worden opgelost, bijvoorbeeld nazending van een niet-ontvangen tijdschrift of een misverstand in de communicatie. Waar het om standpunten of beleidslijnen van Vogelbescherming gaat, ligt het soms moeilijker. Voorbeelden uit 2012 zijn het 'Ganzenakkoord' en de rechtszaak die Vogelbescherming begon voor natuurherstel in het Westerschelde-estuarium. Het Servicecentrum kan de achtergronden toelichten van de keuzes van Vogelbescherming. Dat leidt vaak al tot beter begrip, maar soms ook is iemand het niet met de beleidskeuze eens. Dat wordt uiteraard gerespecteerd. Het Ganzenakkoord was voor 12 leden reden het lidmaatschap op te zeggen, terwijl 3 leden na toelichting er beter begrip voor hadden. De inzet voor de Westerschelde leidde tot 27 klachten, waarvan 24 opzeggingen. De inzet van Vogelbescherming rondom de spieringvisserij op het IJsselmeer werd door 3 personen niet gewaardeerd. 36 mensen hadden klachten over Telemarketingbureaus die voor Vogelbescherming werken. Men vond het gesprek te dwingend of had de aangevraagde brochure nog niet ontvangen. 35 beleidsklachten betroffen uiteenlopende onderwerpen. Een deel komt van mensen die vinden dat Vogelbescherming zich moet inzetten voor het terugdringen van de kraaienpopulaties.

6.2 Passie voor vogels

Vogels zijn razend populair. In vele honderdduizenden tuinen genieten mensen van bijvoorbeeld de merelzang of het koolmeespaartje in de nestkast. Steeds meer mensen trekken er in de natuur op uit om vogels te kijken of te fotograferen. In 2012 volgden ruim een miljoen mensen de webcams van Vogelbescherming op Beleef de Lente. Vogelbescherming helpt deze enorm grote groep liefhebbers om nog meer van vogels en natuur te genieten en ze te betrekken bij de noodzakelijke bescherming van vogels en hun leefgebieden.

6.2.1 Website 2012

In 2012 trok de website van Vogelbescherming meer dan 917.379 unieke bezoekers. Ten opzichte van 2011 een daling van ongeveer 10 procent. Een deel daarvan is te wijten aan uitval van de statistieken van bijna een week. Het aantal website-bezoeken bedroeg 1.609.489. Door het jaar heen zorgen de maandelijkse digitale nieuwsbrief en evenementen als de Nationale tuinvogeltelling en Beleef de Lente traditiegetrouw voor een piek in het bezoek aan de website.

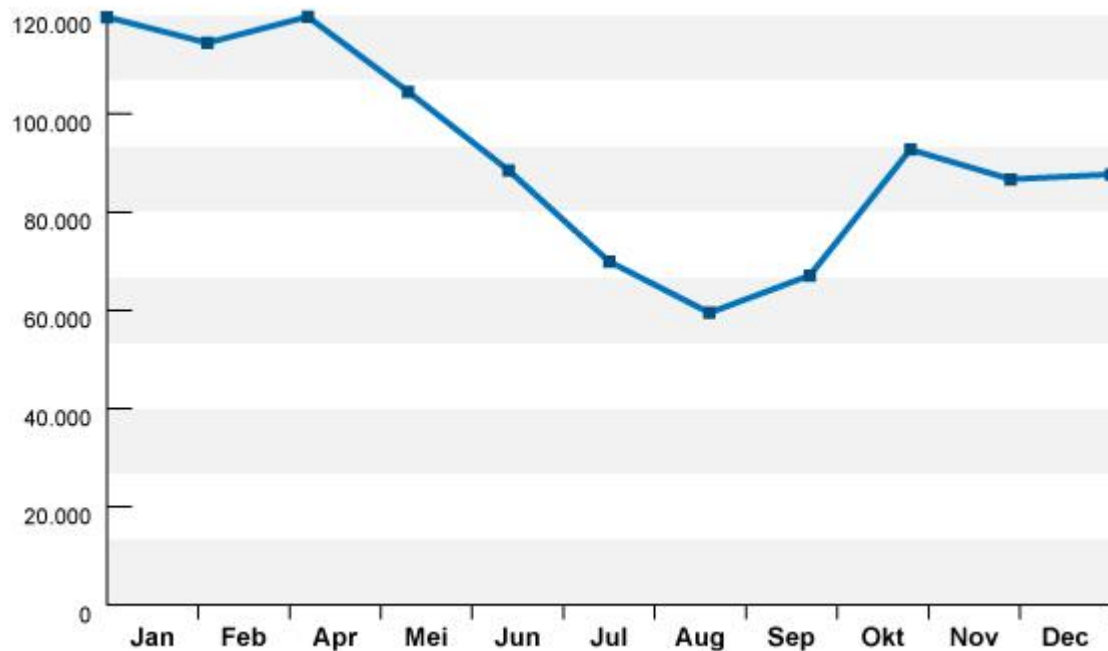
De website www.tuinvogeltelling.nl trok in het weekend van 21 en 22 januari 50.478 unieke bezoekers. Dit genereerde weer een piek in het bezoek (28.263 unieke bezoekers) op www.vogelbescherming.nl. Ook Beleef de Lente zorgde voor een verhoogd aantal bezoekers op onze Vogelbescherming-website.

De populairste onderdelen zijn de vogelgids, tuinvogels, de winkel en optiek, spelletjes, service en actuele berichten.

Eind 2012 waren er in totaal ruim 8.032 deelnemers aan het Vogelweb. De plek waarop mensen hun foto's, video's en vogelverhalen delen. De totale stand van geüploade foto's stond eind 2012 op **13.317**.

Om het beschermen en genieten van vogels dichterbij de mensen te brengen is vorig jaar [Bij u in de buurt](#) (7.800 keer bekeken) ontwikkeld. Toen stond daar alleen nog een overzicht van tuinvogelconsulenten. Inmiddels zijn daar aan toegevoegd: excursies, vogelkijkhutten, vogelwerkgroepen en zwaluwprojecten.

Unieke bezoekers website 2012

6.2.2 Beleef de Lente in 2012

Een steeds groter publiek kijkt elk jaar reikhalzend uit naar de webcams van Beleef de Lente. Zelf een kijkje nemen in een vogelnest, zelf zien wat er in het verborgene gebeurt in het vogelgezin blijkt onweerstaanbaar, leuk, leerzaam en zelfs verslavend!

Voor Vogelbescherming was het in 2012 voor de zesde keer opnieuw een doorslaand succes. Vanaf het eerste moment dat de camera's open gingen bij de gierzwaluw, steenuil, oehoe, slechtvalk, boerenzwaluw, ooievaar, ijsvogel, koolmees, lepelaar, merel, grauwe kiekendief tot het laatste moment diep waren net iets minder dan een miljoen mensen aan een beeldscherm gekluisterd. Beleef de Lente loopt van 1 maart tot 1 juli.

Publiek

Met Beleef de Lente wordt een groot en gevarieerd publiek bediend dat we normaal minder makkelijk bereiken. Beleef de Lente maakt vogels kijken makkelijk en laagdrempelig. En zelfs de doorgewinterde vogelaar ziet toch weer nieuwe dingen waar zijn hart sneller van gaat kloppen. Daarmee is Beleef de Lente een van de speerpunten in de ontwikkeling die Vogelbescherming wil door maken: van vereniging naar een brede vogelbeweging, waarin iedereen zich thuis voelt die hart heeft voor vogels en natuur. Het afgelopen seizoen hebben ongeveer 900.000 unieke IP-adressen Beleef de Lente bezocht. Gemiddeld kijkt 1,2 persoon per IP-adres naar Beleef de Lente, waarmee het totaal aantal kijkers ongeveer 1.080.000 bedraagt. Het aantal paginahits (dit zijn de afzonderlijke pagina's die bekeken zijn) bedroeg in 2012 meer dan 47 miljoen. Een enorm aantal!

Media

Beleef de Lente is in zes jaar een instituut geworden, waar de pers graag en vanzelfsprekend over schrijft. Vara's Vroege Vogels TV en radio besteedden er volop aandacht aan. Het aantal publicaties en reportages in andere (regionale) televisieprogramma's en andere vormen van media stijgt nog steeds.

Sociale media

Bij die ontwikkeling helpt het toenemende gebruik van sociale media als Twitter en Facebook enorm. Het plezier van kijken naar Beleef de Lente wordt versterkt door het kunnen delen van de ervaringen. Dit gebeurt al op de zeer goed bezochte forums van Beleef de Lente, maar ook steeds meer via Twitter en op de Facebook-pagina van Vogelbescherming. In 2012 groeide het aantal volgers op Twitter (@beleefdelente) bijvoorbeeld van 3.800 naar 5.180 en werd er zeer veel getweet onder vermelding van #beleefdelente of #bdl2012.

Vrijwilligers

Vrijwilligers spelen een grote rol bij Beleef de Lente. Achter de schermen werkt een vijftigtal mensen dagelijks als clipmaker (filmpjes met de hoogtepunten van de dag), als moderator of als deskundig webloghouder. De laatsten zijn veelal afkomstig uit de verschillende soortwerkgroepen die betrokken zijn bij 'hun' vogel op Beleef de Lente. Zij hebben een ongekend groot podium voor de vaak zeer specifieke en unieke kennis over bijvoorbeeld steenuil, oehoe of boerenzwaluw. Daardoor neemt de kennis bij een groot publiek snel toe. En dat is weer essentieel voor het draagvlak van beschermingsprogramma's.

Onderzoek

De soortwerkgroepen begeleiden de kijkers ook bij de unieke onderzoeksprogramma's die mogelijk zijn geworden door Beleef de Lente: de non-stop dag en nachtobservaties van prooiaanvoer en gedrag van de verschillende soorten kunnen wellicht tot nieuwe inzichten leiden.

Fondswerving

In 2012 konden kijkers ook bijdragen aan de bescherming van de vogels door een vogel symbolisch te adopteren. De opbrengst van de fondswerving komt ten goede aan de verschillende soortwerkgroepen in Nederland die aan Beleef de Lente hebben meegewerkt.

'Beleef de Lente op Groenland'

In de zomer is, aansluitend op Beleef de Lente, een aantal weken aandacht besteed aan het broedseizoen van drieteenstrandlopers op Groenland onder de titel 'Beleef de Lente op Groenland'. De belevenissen van onderzoekers Jeroen Reneerkens en Stefan Sand waren tot eind augustus te volgen via een videodagboek en weblogberichten. Deze pagina trok duizenden bezoekers.

6.2.3 Winkel voor vogels én mensen

In 2012 werden in onze winkel maar liefst 14.527 aankopen gedaan, voor het merendeel door leden. Dankzij de inzet van enthousiaste vrijwilligers is de winkel ook echt een ontmoetingsplek met de vereniging. Er is volop gelegenheid voor zomaar een praatje of een informatief gesprek over vogels en hun bescherming. Uiteraard bij een kopje koffie of thee. De winkelomzet bedroeg in 2012 1.306.907 euro excl. btw. Dat is een afname van 60.439 euro t.o.v. 2011. De financiële crisis zorgt ervoor dat mensen meer terughoudend waren in de aanschaf van onze duurdere optiek-producten.

Optiek (verrekijkers en telescopen) is net als voorgaande jaren verantwoordelijk voor het voornaamste deel van de omzet (72 procent). Artikelen voor de 'vogeltuin' droegen in 2012 voor 17 procent bij in de omzet, boeken/multimedia 5 procent en cadeauartikelen 5 procent. Met alle aankopen ondersteunt men direct het beschermingswerk, al variëren de marges per product(groep). Producten van ons eigen merk, waaronder een deel van de optiek, genereren de hoogste bijdragen aan de vereniging. Vogelbescherming heeft al decennia een uitstekende reputatie op het gebied van optiek. De winkel in Zeist combineert een uitgebalanceerd assortiment met vakkundige voorlichting en een hoog serviceniveau. Ook ons eigen optiekmerk moet aan alle hoge kwaliteitseisen voldoen. Zoals de nieuwste Arend ED verrekijkers, die in 2012 op de markt verschenen. Deze gunstig geprijsde topkijkers zijn een prachtige uitbouw van het assortiment en kunnen zich uitstekend meten met diverse modellen van de grote topmerken. Na de introductie in maart zijn de kijkers al snel door honderden natuurliefhebbers aangeschaft.

Themadagen: ontmoeten en genieten

De winkel van Vogelbescherming organiseerde in 2012 weer sfeervolle en goed bezochte themadagen. Dit soort dagen bieden een goede gelegenheid om elkaar te ontmoeten, verhalen te delen en te genieten van vogels.

- Op 31 maart werden in de winkel de Arend ED-verrekijkers geïntroduceerd, tezamen met de nieuwste Swarovski EL 32 verrekijkers.
- Op 26 oktober organiseerde de winkel een excursiedag in de Blauwe kamer in Rhenen onder leiding van Nico de Haan voor de trouwe kopers van onze agenda en kalender. Beide excursies werden goed bezocht en gewaardeerd.
- Voor de Tuinvogeldagen kunnen we inmiddels spreken van een traditie. Op 12 en 13 oktober bezochten bijna 1.000 mensen dit winkelevenement. Het gevarieerde programma bood onder meer lezingen en tuinvogeladviezen.
- In 2012 zijn twee digiscoping workshops georganiseerd door de winkel, die zeer positief werden ontvangen. In 2013 worden er meer workshops gepland.
- Op 9 september vond de officiële introductie van de Swarovski AX telescopen serie plaats in de winkel.

Webshop en postorder

Naast telefonische bestellingen en ingestuurde bestelkaarten, wisten duizenden vogelliefhebbers in 2012 de vernieuwde webshop te vinden. De omzet 'webshop en postorder' bedroeg in 2012 (incl. btw) 503.497 euro. Dit is een lichte daling van bijna 6 procent ten opzichte van 2011, waar overigens ook nog verzendkosten werden meegerekend in de omzet. Het aantal bestellingen bedroeg in 2012 17.072 een daling van 15 procent ten opzichte van het jaar ervoor. Vogelbescherming heeft in april 2012 de operationele processen zoals voorraadbeheer, facturatie, webshop beheer en service afhandeling uitbesteed aan CJ Wildbird Foods. Door deze uitbesteding werd de webwinkel ook op een wat andere manier gepromoot en was er minder aanbod in de productgroep 'cadeau'; beide zaken verklaren het omzetverlies.

6.2.4 VOGELS, Vogelnieuws en Vogels Digitaal

Het verschijnen van Vogels en Vogelnieuws zijn vaste contactmomenten in het jaar met leden en beschermers. Ook het maandelijkse Vogels Digitaal is zo'n moment.

- Het ledentijdschrift VOGELS verschijnt 5 keer per. De oplage bedraagt 155.000 ex. De nummers die niet naar leden worden opgestuurd vinden ook via vrijwilligers van Vogelbescherming hun weg naar bijvoorbeeld bezoekerscentra van collega-natuurorganisaties of worden uitgedeeld bij evenementen.
- Vogelnieuws is het blad voor iedereen die meer in detail wil lezen over vogels en hun bescherming. Dit tijdschrift van Vogelbescherming verschijnt 6 keer per jaar. In elke uitgave staat een thema centraal gekoppeld aan een prioriteit van Vogelbescherming. In 2011 waren dat *wetlands*, *boerenland*, *stadsvogels*, *grootschalige natuur*, *dangerous flyways* en *klauwieren*. Vogelnieuws verschijnt in een oplage van 5.000.
- De nieuwsbrief VOGELS digitaal werd eind 2012 verzonden aan zo'n 85.000 e-mailadressen. Begin 2012 waren dat er nog 66.000. Ontvangers van deze nieuwsbrief kunnen hun voorkeur aangeven over welke onderwerpen zij berichtgeving wensen te ontvangen. Populair in 2012 waren berichten over roofvogels en spectaculaire soorten, Beleef de Lente, vogels in de tuin, vogels kijken en 'misstanden'. Minder populair volgens de webstatistiek: Vogelonderzoek en Internationaal beschermingswerk.

6.2.5 Sociale media

Sociale media worden steeds meer een volwassen manier om met mensen in contact te zijn, leden en niet-leden. Vogelbescherming maakt er steeds beter gebruik van. Daarbij is het de doelstelling om mensen op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met vogels, Vogelbescherming en ons werk. Vogelbescherming gebruikt Facebook vooral om 'beleving' naar voren te brengen. Bijvoorbeeld met het plaatsen van mooie of bijzondere foto's en filmpjes. Daarnaast kunnen onze 'likers' zelf foto's op ons prikbord plaatsen en vragen stellen die wij vervolgens beantwoorden. En dat gebeurt ook aan de lopende band. Eind december 2012 had Vogelbescherming zo'n 16.000 'likers' (fans) op Facebook. Een jaar eerder waren dat er 5.600. Twitter wordt ingezet voor het verspreiden van nieuwsfeiten, persberichten (journalisten gebruiken het veel) en weetjes. Ook worden er vragen van volgers beantwoord, of geven we een reactie op een tweet van volgers. Veel volgers 'retweeten' onze berichtgeving. Twitter en Facebook worden ook ingezet om campagnes en acties te ondersteunen. In 2012 waren dat bijvoorbeeld de Tuinvogeltelling en Beleef de Lente, elk met een eigen twitteraccount. Tijdens de tuinvogeltelling konden deelnemers in 2012 via een handige Facebook-app snel waarnemingen doorgeven én hun eigen netwerk hiervan op de hoogte stellen. Het hele weekend van de telling zat een serviceteam klaar om direct vragen te beantwoorden. Ook werden in 2012 de Facebook-sjablonen aangepast in de stijl van Vogelbescherming. Daarnaast werd ook Beleef de Lente meer in de sociale media geïntegreerd en kwamen er (steeds beter gebruikte) 'deel'-knoppen op de website en in de digitale nieuwsbrief.

In 2013 zullen we onze activiteiten rond sociale media verder intensiveren. De groeicijfers van sociale media over heel 2012 waren als volgt:

- Facebook van 5.761 naar ruim 16.000 likers (fans)
- Twitter: @vogelnieuws van 2.437 naar 4.885 volgers
- Twitter: @beleefdelente van 3.853 naar 5.100 volgers

6.2.6 Project integratie communicatiemiddelen

Vogelbescherming sluit in haar eigen uitgaven en uitingen aan bij wat mensen die ons steunen belangrijk vinden aan enerzijds het werk van onze vereniging, en anderzijds de plek die vogels en natuur in hun leven innemen.

In 2010 onderzocht Motivaction wat mensen hebben met vogels en met Vogelbescherming. Resultaten uit dat onderzoek werden in 2012 gebruikt om de eigen uitgaven tegen het licht te houden: zijn ze kwalitatief op orde, spelen ze in op de wensen van de doelgroepen. Door een andere werkwijze kon de afstemming tussen de verschillende uitgaven (wat, waar, hoe en voor wie?) verder verbeterd worden. In 2013 krijgt dit interne project een vervolg en culmineert het onder meer in een op schrift gestelde en aangepaste redactionele formule voor de tijdschriften Vogels, Vogelnieuws en Vogels Junior, een nieuwe online strategie en een aangepast format voor Vogels Digitaal.

6.2.7 Nationale Vogelweek

Een nieuw evenement in 2012 was de eerste Nationale Vogelweek. In al zijn eenvoud een mooi idee: organiseer in een week zoveel mogelijk excursies en laat mensen onder leiding van een vrijwillige deskundige vogels kijken. Het eerste jaar is dit concept al goed aangeslagen: de vele vogelwerkgroepen en andere vrijwilligers namen in totaal ruim 2000 mensen mee het veld in bij 120 verschillende activiteiten. En dat kon variëren van het in de avondschemering zoeken naar nachtzwaluwen op de Leusderheide tot een stevige ochtendexcursie in een anders ontoegankelijk natuurgebied op de Veluwe, of een wandeling door de Amsterdamse Pijp om te ontdekken hoeveel vogels daar wel wonen. Voor de vele deelnemende vogelwerkgroepen was het een goede gelegenheid om kennis te maken met nieuwe lokale vogelliefhebbers. De organisatoren Vogelbescherming en Sovon kijken met voldoening terug op een geslaagde week. In 2013 volgt een tweede editie van de Nationale Vogelweek.

6.3 Partners en bedrijven

Vogelbescherming staat midden in de samenleving en hecht grote waarde aan elke vorm van betrokkenheid. Van mensen, maar ook van bedrijven en andere partners. Vogelbescherming is dankbaar voor de financiële steun van tal van stichtingen, fondsen, bedrijven en andere sponsors. Het bevestigt niet alleen een breed gedragen zorg voor vogels en natuur, het maakt vaak ook heel specifieke projecten mogelijk.

6.3.1 Samenwerking met Sovon

Sovon Vogelonderzoek Nederland is bij uitstek de organisatie die door haar landelijke vogeltelprojecten bijdraagt aan de inhoudelijke onderbouwing van het beschermingswerk van Vogelbescherming. Met welke vogels gaat het goed en met welke gaat het minder? In welke gebieden gaat het goed en waar gaat het helemaal mis? Vogelbescherming en Sovon steunen bij hun werk op de hulp van vele vrijwilligers.

Vogelbescherming en Sovon werken al decennia nauw met elkaar samen. Sovon verzorgt onder meer betrouwbare cijfers over de vogelstand. Deze cijfers vormen veelal een basis voor Vogelbescherming voor de uitvoering en ontwikkeling van het beschermingswerk.

Door te werken met onafhankelijk tot stand gekomen cijfers vergroten wij onze betrouwbaarheid als belangenbehartiger van de vogels. Sovon verzorgt daarnaast wetenschappelijk onderzoek gericht op de bescherming van vogels. De samenwerking met Sovon gaat verder dan zomaar een relatie tussen een onderzoeksorganisatie en Vogelbescherming. Ook Sovon is een vereniging en we werken beide nauw samen met dezelfde Vogelwerkgroepen en vele vrijwilligers. We vormen samen een sterk tandem voor monitoring en bescherming.

Vogelbescherming en Sovon werken ook samen rond evenementen. In 2012 werd voor het eerst de Nationale Vogelweek georganiseerd. Op 40 plekken in Nederland konden belangstellenden mee met een vogelactiviteit. Deze samenwerking is goed bevallen en zal in 2013 worden voortgezet. Ook de Nationale Tuinvogeltelling wordt in samenwerking met Sovon georganiseerd.

6.3.2 Nationale Postcode Loterij

De grootste goededoelenloterij van Nederland, geliefd bij miljoenen Nederlanders, maakte in 2011 een groei naar het recordbedrag 284 miljoen euro. Tijdens het Goedgeldgala op 9 februari 2012 in het Rijksmuseum in Amsterdam ontving Vogelbescherming haar reguliere jaarbijdrage van 1,8 miljoen euro uit de opbrengst van de loterij 2011.

50 procent van de bruto-opbrengst van de Nationale Postcode Loterij is bestemd voor projecten in de samenleving. Dankzij de deelnemers aan de Postcode Loterij wordt dit bedrag verdeeld onder 85 goededoelenorganisaties, die werkzaam zijn op het gebied van mens en natuur in Nederland en daarbuiten.

Iedere dag meer dan een miljoen

Met de flinke bezuinigingen waar het kabinet op inzet, neemt het belang van particuliere fondsenwervers zoals de Nationale Postcode Loterij toe. De goededoelenloterij is een bewezen en succesvol middel tot fondsenwerving. De bijdrage van de loterij en haar deelnemers is uniek, want deze is niet alleen meerjarig, maar goede doelen zoals Vogelbescherming bepalen ook zelf de besteding ervan, op basis van hun expertise. Inmiddels wordt er jaarlijks door de Goede Doelen Loterijen (Nationale Postcode Loterij, BankGiro Loterij en VriendenLoterij) 400 miljoen euro geworven voor het goede doel, dat is meer dan 1 miljoen euro per dag. Bovendien is de steun meerjarig en zijn de bijdragen vrij te besteden. De goededoelenloterijen zijn hiermee de grootste fondsenwerver van Nederland en derde van de wereld: 25 procent van alle private giften in Nederland komt van de deelnemers van de goededoelenloterijen.

De drie loterijen hebben als missie het steunen van goede doelen die werken aan:

- een rechtvaardige en groene wereld: Nationale Postcode Loterij;
- cultuur en behoud cultureel erfgoed: BankGiro Loterij;
- verbetering van welzijn en gezondheid in Nederland: VriendenLoterij.

Maandelijks spelen 3,5 miljoen huishoudens in Nederland met deze loterijen mee, en met de helft van hun lot dragen ze bij aan een betere wereld.

Het huidige kabinet heeft aangegeven het kansspelbeleid te willen moderniseren. Vogelbescherming hoopt dat de voorgestelde wijzigingen in het kansspelbeleid de Nationale Postcode Loterij voldoende ruimte laat om de succesvolle fondswerving op dit niveau voort te zetten. Zonder hen zouden wij vele van onze initiatieven immers niet (goed) kunnen realiseren!

6.3.3 Partners - bedrijven

Inezia Tours en Blue Elephant

Vogelbescherming heeft nieuwe samenwerkingsovereenkomsten met Inezia Tours en Blue Elephant getekend. Deze reisorganisaties bieden gespecialiseerde vogelreizen aan en vergroten hiermee het aanbod voor onze leden op het gebied van reizen. Bovendien dragen deze organisaties bij bepaalde reizen een klein bedrag af per reisdeelnemer.

SNP Natuurreizen

Met SNP Natuurreizen heeft Vogelbescherming een overeenkomst voor de periode van 2012-2014. Inzet is een nauwere inhoudelijke samenwerking bij het aanbod van vogelreizen, continuering van de sponsoring door SNP en de gezamenlijke ontwikkeling van vogel- en natuurinformatie voor jeugdige reizigers. Onderdeel van het sponsorcontract is dat SNP haar klanten als cadeau bij het boeken van een reis een lidmaatschap van Vogelbescherming voor één jaar mag aanbieden.

Famous Grouse

Voor de tweede keer deden Famous Grouse en Vogelbescherming een mooie decemberactie. Via Gall & Gall werden maar liefst 10.000 cadeauverpakkingen Famous Grouse verkocht met als thema 'Red de Grouse'. Hiermee werd aandacht gevraagd voor het korhoen in Nederland en het beschermingsproject op de Sallandse Heuvelrug. Kopers van de cadeauverpakking steunden met 3 euro de bescherming van het korhoen en kregen een cadeaulidmaatschap van één jaar bij Vogelbescherming. De actie leverde 190 nieuwe leden op.

Stern Groep

Dankzij de steun van Stern Groep N.V. zijn in de winter van 2010-2011 sterneilandjes hersteld bij Den Oever op het vroegere eiland Wieringen. Dankzij deze eilandjes is er nieuw broedgebied ontstaan voor verschillende sternsoorten, plevieren en kluten. In de winter van 2011-2012 werd gewerkt aan verbetering van de broedbiotoop van kustvogels in Zeeland. Het vijfjarige contract met Stern Groep liep in 2012 af, in de herfst is een nieuw contract getekend voor de komende drie jaar.

Vivara Natuurbeschermingsproducten

Vogelbescherming en Vivara werken al vele jaren met succes samen om Nederland vogelvriendelijker te maken. De vele producten, voorzien van het logo van Vogelbescherming, brengen bij duizenden mensen vogelplezier en zorgen bovendien voor een grotere zichtbaarheid van de vereniging. Met ieder verkocht Vivara-artikel steunt de klant het werk van Vogelbescherming. Naast een financiële bijdrage profiteert Vogelbescherming ook van marketing- en communicatiemogelijkheden van Vivara.

Sights of Nature bvba

De succesvolle Zwaluw en Arend verrekijkers van Vogelbescherming worden door Sights of Nature bvba uit Brugge geïmporteerd en geleverd. In maart 2012 werd de Vogelbescherming Arend ED verrekijker serie geïntroduceerd, die vele vogelliefhebbers zal aanspreken door de gunstige prijs / kwaliteitverhouding.

Technolyt bv

De serie Stern verrekijkers van Vogelbescherming wordt door Technolyt bv geïmporteerd en geleverd. Deze serie spreekt vooral mensen aan die voor het eerst vogels willen herkennen en een goede verrekijker zoeken die gunstig is geprijsd.

Tirion Natuur

Tirion Natuur, het boekenfonds van VBK Media, is al jarenlang vaste partner van Vogelbescherming. Vogelboeken van hoge kwaliteit dragen ons verenigingslogo en iedereen die zo'n boek aanschaft, steunt daarmee het werk van Vogelbescherming. In 2012 verschenen diverse vogeltitels.

Bever

Behalve in onze eigen ledenwinkel en via de webshop van Vogelbescherming zijn de verrekijkers van ons merk in alle vestigingen van Bever te koop. De Vogelbeschermingskijkers waren het best verkochte merk door Bever in 2012.

6.3.4 Partners: stichtingen en andere partijen

Adessium Foundation

Albatrossen komen massaal om als bijvangst in de visserij op onze oceanen. Met steun van Adessium (à 156.000 euro) voerde Vogelbescherming met de RSPB een driejarig project uit om maatregelen te testen en in te voeren om de bijvangst terug te dringen. In december 2012 is het succesvolle project afgerond. Vissersboten in Namibië zijn uitgerust met albatrosvriendelijke vislijnen.

Prins Bernhard Cultuurfonds steunde Vogelbescherming in 2012 met drie projecten:

- Beleef de Lente Junior 2.0, 25.000 euro. Verder professionaliseren van het internetplatform binnen Beleef de Lente Junior, waarop leraren nu lesmaterialen en ervaringen kunnen uitwisselen.
- Klauwieren, bescherming in de praktijk, 40.000 euro. In het kader van het Jaar van de Klauwier worden in drie gebieden inrichtingsmaatregelen uitgevoerd ter verbetering van het leefgebied van de klauwier.
- Patrijs boven het maaiveld, 40.000 euro. Uitvoering van drie beschermingsprojecten voor de patrijs, uitgevoerd in 2013.

Louisa van der Veldenstichting

Het netwerk weidevogelboeren bestaat uit boeren die op hun bedrijf de weidevogels volop ruimte geven. Het netwerk deelt onderzoek, kennis en ervaringen om weidevogels op het boerenland te beschermen. De Louisa van der Veldenstichting steunde de weidevogelboeren in de periode 2009 -2012 met 376.562 euro. Dat zijn projectgelden voor aanpassingen aan de boerderijen, machines, vogelkijkhutten, ontvangstruimtes en infoborden.

Stichting Zabawas

De stichting Zabawas steunde ook in 2012 het project Ooievaars in de IJsselvallei. Dankzij lokale steun van de gemeente Gorssel was er overfinanciering van dit project. Bij stichting Zabawas is het verzoek ingediend de gelden gereserveerd voor 2012 aan het zenderonderzoek voor de patrijs te besteden. 9.588 euro.

Daarnaast heeft de stichting voor 2012 de steun toegezegd voor het netwerk weidevogelboeren en de aanleg van plas-drasgebieden, dit project wordt begin 2013 afgerond. 37.000 euro.

Stichting Bettie Wiegmanfonds

De Stichting Bettie Wiegmanfonds ondersteunt lokale vogelprojecten in Noord-Nederland en op de Wadden. In 2012 gingen er in totaal 22.703 euro verdeeld over kleinere bedragen naar het realiseren van de boeken 'Fauna van Rottum' en 'Wat je met rust laat, kan groeien; Het Fochtelooverveen', beide in de boekhandel verkrijgbaar. Daarnaast ondersteunde het fonds o.a. een zenderproject van grauwe klauwieren en kreeg een vleermuisinventarisatieproject in kerken in Noord-Groningen een kleine bijdrage.

Ministerie van EL&I – Regeling Draagvlak Natuur

Via de Regeling Draagvlak Natuur steunde het ministerie Beleef de Lente Junior, het project waarbij kinderen via internet op een toegankelijke manier kennismaken met vogels in het broedseizoen. De steun is toegezegd tot 2014. In totaal krijgt Vogelbescherming hiervoor van 2010 - 2014 240.000 euro.

SMOM-subsidie voor het stadsvogelprogramma

2012 was het laatste jaar van de SMOM-subsidie voor het stadsvogelprogramma (2009 - 2012), in totaal ging het om 48.826 euro. Het programma is succesvol afgerond, de doelen zijn gehaald.

6.4 Vrijwilligers & actieve achterban

Vogels beschermen, dat doen we samen. We doen dat met iedereen die actief wil zijn voor vogels. Vele vrijwilligers zetten zich belangeloos in; vrijwilligers van Vogelbescherming en vrijwilligers die actief zijn bij hun lokale vogelwerkgroep.

Vrijwilligers van Vogelbescherming zijn actief als bijvoorbeeld tuinvogelconsulent, excursieleider, WetlandWacht of achter de schermen bij het webcam-project Beleef de Lente. Ook zijn er vrijwilligers die zich inzetten voor losse klussen zoals het realiseren van tentoonstellingen in het kantoor van Vogelbescherming. Vogelbescherming wil met haar vrijwilligers nog meer vogels kunnen beschermen, mensen informeren en enthousiasmeren en het werk van Vogelbescherming breed onder de aandacht brengen.

6.4.1 Vrijwilligers zetten passie en enthousiasme in

Vogelbescherming is blij met alle vrijwilligers die gezamenlijk een flinke impuls geven aan de bescherming van vogels. Ze zijn niet meer weg te denken in het werk van Vogelbescherming! Eind 2012 waren er 376 mensen actief. Zo waren 38 Stadsvogeladviseurs in hun eigen woonplaats aan de slag om stadsvogels te beschermen en mensen te betrekken bij vogels in hun leefomgeving, droegen ruim zestig vrijwilligers van achter hun computer bij aan het succes van Beleef de Lente en zorgden nog eens ruim zestig mensen bij het verspreiden van promotiemateriaal in heel het land. Er zijn bijna zestig vrijwilligers die zelfs twee of meerdere functies uitoefenen. Samen vervulden de vrijwilligers 427 functies. De taken die ze uitvoeren zijn heel divers en ieder kiest wat bij hem of haar past. Samen zorgen vrijwilligers voor meer vogelvriendelijke tuinen, steden en dorpen. Of voor een betere bescherming van kwetsbare natuurgebieden. En natuurlijk in het informeren en enthousiasmeren van een breed publiek, volwassenen en kinderen. Zo gaven de tuinvogelconsulenten 159 particuliere tuinadviezen op maat uit en hielden de excursieleiders 48 excursies in heel het land.

We hechten bij Vogelbescherming aan persoonlijk contact met onze vrijwilligers. Iedereen heeft daarom een vast contactpersoon, doorloopt een introductie en krijgt begeleiding bij het werk. Ook hechten we aan een goed contact tussen vrijwilligers onderling en aan kennisvergroting. Daarom organiseren we diverse bijeenkomsten. In 2013 gaan we het werk van de vrijwilligers zo organiseren dat we nog beter de resultaten en successen van alle inzet kunnen benoemen en verzilveren.

6.4.2 Samenwerking vogelwerkgroepen

In 2011 zijn de banden met vogelwerkgroepen in het land, de meest actieve achterban van Vogelbescherming, weer verder aangehaald. Dat heeft in 2012 een vervolg gekregen, vooral op het communicatieve vlak. Zo ontvangen de vogelwerkgroepen waarvan wij over de e-mailadressen beschikken (en dat zijn er meer dan 250) vanaf november 2011 maandelijks een zogenoemde infomail. Dit is een soort e-mailnieuwsbrief met nieuws vanuit Vogelbescherming, maar ook berichtjes die voor vogelwerkgroepen nuttig zijn. Hier wordt door de vogelwerkgroepen positief op gereageerd en het is een belangrijk contactmoment met de Vogelwerkgroepen geworden. Een ander belangrijk contactmoment is de Euro Birdwatch, waar in 2012 108 vogelwerkgroepen aan meededen.

Ook in onze media is aandacht geschonken aan vogelwerkgroepen, bijvoorbeeld in (ieder nummer van de jaargang) Vogelnieuws waar in de rubriek 'Uit het veld' een activiteit van een vogelwerkgroep werd besproken met als doel om deze ervaringen te delen met andere groepen vrijwilligers.

Daarnaast bood Vogelbescherming op allerlei vlak (juridisch, financieel, ecologisch of in praktische zin) ondersteuning aan vogelwerkgroepen. In 2012 kwamen er bij benadering maandelijks vijftien à dertig van dergelijke verzoeken binnen, en is (aanvullend op het IJsvogelfonds) voor ruim 7.000 euro bijgedragen aan projecten of activiteiten van (tien) vogelwerkgroepen. Daarbij ging het o.a. om het (mede) mogelijk maken van de jaarlijkse dag van de Samenwerkende West-Brabantse Vogelwerkgroepen in maart 2012 en de jubileumactiviteiten van de vijftigjarige Vogelwacht Delft.

Enkele tientallen vogelwerkgroepen hebben meegedaan aan de Tuinvogeltelling in 2012. Uit een oproep om feedback te geven ten aanzien van de organisatie en communicatie rond dit evenement, bleek dat de meerderheid van deze werkgroepen zeer te spreken was over communicatie, service (zo konden de deelnemende vogelwerkgroepen onder andere een analyse krijgen van de resultaten van hun werkgebied, en de aantallen per postcodegebied) en de website. Hieruit kunnen we toch wel concluderen dat ook de meeste vogelwerkgroepen de Tuinvogeltelling een goed idee vinden, en graag meedoen (mits ook voldoende van hun leden meedoen en het in hun programma past).

6.4.3 IJsvogelfonds

Net als in 2011 hadden vogelwerkgroepen en andere vrijwillige vogelbeschermers ook vorig jaar de mogelijkheid om hun projecten te verwezenlijken door middel van een bijdrage van het IJsvogelfonds. Het IJsvogelfonds is een speciaal initiatief van Vogelbescherming Nederland en de Nationale Postcode Loterij. Vogelwerkgroepen kunnen er twee keer per jaar (verspreid over twee inzendingstermijnen) projectvoorstellen indienen, ten aanzien van projecten waarvoor de benodigde financiële ruimte ontbreekt. Deze aanvragen worden vervolgens door een drietal medewerkers van Vogelbescherming beoordeeld. Op deze manier kunnen plaatselijke initiatieven om vogels te beschermen soms toch doorgaan. Met dank aan de Nationale Postcode Loterij was hiervoor ook in 2012 een bedrag van 25.000 euro beschikbaar. Afgelopen jaar kwamen bij het IJsvogelfonds 29 projectvoorstellen binnen. Daarvan zijn er 16 rechtstreeks gehonoreerd. Voor zes projecten werd een alternatieve financieringsbron gevonden. Het genoemde budget is bijna volledig opgegaan in leuke, nuttige en interessante projecten. Bekijk het project [IJsvogelfonds](#).

6.5 Vogelbescherming & jeugd

Vogelbescherming vindt het belangrijk dat ook de nieuwe generatie opgroeit met hart voor de natuur. Want kinderen zijn de natuurbeschermers van de toekomst. Wat je niet kent, daar heb je geen band mee. Vandaar dat Vogelbescherming zich tot doel stelt om kinderen kennis te laten maken met vogels en hun leefgebieden.

Vogelbescherming richt zich in het educatieprogramma vooral op kinderen in de basisschoolleeftijd. Het educatieve webcamproject Beleef de Lente Junior en de educatieve versie van de Tuinvogeltelling, de Tuinvogeltelling voor Scholen, zijn vooral geschikt voor gebruik bij natuurlessen in het basisonderwijs. Vogels Junior, het tijdschrift over beesten, buiten en beschermen, wordt gemaakt voor kinderen tussen 8 tot 13 jaar.

6.5.1 Beleef de Lente Junior

In 2012 kreeg het educatieve kleine broertje van het succesvolle webcamproject van Vogelbescherming een vervolg na een eerste succesvol jaar: Beleef de Lente Junior. Vogelbescherming wist dat leerkrachten in het basisonderwijs gebruik maakten van de webcams in vogelnesten om een deel van hun onderwijsdoelstellingen bij de kerndoelen voor natuur te halen. Via de webcams kun je wilde vogels op een laagdrempelige manier de klas in brengen. Tegelijkertijd is er een trend van teruglopende financiële mogelijkheden op scholen, waardoor het betaalde lespakket van Vogelbescherming (Vogels op School) verminderde afname kende.

In 2012 mocht Beleef de Junior zich verheugen in bijna 50.000 unieke bezoekers. Het educatieve materiaal is ruim 8.000 keer gedownload.

Beleef de Lente Junior is een samenwerkingsproject met Veldwerk Nederland en het NTR Schooltelevisieprogramma Nieuws uit de Natuur. Het project wordt financieel mogelijk gemaakt door een vierjarige bijdrage (2011 t/m 2014) in het kader van de Regeling Draagvlak Natuur van het ministerie van EL&I en bijdragen van het Prins Bernhard Cultuurfonds.

6.5.2 Educatief aanbod

Naast het succesvolle Beleef de Lente Junior heeft Vogelbescherming Nederland een breed educatief aanbod:

- Vogelbescherming helpt scholen om hun schoolplein vogel- en natuurvriendelijk in te richten. Vrijwillige tuinvogelconsulenten en stadsvogeladviseurs maken samen met een school een ontwerp voor hun vogelvriendelijke schoolplein. Niet alleen de vogels profiteren hiervan: uit onderzoek is gebleken dat kinderen zich prettiger voelen op een natuurlijk ingericht schoolplein, en dat kinderen na een pauze op een natuurlijk schoolplein zich beter kunnen concentreren. In 2012 heeft Vogelbescherming aan vijf scholen een advies op maat gegeven.
- In 2012 is Vogelbescherming begonnen met het organiseren van een educatieve versie van de jaarlijkse Tuinvogeltelling: de Tuinvogeltelling voor Scholen. Deze scholentelling vond voor het eerst plaats in januari 2013, maar in november en december 2012 waren vele scholen al aan de slag gegaan met het vogelvriendelijk inrichten van het schoolplein, het oefenen met vogelnamen en het aanbieden van vogelvoer.
- Werkstukken, kleurplaten en educatieve games: kinderen die werkstukken of spreekbeurten willen houden over vogels, kunnen bij Vogelbescherming terecht voor informatieve werkstukpakketten. Daarnaast biedt Vogelbescherming leuke kleurplaten en educatieve online games, bijvoorbeeld over ganzen, tuinvogels en vogels tellen.

6.5.4 Juniorleden en Vogels Junior

Per 1 januari 2011 biedt Vogelbescherming naast de reguliere lidmaatschappen voor volwassenen ook het juniorlidmaatschap voor kinderen. Juniorleden van Vogelbescherming ontvangen het tijdschrift *Vogels Junior*. In tegenstelling tot het 'volwassen' tijdschrift *Vogels* biedt *Vogels Junior* naast veel artikelen over vogels, ook informatie over Nederlandse natuur en aansprekend 'beestennieuws'. Voor opa's en oma's, vaders en moeders is het mogelijk om een juniorlidmaatschap cadeau te doen aan hun (klein)kinderen. Per 31 december waren er 2.654 juniorleden. *Vogels Junior* verschijnt net als *Vogels* vijf maal per jaar.

6.6 Highlights Mensen & vogels

Euro Bird Watch

In heel Europa zijn enthousiaste vogelwerkgroepen op 6 oktober aan de slag gegaan. Het is de dag van Euro Birdwatch 2012. Het jaarlijkse evenement leverde ook in 2012 veel goede publiciteit op voor vogels en hun bescherming. Deze internationale vogeltelling is een initiatief van BirdLife International. Tijdens het evenement worden er op hetzelfde moment in 41 Europese landen (trek)vogels geteld. Dit jaar deden er in Nederland rond de 100 vogelwerkgroepen mee. Vogelbescherming Nederland coördineerde de tellingen in eigen land. In de overige landen was de coördinatie in handen van onze Tsjechische BirdLife Partner CSO (samen met de BirdLife Partners in de desbetreffende landen). Samen werden er 2012 in heel Europa maar liefst 5.952.713 vogels geteld, waarvan de Zweden er 1.712.706 voor hun rekening namen (!). In totaal deden 64.759 vogelaars mee, verspreid over 2.565 tellingen/activiteiten.

Welkom op maat

Dat er rond de Waddeneilanden vele duizenden vogels te zien zijn weten de meeste mensen wel. Maar wat als je daar niet in de buurt woont? Waar kun je dan vogels gaan kijken? Sinds mei van 2012 wijst Vogelbescherming nieuwe leden op vogelgebieden vlak bij huis. Want vanaf die tijd ontvangen nieuwe leden een welkomstbrochure 'op maat'. In de brochure treffen ze een beschrijving van de twee dichtstbijzijnde 'belangrijke vogelgebieden' aan en ook een locatie waar het goed vogels kijken is. Dat gebeurt in samenwerking met waarneming.nl. Ook kan de lezer zien welke tuinvogelconsulent er in hun omgeving actief is. Een ingenieuze productiewijze zorgt ervoor dat iedere brochure uniek is, op maat gemaakt voor de ontvanger. Met deze nieuwe brochure laat Vogelbescherming de lezer zien dat vogels altijd en overal te vinden zijn. Genieten van vogels kan dus ook dichtbij huis.

Online vogelcursus

Vogelbescherming Nederland heeft in 2012 een online vogelcursus ontwikkeld. Via deze cursus is het mogelijk om alles te weten te komen over 24 verschillende soorten vogels die in en rondom de meeste tuinen van Nederland leven. De cursus bestaat uit acht lessen met ieder drie vogelsoorten en is vooral bedoeld voor mensen die het leuk vinden om de vogels in en rondom hun eigen achtertuin beter te leren kennen. De deelnemers komen op een leuke en interactieve manier meer te weten over het gedrag en leefwijze van de vogels. Inmiddels hebben 53.479 mensen de site bezocht en hebben al 3.214 mensen de online cursus aangeschaft. In 2013 staan er nog een aantal aanpassingen op het programma om de cursus nog meer te laten aansluiten bij de wensen en behoeftes van de deelnemers.

Zeevogels op herhaling

Na het succes van de zeevogelexcursie in 2011, kwamen in 2012 de leden aan bod die een jaar eerder op de 'reservelijst' waren beland. Om iedereen op de lijst aan bod te laten komen waren er twee tochten nodig. Op 21 oktober en 18 november verwelkomden medewerkers van Vogelbescherming en Pterodroma Adventures zo'n honderdtwintig leden voor een vaartocht in de omgeving van Texel. Eens te meer blijkt zich op slechts enkele kilometers van ons vasteland een waar vogelspektakel te voltrekken waar velen geen weet van hebben totdat ze het gezien hebben. Vogelbescherming heeft dus alle reden om de vogels van dit relatief onbekende stuk Nederland actief te beschermen.

Dutch Bird Fair

In 2008 hield Vogelbescherming op met het organiseren van het Vogelfestival. In 2012 vond de opvolger daarvan voor het eerst plaats: de Dutch Bird Fair, georganiseerd door het bedrijf CameraNu, waarbij Vogelbescherming adviseerde en volop meedeed als deelnemer met een stand voor de winkel en met de Verderkijker, een mobiele informatiestand. Samen met alle vrijwilligers en standhouders van deze eerste editie werd het evenement ondanks het matige weer tot een supergezellig samenzijn van de Nederlandse vogelliefhebbers. Van de organisatie kregen twee projecten een financiële bijdrage, bezoekers konden stemmen in welke verhouding dat zou zijn. De 'steenuilveilige' drinkbak voor koeien (waarin steenuilen vaak verdrinken) kreeg ongeveer 3.000 euro, en de nieuwe atlas van Nederlandse broedvogels ongeveer 2.000.

IJsselmeerexcursie

Op 6 oktober mochten medewerkers van Vogelbescherming en Fogol ruim 30 leden welkom heten aan boord van het zeilschip de Schuttevaer. Vanuit een regenachtige haven van Enkhuizen ging het richting de Kreupel op het IJsselmeer. De Kreupel is een opgespoten eiland en trekt enorm veel vogels aan. Na een kleine twee uur kwam het eiland in zicht. Naast vele eenden, zwanen en zelfs een havik liet ook de zon zich daar zien. De ontspannen tocht bood tevens de gelegenheid om de aanwezige leden te bedanken voor hun steun en het werk van Vogelbescherming toe te lichten. Eens te meer bleek dat persoonlijk contact met leden van grote waarde is.

Zeevogelpositie

Van 15 november 2011 tot 1 maart 2012 konden bezoekers de prachtige albatros-foto-expositie van Menno van Duijn bewonderen. De expositie leende zich uitstekend om leden van Vogelbescherming te betrekken bij ons beschermingswerk, daarom werd er op 18 februari een Zeevogeldag georganiseerd. Bijna 100 betrokken leden volgden speciale lezingen over zeevogels o.a. van Thierry Micol (LPO, Franse BirdLife Partner) over de bescherming van de Amsterdam albatros. Daarnaast kregen de bezoekers een toelichting op de expositie, was er een albatrosfilm en waren er enkele verkoopstands met boeken en reizen.

Afscheid

April 2012 nam Jan Grotenhuis na acht jaar afscheid als algemeen bestuurslid van Vogelbescherming Nederland. In plaats van een afscheidscadeau vroeg hij om een gift aan een Drents boerenzwaluwproject van Boermake Wapserveen, een boerencollectief. Die kwam er. Op 16 juli overhandigde Jan namens Vogelbescherming Nederland een cheque van 250 euro aan de zwaluwvrijwilligers. De Meppeler Courant wijdde er een bericht aan. Vogelbescherming steunt het initiatief verder door voorlichtingsmateriaal beschikbaar te stellen. Het project moet het leefgebied op zo'n zeventien erven en de directe omgeving verbeteren. [Boermake Wapserveen](#) werkt bij het boerenzwaluwproject samen met Landschapsbeheer Drenthe en de vogelwerkgroep Uffelte. De vogelwerkgroep volgt de effecten van de genomen maatregelen met vogeltellingen.

7 Bestuur, ledenraad & bureau

De vereniging draagt de naam: Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels. Deze kan worden afgekort tot: Vogelbescherming Nederland. Zij is gevestigd te Zeist en opgericht op één januari achttienhonderd negenennegentig.

Het onbezoldigde bestuur van Vogelbescherming leidt de vereniging en heeft de uitvoering van zijn besluiten en de dagelijkse leiding gedelegeerd aan de directeur. Het bestuur ziet toe op de uitvoering van deze taken. Het bestuur legt verantwoording af aan de 40 leden tellende, eveneens onbezoldigde, ledenraad. De ledenraad neemt bij Vogelbescherming de plaats in van wat bij andere verenigingen een algemene ledenvergadering is. Bestuursleden worden door de ledenraad benoemd.

Er is een duidelijke scheiding tussen besturen door het bestuur, toezicht houden door de ledenraad en uitvoeren door de werkorganisatie: het bureau van Vogelbescherming.

Zie voor *Verantwoordingsverklaring* bijlage 2.

7.1. Bestuur

Het bestuur van Vogelbescherming telde in 2012 negen onbezoldigde leden. In 2012 heeft een penningmeesterswisseling plaatsgevonden. De heer J.A. Bikker is in april 2012 benoemd als algemeen bestuurslid en heeft vanaf dat moment het stokje van de heer J.A.J. Vink overgenomen. De heer Vink is in maart 2012 teruggetreden als bestuurslid, maar staat het bestuur nog bij als adviseur. Eveneens in april 2012 is de heer J.D.W. Kievit toegetreden als bestuurslid. Hij volgt hiermee de heer J. Grotenhuis op.

Zowel ledenraads- als bestuursleden worden voor een periode van 4 jaar gekozen, met een mogelijkheid om eenmalig herkozen te worden voor eenzelfde termijn. Bestuurs- en ledenraadsleden zijn lid van de vereniging en dienen de doelstelling van de vereniging te onderschrijven.

7.1.1. Belangrijke onderwerpen

In 2012 kwam het bestuur zes maal in vergadering bijeen. Een overzicht van de belangrijkste onderwerpen die aan de orde kwamen in de reguliere vergaderingen.

Jaarverslag en jaarrekening

Het jaarverslag en de jaarrekening over 2011 zijn goedgekeurd. Vaststelling van de jaarrekening geschiedt door de Ledenraad.

Jaarplan en begroting 2013

Vaststelling Jaarplan 2013 inclusief begroting 2013, gebaseerd op het Strategisch Meerjarenplan.

Managementrapportages

Bespreking van de periodieke managementrapportages op het gebied van financiën, personeel en bedrijfsvoering.

Gouden Lepelaar

Op voordracht van de ledenraadscommissie Gouden Lepelaar besloot het bestuur de Gouden Lepelaar 2012 toe te kennen aan Bertus Laros. De heer Laros is al ruim 40 jaar actief voor de Vogelwacht Delft e.o., die op de dag van uitreiking van de onderscheiding precies 50 jaar bestond. Bertus Laros ontving de prijs uit handen van bestuurslid/penningmeester Jaap Bikker; hij was aangenaam verrast.

Ganzenakkoord

Het Ganzenakkoord G7 dat door 7 maatschappelijke partijen is gesloten voor een duurzame visie op ganzen in Nederland. Bekijk het [Ganzenakkoord](#) in het online jaarverslag.

Database

Een nieuwe database die Vogelbescherming kan ondersteunen in de ontwikkeling van een traditionele vereniging naar een 'vogelbeweging'.

Evaluatie Strategisch Meerjarenplan

Er heeft een evaluatie van het Strategisch Meerjarenplan 2010-2014 plaatsgevonden. Op basis daarvan zijn enkele accentveranderingen aangebracht in het te voeren beleid tot eind 2014, maar de grote lijn is ongewijzigd gebleven.

Exotenstandpunt

Op basis van een advies van de Ledenraad is gesproken over het exotenstandpunt van Vogelbescherming. Het Bestuur heeft advies gevraagd bij de Wetenschappelijke begeleidingscommissie. Dit zal in 2013 een vervolg krijgen, en mogelijk leiden tot aanpassing van het vigerende standpunt.

Arbeidsvoorwaarden

Het bestuur heeft de directeur mandaat gegeven inzake de arbeidsvoorwaardenonderhandelingen met de ondernemingsraad.

Klokkenluidersregeling

Het bestuur heeft de klokkenluidersregeling goedgekeurd, welke toegevoegd zal worden aan de bestaande regelingen van Vogelbescherming.

Samenwerking met bedrijfsleven

Er is gesproken over de mogelijkheden van samenwerking met het bedrijfsleven. Dit onderwerp krijgt in 2013 een vervolg.

Bestuursmodel

Er heeft een eerste gedachtewisseling plaatsgevonden over het bestuursmodel van Vogelbescherming. Er wordt bekeken of een overstap naar een Raad van Toezicht-model wellicht passender is voor de Vereniging. Hierbij wordt ook de Ledenraad betrokken. In 2013 zal hier een beslissing over genomen worden.

Westerschelde

Er is regelmatig gesproken over de voortgang in dit dossier. In december heeft het Bestuur goedkeuring gegeven aan het instellen van hoger beroep tegen het vonnis van 3 oktober inzake de civiele procedure tegen de Staat.

Voortgangsrapportages van projecten

Het bestuur wordt in de vergaderingen op de hoogte gebracht van actuele zaken en de stand van zaken van projecten.

Ondernemingsraad

In het jaarlijkse overleg tussen de ondernemingsraad van Vogelbescherming Nederland en een delegatie van het bestuur geeft de ondernemingsraad onder meer haar visie op het functioneren van het management en het bureau. In 2012 is vooral van gedachten gewisseld over de arbeidsvoorwaarden en HRM-beleid.

Er heeft in 2012 geen statutenwijziging plaatsgevonden.

7.1.2 Functies en nevenfuncties

Voorzitter:

Dhr. A. Nicolai

Benoemd: december 2008

Herkozen: december 2012

Aftredend: december 2016

Functie: President DSM Nederland

Nevenfuncties:

- Bestuurslid van de Nederlandse Bachvereniging
- Lid van de Academie De Gouden Ganzenveer
- Lid Dagelijks Bestuur VNO NCW
- Lid Dagelijks Bestuur Limburgse Werkgeversvereniging
- Lid Strategische Commissie Brainport 2020
- Lid High Level Coördinatiegroep Biobased Economy
- Voorzitter Raad van Toezicht Universiteit van Amsterdam en Hogeschool van Amsterdam

Dhr. J.A. Bikker

Benoemd: april 2012

Herkozen: april 2016

Einde termijn: april 2020

Functie: Bijzonder Hoogleraar Banking and Financial Regulation, Universiteit Utrecht; sr. onderzoeker De Nederlandsche Bank

Nevenfuncties:

- lid bestuur CDA Bussum
- lid Vogelwerkgroep Gooi e.o.

Dhr. J.A.J. Vink

Benoemd: december 2004

Penningmeester: 2006 tot maart 2012

Herkozen: december 2008

Einde termijn: december 2012

Teruggetreden: maart 2012, sinds die tijd verbonden aan bestuur als adviseur

Functie: tot 1 mei 2005 voorzitter Raad van Bestuur CSM nv

Nevenfuncties:

- voorzitter Raad van Commissarissen van Aegon Nederland nv en Aegon Bank nv
- vice-voorzitter Raad van Commissarissen Vion nv
- vice-voorzitter Raad van Commissarissen Nutreco Holding nv
- lid Raad van Commissarissen Cargill bv
- voorzitter van de Stichting Preferente Aandelen Macintosh Retail Group

Overige leden:

Dhr. S. de Bie

Benoemd: mei 2006

Herkozen: mei 2010

Einde termijn: mei 2014

Functie: directeur Conservation Consultancy Steven de Bie

Nevenfuncties:

- voorzitter Club of Rome Nederland
- bestuurslid Vogelwerkgroep Zutphen e.o.

Dhr. C.N. de Boer

Benoemd: juni 2010

Herkiesbaar: juni 2014

Functie: voormalig Directeur Externe Zaken, Regiodirecteur Natuurmonumenten, thans VUT

Nevenfuncties:

- Lid Raad van Commissarissen Drinkwaterbedrijf Dunea (vml Duinwaterbedrijf Zuid-Holland)
- lid Algemeen Bestuur Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht
- lid Raad van Toezicht FREE (Foundation for Restoring European Ecosystems)
- bestuurslid Stichting Gegevensautoriteit Natuur
- lid Vogelwerkgroep Gooi e.o.

Mw. S.G. van der Lecq

Benoemd: januari 2011

Herkiesbaar: januari 2015

Functies: Bijzonder hoogleraar Pensioenmarkten (APG-leerstoel), Erasmus School of Economics, Rotterdam; Wetenschappelijk directeur Pensioen Executive program, Erasmus School of Accounting and Assurance, Rotterdam.

Nevenfuncties:

- Lid Raad van Commissarissen Delta Lloyd Groep
- Lid Raad van Toezicht Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen
- Voorzitter intern toezichtsorgaan Stichting Robeco Pensioenfonds
- Lid van de Commissie Financiële Verslaggeving en Accountancy, Autoriteit Financiële Markten
- Voorzitter van de Beleggingscommissie van Stichting Pensioenfonds IBM Nederland
- Expert-lid Cliëntenraad APG ten behoeve van ABP
- Lid Raad van Advies, Faculteit Economie en Bedrijfskunde, Rijksuniversiteit Groningen
- Lid Raad van Advies, Stichting Pensioenopleidingen
- Lid van de commissie toezicht toetsing niveau 2 voor besturen van pensioenfondsen, Stichting Pensioenopleidingen
- Lid Adviesraad Pensioenen, IIR conference organisers
- Penningmeester/administrateur, Vereniging van Eigenaars, Aquahorizonte-I, Den Haag

Mw. M. Vos

Benoemd: januari 2011

Herkiesbaar: januari 2015

Functie: Eigen bedrijf 'Verbinden Met Visie' (advies en beleid voor duurzaamheid).

Nevenfuncties:

- Lid Eerste Kamer voor GroenLinks
- Voorzitter brancheorganisatie MOgroep Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening
- Voorzitter Federatie Landbouw en Zorg
- Voorzitter Weet Wat Je Besteedt
- Lid van de Raad van Toezicht Buurtzorg Nederland
- Lid programmaraad Rathenau Instituut
- Lid bestuur VrijwilligersAcademie Amsterdam
- Lid bestuur VON (Vluchtelingen Organisaties Nederland)
- Ambassadeur GDO (Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling)

Voorzitter Stichting Natuuronderwijs

Mw. M. de Vries

Benoemd: mei 2005

Herkozen: mei 2009

Einde termijn: mei 2013

Functie: Directeur The Reputational; Docente aan de AMC Academie

Nevenfuncties:

- bestuurslid Stichting Zakenvrienden William Singer
- marketing E-wellness

Dhr. J.Th. van der Zee

Benoemd: mei 2005

Herkozen: mei 2009

Einde termijn: mei 2013

Functie: Chief Risk Officer Europe & AsiaPac, De Lage Landen International (Rabo Group)

Dhr. J.D.W. Kievit

Benoemd: april 2012

Herkozen: april 2016

Einde termijn: april 2020

Functie: Senior Projectleider Natura 2000, gebiedsontwikkeling en ecologie, provincie Utrecht

Nevenfuncties:

- Lid van diverse werkgroepen op het gebied van natuur- en landschapsbescherming

7.2. Ledenraad

In maart 2012 vonden de jaarlijkse verkiezingen voor de ledenraad plaats. Er waren in totaal 19 vacatures, waarvan er 10 door herkiesbare leden konden worden vervuld. Naast deze 10 herkiesbare leden hadden zich 16 nieuwe kandidaten gemeld. De stemmingen over de verkiezingen vinden altijd schriftelijk plaats. Voorafgaand aan deze verkiezingen stelt een aparte verkiezingscommissie van de ledenraad een advies op. Bij het opstellen van het advies wordt rekening gehouden met het vastgestelde profiel voor ledenraadsleden en wordt bekeken aan welke competenties de ledenraad de meeste behoefte aan aanvulling heeft, gezien de samenstelling.

Voor de nieuwe ledenraadsleden is op 21 augustus 2012 een speciale kennismakingsbijeenkomst georganiseerd om hen voor te bereiden op het werk in de ledenraad. Deelname aan de ledenraad is onbezoldigd.

7.2.1. Ledenraadsleden

Eind 2012 bedroeg het aantal ledenraadsleden 38 en waren er 2 vacatures. Twee leden besloten tussentijds te stoppen in verband met gewijzigde privé/werkomstandigheden.

Een overzicht van de ledenraadsleden per 31 december 2012:

Mevrouw K. Baakman

Mevrouw F.E. van Beek

De heer R.A. van Beem

De heer C.J.M. van Berkel

De heer E. Boer

Mevrouw M.Q. Bos

De heer P.J.H. van Dam

Mevrouw E. Davidse

De heer J. van Dijk

De heer C. Dijkers

De heer J. Doosje

De heer J. Duindam

Mevrouw H. Engels (voorzitter)

De heer G.A. van Gorcom

De heer S.D.P. Kole

De heer J. Krikken

De heer P.P.J. van de Laar

Mevrouw M. Laurant

De heer dr. C.M. Lok

De heer H. van der Maas

De heer N. Metaal

Mevrouw A.S. Nijhuis-Bouma

De heer dr. H Out

De heer A.P. van Pelt (vice-voorzitter)

De heer M. Platteeuw

Mevrouw A. Postma

De heer drs. J.E.F. Röntgen

Mevrouw E.P.M. van de Schoor

De heer E. Schuller

De heer N. Slotboom

Mevrouw E.M. Smeenk

Mevrouw P. Spreuwenberg

De heer M.W.M. van der Tol

De heer H. Tor

Mevrouw I. Visser

De heer B. de Vries

7.2.2. Bijeenkomst met bestuur

Jaarlijks komen bestuur en ledenraad bijeen voor een informatieve bijeenkomst. Deze vond in 2012 plaats op zaterdag 9 juni in de Blaauwe Kamer te Wageningen. Doel van dit soort bijeenkomsten is enerzijds de bevordering van informeel contact tussen de ledenraadsleden en de bestuursleden onderling en anderzijds kennismaking met en verdieping in het werk van Vogelbescherming. De ochtend stond in het teken van het 'Early warning system'. Het middagprogramma bestond uit een rondleiding door het gebied van de Blaauwe Kamer, onder leiding van een gids van het Utrechts Landschap.

7.2.3. Werkzaamheden

De ledenraad kwam in 2012 vijf maal in vergadering bijeen. Eén van deze vergaderingen (oktober) was een door de ledenraad extra ingelaste vergadering. Deze vergadering stond geheel in het teken van de evaluatie van het functioneren van de ledenraad.

Een overzicht van de belangrijkste onderwerpen die in de reguliere vergaderingen van 2012 aan de orde kwamen.

Evaluatie functioneren ledenraad

Tijdens de extra vergadering in oktober is het functioneren van de ledenraad sinds de invoering van de nieuwe werkwijze na de statutenwijziging van 2006 geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie is een aantal wijzigingen doorgevoerd waardoor de ledenraad zijn functie nog beter kan uitoefenen. Zo is het moment van aantreden en terugtreden van leden verschoven, zodat dit niet midden in de cyclus van vaststellen van de jaarrekening valt. Daarnaast is de gehele verkiezingsprocedure voor nieuwe leden aangescherpt. Ook het werken in commissies is beter vastgelegd: in principe treden alle ledenraadleden toe tot een van de vier vaste commissies. In deze commissies worden de vergaderingen voorbereid, waardoor de collectieve vergaderingen efficiënter kunnen verlopen. Voor een effectievere toezichthoudende rol en advisering is ervoor gekozen om de werkterreinen van de vaste commissies in overeenstemming te brengen met de indeling van managementfuncties van de vereniging. Zo bestaan er nu vier vaste commissies: Commissie Bescherming Nationaal, Commissie Bescherming Internationaal, Commissie Communicatie, Commissie Interne Organisatie.

De wijzigingen zijn goedgekeurd in de vergadering van 12 november. Dit leidt tot aanpassing van de tekst van het Huishoudelijk Reglement, dit zal in 2013 afgerond worden.

Jaarrekening en jaarplan

De ledenraad heeft de jaarrekening 2011 vastgesteld en het bestuur decharge verleend voor het gevoerde beleid over 2011. Bespreking van en advisering aan bestuur met betrekking tot het jaarplan en begroting over 2013.

Verkiezingen

Het voorbereiden en uitvoeren van de verkiezing van leden voor bestuur en ledenraad.

Voortgangsrapportages

De ledenraad wordt periodiek op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen binnen de vereniging. De leden hebben via het ledenraadsforum toegang tot de voortgangsrapportages, persberichten en overzichten van wat er in de media over bescherming van vogels verschijnt.

Verkiezing Gouden Lepelaar

Jaarlijks draagt de Commissie Gouden Lepelaar van de ledenraad iemand voor aan het bestuur die meer dan een bijzondere inspanning heeft gepleegd voor het beschermen van vogels. In 2012 heeft de commissie de heer Bertus Laros voor deze onderscheiding voorgedragen.

Exotenbeleid

De commissie Bescherming Nationaal heeft een advies opgesteld met betrekking tot het beleid ten aanzien van exoten, en dit advies aangeboden aan het bestuur. Het bestuur heeft de Wetenschappelijke Begeleidingscommissie gevraagd hier ook naar te kijken. Deze bevindingen worden betrokken bij de meningsvorming over dit onderwerp, en op basis daarvan wordt in 2013 een nieuw advies uitgebracht door de Ledenraad.

Evaluatie Strategisch Meerjarenplan

Er heeft een evaluatie van het Strategisch Meerjarenplan 2010-2014 plaatsgevonden. Op basis daarvan zijn enkele accentveranderingen aangebracht in het te voeren beleid tot eind 2014, maar de grote lijn is ongewijzigd gebleven.

Toegankelijkheid natuurgebieden

De Commissie Communicatie (voorheen Vogelend Nederland en Jeugd) heeft een advies met betrekking tot de toegankelijkheid natuurgebieden opgesteld. Dit advies is door de ledenraad overgenomen en in november aangeboden aan het bestuur.

Presentaties door het bureau

Tijdens de verschillende vergaderingen zijn de volgende presentaties door het bureau verzorgd:

- presentatie van Vereniging naar Beweging;
- presentatie magazine Erfvogels in beeld;
- presentatie Wadden – West-Afrika.

7.2.4. Ledenraadscommissies

Er zijn vier ledenraadscommissies rond de volgende werkvelden: Commissie Bescherming Nationaal, Commissie Bescherming Internationaal, Commissie Communicatie en de Commissie Interne Organisatie. Een overzicht van de taken en de activiteiten in 2012 per commissie:

Commissie Communicatie (tot november Vogelend Nederland en Jeugd)

Taak: ondersteuning van de ledenraad op dossiers marketing en communicatie, ledenwerving en fondswerving, beleid ten aanzien van jeugd en eventuele andere speciale doelgroepen.

Een Bijzondere Commissie onder de regie van de commissie Communicatie is de commissie Gouden Lepelaar. De voorgestelde 'winnaar' van de Gouden Lepelaar wordt ter goedkeuring voorgelegd aan het Bestuur.

Activiteiten 2012: voorbereiden van en adviseren over onderwerpen die in de reguliere vergaderingen worden besproken, zoals jaarrekening, jaarplan en begroting. Daarnaast is door de commissie een advies uitgebracht over de toegankelijkheid van natuurgebieden. Dit advies is in november aan het bestuur aangeboden.

Commissie Bescherming Internationaal

Taak: ondersteuning van de Ledenraad op internationale dossiers en met name trekroutes waarvan Nederland deel uit maakt, samenwerking met BirdLife International en andere internationale partners.

Activiteiten 2012: deze commissie heeft de door het bureau voorgestelde jaarplannen en voorstellen voor internationale projecten kritisch bestudeerd en de ledenraad hierover van advies voorzien. Naast de voorbereiding van de onderwerpen die in de reguliere ledenraadsvergadering aan de orde komen, heeft deze commissie zich specifiek beziggehouden met de evaluatie van het internationale beschermingswerk. Dit zal in 2013 afgerond worden.

Commissie Bescherming Nationaal

Taak: ondersteuning van de Ledenraad op nationale Vogelbescherming-dossiers, samenwerking met nationale beschermingspartners, wetenschappelijk onderzoek, Sovon.

Activiteiten 2012: voorbereiden van en adviseren over onderwerpen die in de reguliere vergaderingen worden besproken, zoals jaarrekening, jaarplan en begroting. In 2012 heeft deze commissie een advies opgesteld met betrekking tot het exotenbeleid. Dit advies is aan het bestuur aangeboden en het bestuur zal in 2013 hier een besluit over nemen.

Commissie Interne Organisatie (tot november Verenigingszaken)

Taak: ondersteuning van de Ledenraad op dossiers verenigingsstructuur, organisatie van de Ledenraad (statuten en HR) en financiën, eventueel ontwikkeling kengetallen met betrekking tot toezicht op effectief bestuur. Deze commissie kent twee Bijzondere Commissies: de Verkiezingscommissie en de Kascommissie. De Verkiezingscommissie functioneert onder regie van de Commissie Interne Organisatie.

Activiteiten 2012: naast het voorbereiden van en adviseren over de onderwerpen van de reguliere vergaderingen heeft de verkiezingscommissie zich beziggehouden met het begeleiden en adviseren inzake de verkiezingen van nieuwe ledenraadsleden en bestuursleden. De kascommissie heeft de jaarrekening en het accountantsverslag van 2011 besproken en heeft op basis daarvan een advies uitgebracht aan de ledenraad. Dit jaar viel de commissie Gouden Lepelaar nog onder deze commissie. De commissie Gouden Lepelaar heeft de kandidaten beoordeeld en advies hierover aan het bestuur uitgebracht.

7.3 Het bureau van Vogelbescherming

Het bureau van Vogelbescherming is opgebouwd uit de directie en drie afdelingen met de volgende kerntaken:

- Bescherming: uitvoering van de vier beleidsprogramma's, bibliotheek
- Communicatie: voorlichting, marketing, persvoorlichting, winkel
- Bedrijfsvoering: financiën, bureausecretariaat, database & ICT, facilitaire zaken.

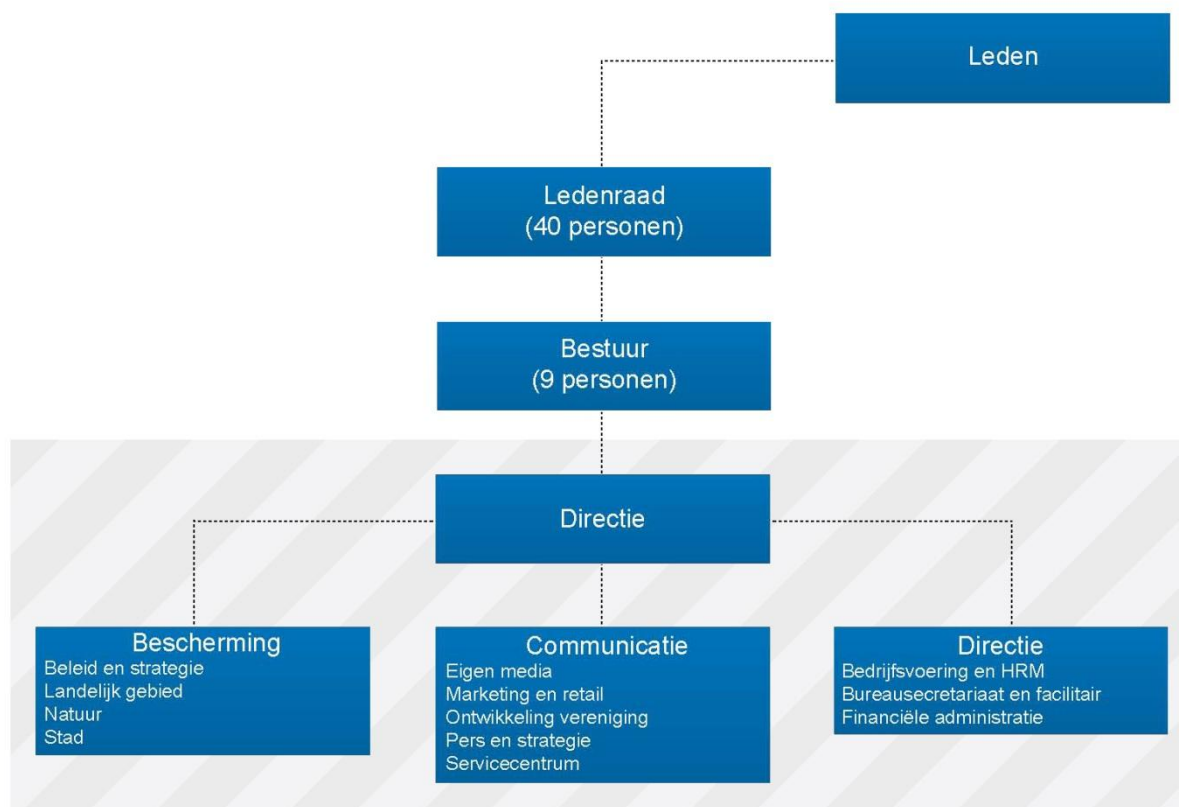
7.3.1 Directie

Fred Wouters

De directeur vervult geen (on)bezoldigde nevenfuncties ter vermijding van belangenverstrengeling. Hij vertegenwoordigt Vogelbescherming in het partnership van BirdLife International, is lid van de Global Council en the European Committee van BirdLife. Op directieniveau vertegenwoordigt hij Vogelbescherming naar politiek en naar bestuurders, in overleg en onderhandelingsituaties met overheden en maatschappelijke organisaties. De directeur voert jaarlijks een functioneringsgesprek met de voorzitter van het bestuur.

De directeur wordt beloond volgens het bezoldigingsbesluit zoals dat door het bestuur is vastgesteld. Dit bezoldigingsbeleid volgt de richtlijn van de Vereniging Fondswervende instellingen (VFI) en wordt periodiek geactualiseerd. De feitelijke weergave is opgenomen in de jaarrekening volgens het 'format voor rapportage bezoldiging directie (CBF bijlage 14).'

Organogram van Vogelbescherming Nederland ingaande 1 januari 2012

7.3.2 Medewerkers

Op 31 december 2011 waren er bij Vogelbescherming 59 medewerkers in vaste dienst. Per 31 december 2012 telde de organisatie 57 vaste medewerkers. Naast deze vaste medewerkers beschikte het bureau over 20 tijdelijke medewerkers. In totaal telde Vogelbescherming dus 77 medewerkers. Bijna alle medewerkers werkten in deeltijd (71 van de 77). Het aantal fte's bedroeg per 31 december 2012: 57,8.

In 2012 zijn er 5 stagiair(e)s werkzaam geweest bij Vogelbescherming:

Het bureau is de 376 vrijwilligers bijzonder erkentelijk. Zij hebben zich belangeloos en met groot enthousiasme voor de organisatie ingezet op diverse terreinen, zoals voor tuinvogels, stadsvogels, wetlands, evenementen, beurzen, Beleef de Lente, als chauffeur, in de winkel, in het bestuur en de ledenraad.

Er zijn geen integriteitsconflicten geconstateerd bij de medewerkers van Vogelbescherming.

7.3.3. Risicomanagement

Vogelbescherming werkt met een risicoprofiel van de kans op en de invloed van mogelijke risico's voor de organisatie en de doelstellingen van Vogelbescherming. De risico's zijn deels operationeel en deels doelstellingsgebonden en zijn ingeschat op kans en impact en aldus beoordeeld. Preventieve en curatieve maatregelen zijn per risico benoemd en worden periodiek opnieuw getoetst op relevantie en kans/invloed. Enkele voorbeelden hiervan: het uitvoeren van een IT-audit op onze website en netwerk, het borgen van de privacygegevens van onze leden, het spreiden van onze liquide middelen en het instellen van een beleggingscommissie. In 2012 is er met name gekeken naar de risico's op het gebied van data-integriteit en het toepassen van de regelgeving rondom Wet Bescherming Persoonsgegevens, cookies etc.

7.3.4. Maatschappelijk verantwoord ondernemen

In 2012 zijn er een aantal plannen gerealiseerd gerelateerd aan het thema maatschappelijk verantwoord ondernemen, waaronder het verpakken van het tijdschrift Vogels in composteerbare folie. Verder is onze grijze kantoormuur omgetoverd tot een groene vogelvriendelijke stadsbiotoop. Zie hiervoor par. 4.3.2. De meerwaarde van de groene gevel ligt, naast de verhoging van deze stedelijke biodiversiteit, ook in temperatuur- en geluidsisolatie. Er zijn lichtsensoren geplaatst in de kantoorvleugels en toiletruimten en er is een offerte getekend voor het plaatsen van zonnepanelen, deze worden in 2013 geplaatst op het platte dak.

7.3.5 Ondernemingsraad

De OR kwam in 2012 vijf keer bijeen met de directie, vier maal voor een overlegvergadering. Op de agenda stonden vooral de arbeidsvoorwaarden en het HRM-beleid. Ook werd tijdens iedere vergadering de tussentijdse financiële rapportage besproken. Tijdens een medewerkersbijeenkomst informeerde de ondernemingsraad de medewerkers over het voorstel voor nieuwe secundaire arbeidsvoorwaarden. Vogelbescherming volgt de primaire arbeidsvoorwaarden van het Rijk, maar heeft besloten om voor de secundaire voorwaarden niet op het Rijk te wachten. Gedurende het jaar kreeg dit voorstel vorm, heeft de ondernemingsraad er kennis van genomen en zijn de uitgangspunten van de ondernemingsraad met de directie gedeeld. Het streven is om medio 2013 tot een akkoord te komen.

Eenmaal was er een 'benen-op-tafel'-overleg waar ondernemingsraad en directie vrijuit spraken over de strategische personeelsformatie; ledenwerving en ledenbehoud en het nieuwe bestuursmodel.

In het jaarlijks gesprek tussen ondernemingsraad en bestuur stonden terugkoppeling HRM-traject en de strategische personeelsformatie op de agenda en werd gesproken over maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Voor de ondernemingsraadverkiezing begin 2012 meldde zich een kandidaat, hierdoor bestaat de ondernemingsraad vanaf 23 maart 2012 weer uit 4 leden.

7.4 Wetenschappelijke begeleidingscommissie

De Begeleidingscommissie kwam in 2012 drie maal bijeen. Er is onder meer gesproken over de projecten 'Living on the Edge' en 'Gezondheidstoestand van de Nederlandse vogelpopulaties'. De commissie bestond in eerste instantie uit de volgende externe deskundigen: Meinte Engelman (Provincie Friesland), Eddy Wymenga (Altenburg & Wymenga), Ruud Noordhuis (Deltares), Luc Lens (Universiteit van Gent) en Christiaan Both (Rijksuniversiteit Groningen). In de loop van 2012 zijn toegetreden Maarten Loonen (Rijksuniversiteit Groningen) en Arnold van den Burg (Stichting Bargerveen/NIOO). De vergaderingen worden voor Vogelbescherming bijgewoond door Ruud Foppen (secretaris) en Robert Kwak (voorzitter) en, afhankelijk van het onderwerp, door andere medewerkers van het bureau.

7.5 Financieel Beleid

Algemeen

Het operationele resultaat in 2012 is ruim 222.000 euro negatief. Dit is bijna 89.000 euro beter dan begroot. Het resultaat is toegevoegd aan de reserves (zie par. 3.2. jaarrekening)

Besteed aan de doelstelling

In totaal is 80 procent van de baten besteed aan de doelstelling, dit is een afname t.o.v. vorig jaar. In par. 3.7.6 van de jaarrekening wordt de besteding nader toegelicht.

Besteed aan fondswerving

In totaal bedraagt het percentage kosten fondswerving 21,9 procent van de baten fondswerving. Dit percentage is onder de door het Centraal Bureau Fondsenwerving gestelde norm van 25 procent.

In par. 3.7.7. van de jaarrekening wordt de besteding nader toegelicht.

Fondswervende acties gaan altijd samen met het verstrekken van voorlichting over de desbetreffende fondsenwerving. De kosten voor ledenwerving en -binding beogen grotere betrokkenheid bij de missie. De kosten voor fondswervende acties, ledenwerving en -binding worden voor 75 procent toegerekend aan de kosten eigen fondsenwerving.

Via mailingacties aan de leden worden de fondsen geworven. Aan de besteding ligt een projectplan ten grondslag en de binnenkomende gelden worden in een bestemmingsfonds opgenomen. Het beleid is er op gericht de besteding binnen drie jaar na het jaar van ontvangst te hebben afgerond. De opbouw van de bestemmingsfondsen (in totaal de bestemmingsreserve) is te vinden in de jaarrekening par. 3.5.7.

Besteed aan beheer en administratie

De kosten voor beheer en administratie bedragen 6 procent van de totale lasten, en is al jaren zeer stabiel en aan de lage kant.

In 2013 volgt Vogelbescherming dezelfde methodiek inzake fondswerving, besteding en beleid rondom reserves en fondsen.

Er zijn geen significante wijzigingen te verwachten ten aanzien van de hierboven genoemde percentages.

Omvang en functie van reserves en fondsen

Voor de opbouw van de reserves en fondsen; zie de jaarrekening par. 3.5.7.

Beleggingsbeleid

Een specificatie van de belegde gelden is te vinden in par. 3.5.3. van de jaarrekening. Slechts een zeer beperkt deel van de beschikbare liquide middelen is belegd in aandelen en obligaties. Vogelbescherming hanteert een defensief beleid. Voorop staat integriteit en risicospreiding. De beleggingscommissie binnen Vogelbescherming heeft een concept-beleggingsstatuut opgesteld.

7.6 Jaarplan en begroting 2013

Het jaarplan en de bijbehorende begroting 2013 zijn opgesteld. De begroting is opgenomen in bijlage 3 van de jaarrekening. Het verwachte eindresultaat is 275.630 euro negatief.

Bijlage 1: Realisatie in 2012 van de belangrijkste doelstellingen uit het Strategisch Meerjarenplan 2011-2014

Vogelbescherming
NEDERLAND

Plannen gemaakt populatieparameters,
Begin werkzaamheden Rode Lijst 2014.
Onderzoek Motivatie betelens vogels voor mensen in breedste zin (bescherming, beleving en
economie).

Bijlage 2: Verantwoordingsverklaring

In de statuten van Vogelbescherming Nederland is het volgende als doel en middelen opgenomen:

'De Vereniging stelt zich wereldwijd ten doel de bescherming van wilde vogels in hun natuurlijke verspreidingsgebied en het behoud en herstel van populaties en leefgebieden van deze vogels, waarmee onder meer een bijdrage wordt geleverd aan het behoud van de biodiversiteit op aarde.'

'De Vereniging tracht haar doel te bereiken door gebruik te maken van alle wettige middelen.'

Het bestuur van Vogelbescherming Nederland onderschrijft de volgende principes:

1. Binnen de instelling dient de functie 'toezichthouden' (vaststellen of goedkeuren van plannen en het kritisch volgen van de organisatie en haar resultaten) duidelijk te zijn gescheiden van het 'besturen' dan wel van de 'uitvoering'.
2. De instelling dient continu te werken aan een optimale besteding van middelen zodat effectief en doelmatig wordt gewerkt aan het realiseren van de doelstelling.
3. De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor de informatieverschaffing en de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten.

1. Toezicht houden en besturen

Eindverantwoordelijk is de Algemene Vergadering van de Vereniging welke wordt gevormd door een ledenraad, bestaande uit ten minste vijfendertig (35) en ten hoogste veertig (40) afgevaardigden. Tot de taken van de ledenraad behoren in elk geval:

- a. Het vaststellen van het vijfjaarlijks beleidsplan
- b. Jaarlijkse bespreking van het te voeren beleid, zoals dit door het bestuur wordt geformuleerd in beleidsplannen en/of meerjarenplannen.
- c. Beoordeling van het gevoerde beleid aan de hand van het jaarverslag en eventuele evaluaties van beleidsplannen
- d. Vaststellen van de jaarrekening van het afgelopen boekjaar

Het bestuur bestuurt de vereniging en heeft derhalve de algemene leiding van de vereniging. Het bestuur is verantwoording verschuldigd aan de Ledenraad.

Het bestuur van de vereniging bestaat uit tenminste vijf (5) en ten hoogste negen (9) natuurlijke personen, die tevens lid van de Vereniging zijn, zulks ter beoordeling van het Bestuur. Bestuursleden mogen geen bestuurder, oprichter, aandeelhouder, toezichthouder of werknemer zijn van een entiteit waaraan de Vereniging ingezamelde gelden middellijk of onmiddellijk geheel of gedeeltelijk afstaat, of van een entiteit waarmee de vereniging op structurele wijze op geld waardeerbare rechtshandelingen verricht. Ook mogen tussen bestuursleden onderling geen nauwe familie- of vergelijkbare relaties bestaan.

Het bestuur kan bevoegdheden delegeren aan de directie. In een door het bestuur opgestelde volmacht is omschreven welke besluiten de directeur rechtsgeldig kan nemen en welke besluiten de goedkeuring van het bestuur nodig hebben.

Richtlijn Financieel Beheer Goede Doelen

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het voeren van financieel beleid. Daaronder wordt mede verstaan het beleid met betrekking tot het aanhouden of opbouwen van reserves en fondsen en het voeren van financieel beleid inzake een verantwoord beheer. We volgen hierin de 'Richtlijn Financieel Beheer Goede Doelen' opgesteld door het VFI. Hiertoe is een beleggingsstatuut opgesteld, deze is op de website geplaatst. En er is vanuit het bestuur een beleggingscommissie ingesteld die enerzijds toezicht houdt op de uitvoering en het rendement, anderzijds de koers voor de middellange en lange termijn uitzet. In de besluitvorming zijn risicospreiding, rendement en duurzaamheid van belang.

2. Optimale besteding van middelen

Door het vaststellen van het SMP (Strategisch Meerjaren Plan) en meerjarenbegroting en de daaruit voortvloeiende jaarplannen en begrotingen wordt richting gegeven aan de doelstellingen van Vogelbescherming Nederland.

Intern wordt, aan de hand van voortgangsrapportages per kwartaal, de voortgang van de uitvoering nauwlettend gevolgd.

Extern laat het bestuur zich, gedurende het jaar en naar aanleiding van het opstellen van de jaarstukken, door de accountant adviseren.

3. Optimale relaties met belanghebbenden

Vogelbescherming Nederland streeft naar een open dialoog met alle belanghebbenden.

Naast algemene informatie biedt Vogelbescherming Nederland ook maatwerkinformatie aan per doelgroep en per onderwerp. De inhoud wordt daarbij aangepast aan de behoeften en wensen van de belanghebbende.

De informatieverstrekking vindt plaats via verschillende uitingen: website, (digitale) nieuwsbrieven, folders, persberichten, tijdschriften en jaarverslag.

Klachten worden nauwgezet genoteerd en afgehandeld via de procedure klachtenbehandeling.

Kerncijfers medewerkers 2012 per 31 december 2012

Leeftijdsopbouw

Leeftijdscategorieën	Aantal medewerkers
< 25	0
25-34	12
35-44	28
45-54	19
55-59	12
60-65	6
65 >	0
Totaal	77

In- en uitstroom

Instroom medewerkers	11
Doorstroom medewerkers	5
Uitstroom medewerkers	7

Het aantal contracten voor (on)bepaalde tijd in boekjaar 2012

Soort contract	Aantal medewerkers
Bepaalde tijd	20
Onbepaalde tijd	57
Totaal	77

Het aantal (parttime) medewerkers en fte's per 31-12-2012

	Aantal medewerkers	Aantal fte's	parttimers
Totaal	77	57,8	71

Opleidingsniveau per 31 december 2012 In aantallen medewerkers

	LBO	MBO	HBO	WO
Totaal	5	13	38	21

Ziekteverzuimpercentage over de afgelopen vier boekjaren

	boekjr. 2012	boekjr. 2011	boekjr. 2010	boekjr. 2009	boekjr. 2008
Ziekteverzuim (%)	6,29%	6,23%	3,06%	4,41%	2,44%
Meldingsfrequentie	1,43	1,43	1,6	1,87	1,47